

METSZET

ÉPÍTÉSZET | ÚJDONSÁGOK | SZERKEZETEK | RÉSZLETEK

TÉMA:

Áttűnések és dilemmák
Egy városi műtárgy |
emlékezete

Iroda az óriás fák alatt
Egy polgári tér
A ruha teszi?

Pars pro toto
Testvéri kötelék

KÖZÉPÜLET

10

ÉPÍTÉSZ TERVEZŐI NAPOK 2023

Helyszín:

Etele Plaza Cinema 6. emeleti rendezvényterme (1115 Budapest, Etele út 68.)

Időpontok:

március 23. / április 20. / május 18. / szeptember 21. / október 12. / november 14.

A sorozat szakmai védnöke:

Dr. **Takács** Lajos egyetemi docens (BME)
az Építészmérnöki Kar Épületszerkeztani Tanszékének vezetője

Időpontok és témák:

március 23.

Épületfizika 2023 - hőszigetelések optimuma

Pataky Rita mestertanár, BME Épületszerkeztani Tanszék

április 20.

Felújítás okosan - Upcycling

Dr. Dobszay Gergely egyetemi docens, BME Épületszerkeztani Tanszék

május 18.

Magastetők - tetőtérbeépítés és minőség

Horváth Sándor címzetes egyetemi docens, BME Épületszerkeztani Tanszék

szeptember 21.

Transzparenszek - nyílászárók és homlokzat

Dr. Becker Gábor egyetemi tanár, BME Épületszerkeztani Tanszék

október 12.

Vízhatlan vagy vízzáró - lapostetők, mélyépítési szigetelések

Kakasy László címzetes egyetemi docens, BME Épületszerkeztani Tanszék

november 14.

az OTSZ és a TvMI-k bevéálsvizsgálata

Dr. Takács Lajos egyetemi docens, tanszékvezető,

BME Épületszerkeztani Tanszék

Részvételi díj:

3150 Ft + áfa (4000 Ft)

Az ár tartalmazza az ebédet és a kávészüneti frissítőt, valamint minden résztvevő bruttó 1000 Ft értékben

visszatérítést kap

a www.tervlap.hu rendszerben

Jelentkezés:

www.artifexkiado.hu

A képzés

távoktatásban is végezhető.

SAKMAI SZERVEZŐ

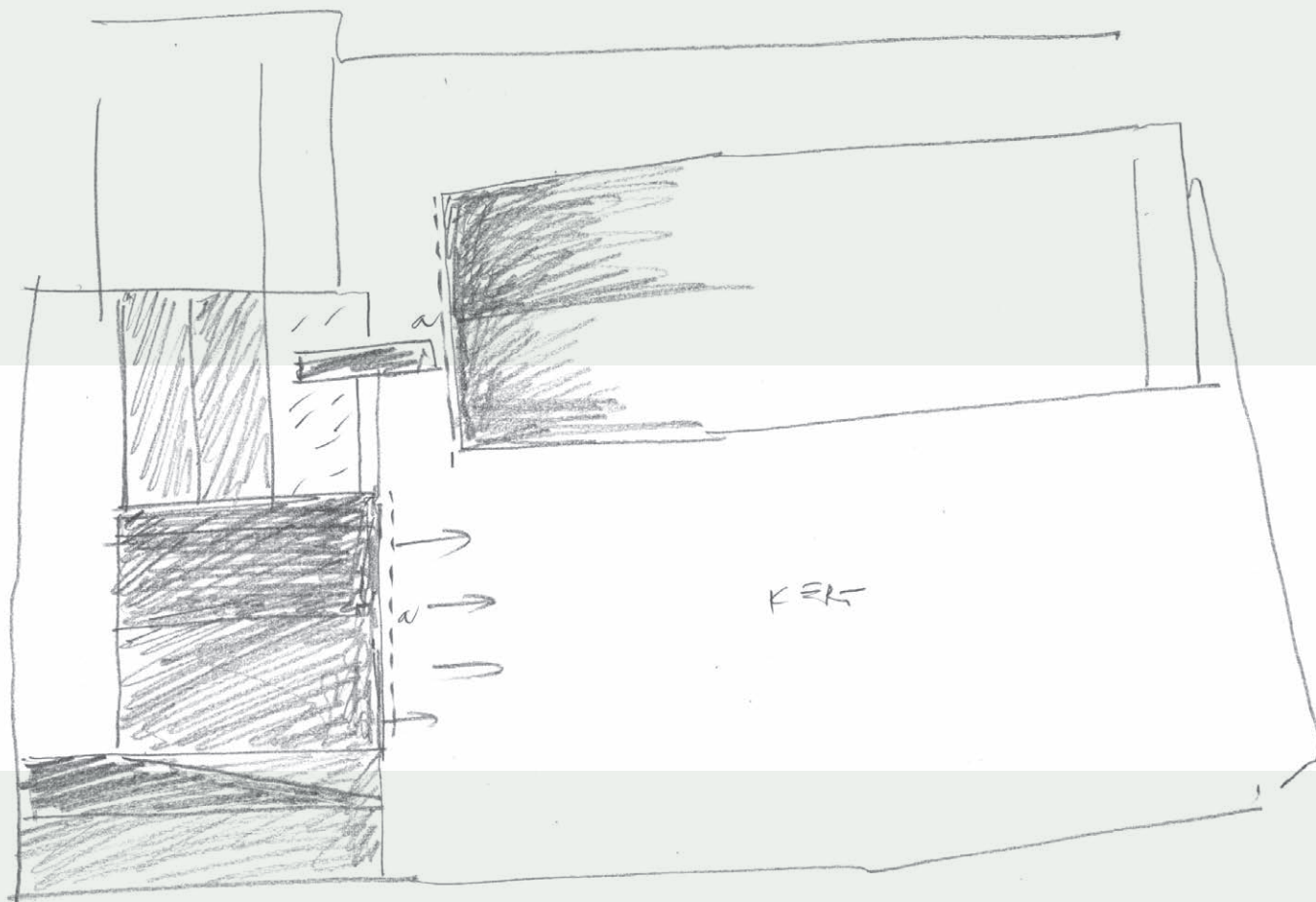
BME ÉPÜLETSZERKEZETTANI TANSZÉK

JELENTKEZÉS:

Tájékoztató: Artifex Kiadó Kft. | +36-1-783-1711 | info@artifexkiado.hu

www.artifexkiado.hu

vagy www.tervlap.hu Konferencianaptár

—Talán azért nehéz a középületek feldolgozása így, folyóiratban, mert sokrétűek. Gyakran a helyszínnek, a kontextusnak már olyan története van, ami alaposabb bemutatást igényel, és legtöbbször a funkció pontos ismertetése sem egyszerű, hiszen legalább röviden muszáj vázolni, milyen közösség, miért hozta létre az adott épületet. Egy múzeumnál a kiállítás nyilván nem ismertethető, de jó esetben nagyon is visszahat az építészetre, tehát ki sem hagyható. Egy egyház jellemzésére sem nyílik mód, pedig egy görögkatolikus épület szükségszerűen más miliőben gyökerezik, mint egy református templom. Ez a lapszám tehát a szokottnál is lassabb olvasást, értő befogadást kíván. De hát a kultúra már csak ilyen...

A Görögkatolikus
Múzeum és Tanulmányi
Ház vázlatja
Építész: Balázs Mihály,
Török Dávid, Falvai
Balázs, Nagy Márton

CSANÁDY PÁL

IMPRESSZUM |

Kiadja az Artifex Kiadó Kft., 1119 Budapest, Pajkos utca 28. | 36-1-783-1711 | info@artifexkiado.hu | www.tervlap.hu, www.epitesimegoldasok.hu, www.artifexkiado.hu, www.cpr.hu, www.epitkezés.info.hu, www.kamaraikepzesek.hu | ISSN 2061-2710 | Terjesztő: Magyar Posta Zrt. | Hirdetésfelvétel, termékek: Sárdy Csaba 36-20-240-7232 | Alapító-főszerkesztő: Szende Árpád | Főszerkesztő, felelős kiadó: Csanády Pál 36-20-312-4514 | Főszerkesztő-helyettes: Ware-Nagy Orsolya | Szerkesztő: Dobossy Edit | Szakmai tanácsadók: Csajbók Csaba, Vukoszávlyev Zorán, Wesselényi-Garay Andor, Gáspár László, Katona Vilmos, Nagy Sándor, Czigány Tamás (Győr), Lengyel István (Debrecen), Patartics Zorán (Pécs), Ripszám János (Siófok) | Lapterv: Salt Communication Kft. | Tördelés és nyomdai előkészítés: Csányi Tamás, xfergrafika.hu | Nyomda: Virtuóz Globál 30 Kft. | Olvasószerkesztő: Súlyom Beáta | Előfizetés egy évre: 7 900 Ft, két évre: 12 900 Ft, három évre: 17 900 Ft. Előfizetés kizárólag elektronikusan a terlvap építés közösségi portálon keresztül: www.tervlap.hu | Az építészeti alkotásokat bemutató cikkek lektoráltak. E számunk címlapja Palkó György fényképfelvételének felhasználásával készült.

EUROCODE

tervezési segédletek

Megrendelhető: www.artifexkiado.hu

TARTALOMJEGYZÉK

TERMÉKEK		ÉPÍTÉS	SZERZŐ
4	A StarHouse épületfizikai vonatkozásai		
6	Harc a hőszigetek kialakulása ellen		
MAI SZEMMEL			
7	Irodaház, Mosonmagyaróvár (1973-1975)	L. Nyíri Vera, Varga László	Belle Mariann
A_PRO'			
8	Critical Concrete	A közösségi, fenntartható építészet rögzös útján	Pokol Júlia
METSZET			
10	Áttűnések és dilemmák egy múzeumtervezés kapcsán	Görögkatolikus Múzeum és Tanulmányi Ház Nyíregyháza	Balázs Mihály, Török Dávid, Falvai Balázs, Nagy Márton Gyürki-Kiss Pál
KÜLHON			
22	Egy városi műtárgy emlékezete	A „Prága szemei” folyópart-revitalizációs projektről Csehország	Petr Janda Szabó Levente
28	Iroda az óriás fák alatt	EDGE Suedkreuz Berlin, Németország	Sergei Tchoban, Stephan Lohre Ware-Nagy Orsolya
34	Egy polgári tér	Piazza Sempione (Simplon tér) Róma	Maurizio Bradaschia Csanády Pál
TÉMA: KÖZÉPÜLET			
40	A ruha teszi?	Mindszentyneum Zalaegerszeg	Kádár Mihály, Balogh Csaba Szövényi Anna, Adorján Anna Berta
46	Pars pro toto	Domonkos nővérek rendháza Budakeszi	Bartók István, Fejérdy Péter, Lázár Zsófia Zombor Gábor
52	Testvéri kötelék	Református gyülekezeti központ Budaörs	Berzsák Zoltán Katona Vilmos
TERVPÁLYÁZAT			
58	Egyetem-pályázat, Offenbach am Main		Szekeres Attila (Bánáti + Hartvig Építész Iroda)
ZÖLD OLDALAK			
60	Középületekkel a karbonsemlegesség felé		Beleznay Éva
AKTUÁLIS			
62	Van még építészet a Velencei Biennálén?		Lánszki Regő, Perényi Lóránt, Paár Eszter Szilvia
64	Abstracts		
66	Tervezők Szerzők		
68	Ciki	Zöldül a főváros	Csepé

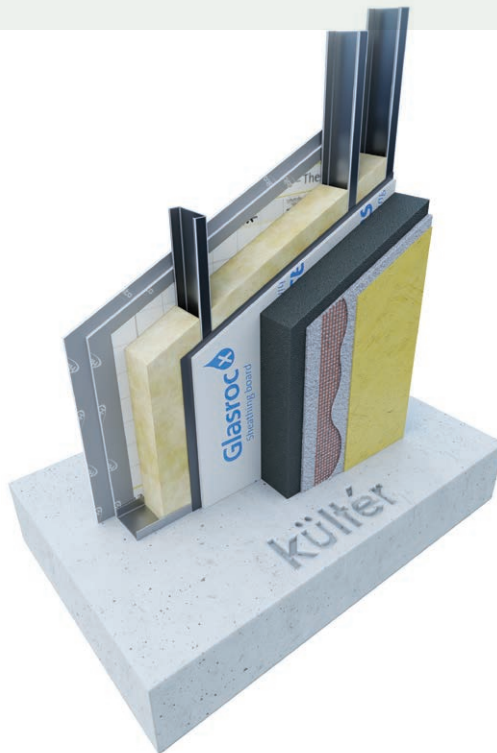
A STARHOUSE

ÉPÜLETFIZIKAI VONATKOZÁSAI

A HŐTECHNIKÁTÓL A PÁRATECHNIKÁIG

01

02

- 01 A páratechnikai fólia folytonossága biztosítja az épület megfelelő légtömörségét
- 02 A GlasrocX építőlemezre felépített rétegrend könnyen kivitelezhető és energetikai szempontból kiváló mutatókkal rendelkezik

A könnyűszerkezetes építési mód több szempontból eltér a hagyományosnak nevezett nedves építési technológiától. Számos cikk és értekezés született a témában különböző paraméterek összehasonlításáról, mind gazdasági, mind építészeti vonatkozásban. A továbbiakban egy kardinális témával, a könnyűszerkezetes épületek épületfizikai adottságaival folytatjuk StarHouse sorozatunkat.

—A könnyűszerkezetes technológiával - legyen az fa- vagy fémvázás megoldás - gyorsan és egyszerűen hozhatunk létre komfortos élettereket. Ám a közel nulla energiaigényű vagy annál jobb energetikai besorolással rendelkező épületek esetében a felhasznált anyagok minőségén és a kivitelezési fegyelmén, a technológia pontos betartásán nagyon sok múlik. Az épületek tervezésekor (vagy hagyományos épületek könnyűszerkezetessé történő adaptációjakor) a tartószerkezeti méretezést követően érdemes hőtechnikai szempontból felülvizsgálni a csomópontokat.

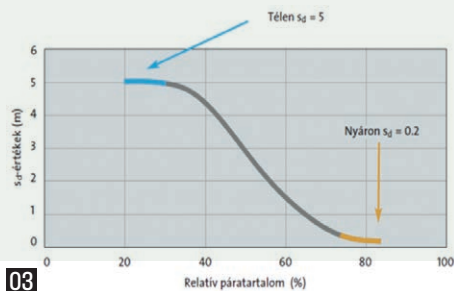
HŐTECHNIKA

—Az építészeti koncepció kialakításakor energetikai szempontból előnyös az egyszerű forma és a relatív zárt kubatúra. Az erkélyek és teraszok (kilógó elemek) szakszerű hőszigetelése a hőhídhatások csökkentése miatt

külön odafigyelést igényel. Egy acélváz esetében például a lemezalaphoz készült szerelőbeton hosszabbra engedése ugyan kényelmesebbé teszi a lemezalap zsaluzatának elkészítését, de a térelhatároló falak szakszerű (hőhidmentes) szigetelését megnehezítheti, és nem kívánó hőhidak kialakulásához vezethet. A folytonos termikus burok a könnyűszerkezetes koncepciókban is könnyedén kialakítható, akár padlástérben létrejövő fűtött és fűtetlen terek kapcsolatánál is. A falakban és födémeken használt Isover Uniroll (0,036 W/mK), illetve Domo Plus (0,038 W/mK) szigetelések a tervezett vastagságban kiváló komfortérzetet biztosítanak. A GlasrocX térelhatároló fal-szerkezet kiegészítő Isover Fassade (0,035 W/mK) külső oldali szigeteléssel $U=0,21 \text{ W/m}^2\text{K}$ rétegtervi hőátbocsátással rendelkezik a csökkentő tényezők figyelembevételével.

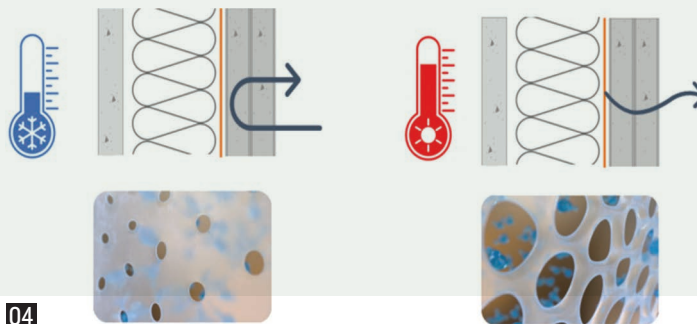
PÁRATECHNIKA

—A belső terekben keletkező pára filtrációval vagy diffúzióval távozik az épületből. Egy acél- vagy fémváz szerkezetben kimagaslóan fontos a falakban lévő szigetelés pára elleni védelme, ezért a belső oldalon kötelező jelleggel elhelyezett páratechnikai fólia minősége az egész épület értékére kihat. A páratechnikai fóliák - egyenértékű légrétegvastagságuk (S_d) szerint - 10 m-es értéknél párafékezőnek/párazárónak tekinthetők. Általános jellemzőjük

03

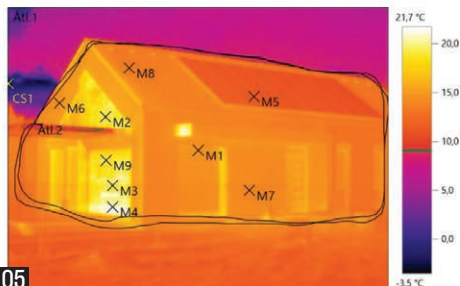
04

Fájl:
SR000251.BMT

Dátum:
2023.02.19.

Óra:
17:39:07

05

- 03 Az Isover Vario KM duplex fólia anyaga a relatív páratartalom és a nyomás függvényében változtatja a pórusméreteit, így az S_d -értéke 0,3-5 m között változik
- 04 A fólia a téli időszakban párazáró, a nyári időszakban páraáteresztő képességű, így a mögöttes szerkezetek le tudják adni az átjutott nedvességet a beltér felé
- 05 A gárdonyi StarHouse 2022-es átadása óta - a hőkamerás vizsgálatok eredményei alapján is - kiválóan teljesít épületfizikai szempontból

azonban, hogy a deklarált értékük nem változik, ami a szerkezetbe jutó párat a beltér felé nyári időszakban engedné kiszellőzni. Az Isover Vario KM duplex fólia anyaga ezzel szemben a relatív páratartalom és a nyomás függvényében változtatja a pórusméreteit, így az S_d -értéke 0,3-5 m között változik. Ez a téli időszakban párazárást, a nyári időszakban pedig páraáteresztő képességet eredményez, így a mögöttes szerkezetek le tudják adni az átjutott nedvességet a beltér felé.

—A tartószerkezetek külső és belső borítására több anyag is szóba jöhet. Az egyik legelterjedtebb az orientált farostlemez, aminek páradiffúziós ellenállása - típusától függően - relatíve magas: $\mu=170$ (~), így az egyenértékű levegőréteg-vastagsága körülbelül 3 méternek felel meg (lemezvastagságtól függően). Ha elfogadjuk azt az állítást, miszerint belülről kifelé haladva érdemes gyengíteni az anyagok diffúziós ellenállását, akkor a GlasrocX építőlemez, amit a könnyűszerkezetes StarHouse külső borítására is alkalmazunk, praktikus választás, hiszen egyenértékű levegőréteg-vastagsága

mindössze $S_d=0,22$ m. A teljes rétegrend, így a GlasrocX lemezen készült Isover kőzetgyapot alapú hőszigeteléssel és a Weberpas TopDry vékonyvakolattal páraellenállás szempontjából rendkívül kedvező konstrukciót eredményez.

—Az építőanyag-gyártó Saint-Gobain Hungary Kft., az acélszerkezet-gyártó Horizont Global Kft., valamint a Star Construct Innovation Group értékesítő és kivitelező partner közös fejlesztésének eredménye a StarHouse. A gárdonyi mintaház 2022-es átadása óta - a hőkamerás vizsgálatok eredményei alapján is - kiválóan teljesít épületfizikai szempontból, mindez a cikkben szereplő innovatív termékfejlesztések és a StarHouse professzionális kivitelezőhálózatának eredménye. (X)

Vágó Bálint műszaki vezető,
Saint-Gobain Hungary Kft.
és
Schifter Gergely építész-mérnök,
Star Construct Innovation Group

HARC A HŐSZIGETEK KIALAKULÁSA ELLEN

A FÉNYVISSZAVERÓ BEVONATOK JELENTŐSEN CSÖKKENTIK A FELÜLETEK FELMELEGEDÉSÉT

WHITE TNS 0	81,6	LIGHT GREY TNS 1	44	DARK GREY TNS 2	11,4	YELLOW TNS 3	44,1	SUNSHINE YELLOW TNS 4	37,8	OCHRE TNS 5	21,2
BROWN TNS 6	10	PINK TNS 7	38,4	POWDER TNS 8	22,6	ORANGE TNS 9	21,7	RED TNS 10	8,6	LILAC TNS 11	50,8
VIOLET TNS 12	8,8	TURQUOISE TNS 13	53,6	LIGHT BLUE TNS 14	36	SEA BLUE TNS 15	15,6	DARK BLUE TNS 16	11,1	SEA GREEN TNS 17	58,9
LIGHT GREEN TNS 18	41,3	APPLE GREEN TNS 19	42,5	DARK GREEN TNS 20	16	FOREST GREEN TNS 21	8,9	NIGHT BLUE TNS 22	7,4	LIGHT RED TNS 23	9,4
SWISS RED TNS 24	12,2	BLACK TNS 25	3,9	CANYON BROWN TNS 26	13,6	PINK TNS 27	32,5	MELBOURNE BLUE TNS 28	17,6	NEW YORK BLUE TNS 29	5,1
LONDON GREEN TNS 30	13,7	MIAMI PURPLE TNS 31	5,9	PARIS RED TNS 32	5,8	RIO GREEN TNS 33	32,8	ARENA YELLOW TNS 34	60,7	SYDNEY BLUE TNS 35	8,1

01

02

- 01 A napsütéssel járó felmelegedés csökkentésére érdemes minél magasabb napfényvisszaverő képességű terméket választani
- 02 A különböző színek felmelegedése is különböző: ugyanolyan külső körülmények mellett a fehér felület hőmérséklete 41,7 °C, míg a szürkéé 63,2 °C

Az elmúlt évek során megtapasztalhattuk, hogy a globális felmelegedés hogyan befolyásolhatja életkörülményeinket: kiszáradó folyók, eltűnő szigetek, aszály és ivóvízhiány világszerte. Ezek szemmel látható és erőteljes változások - de a városi hősziget kialakulása nem feltétlenül szembeötlő, „csak” akkor, ha már drasztikusan befolyásolja a komfortérzetünket.

MI IS AZ A HŐSZIGET?

—A napfény hatására az épített szerkezetek, műtárgyak, burkolt felületek felmelegednek, és az elraktározott hőt az este beálltával nagy intenzitással sugározzák ki magukból, csökkentve ezzel a levegő lehűlésének lehetőségét. Ezért aztán hiába a szellőztetés, csak a zárt rendszerben működő klímaberendezések és hűtési rendszerek képesek elviselhetővé tenni az éjszakai pihenést.

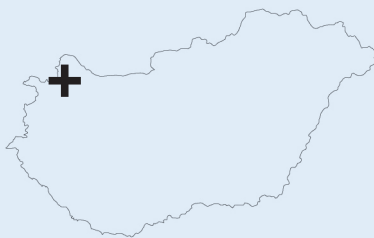
—De mit tehetünk, ha elődeink erre a problémára nem voltak felkészülve?

—A megoldás valójában pofonegyszerű: a hőt nagymértékben felszívó aszfalt-, bitumen- és betonfelületeket be kell vonni magas fényvisszaverő képességű anyagokkal, melyek akár 30-40 °C-kal is csökkenthetik az adott anyagok felmelegedését, ezzel a későbbi hősugárzását is!

MILYEN ANYAGOKAT ÉS MILYEN SZÍNEKET ÉRDEMES VÁLASZTANI?

—A Mapei TNS bevonatrendszerei egy- és kétkomponensű anyagok professzionális választékát kínálja a feladathoz, RaceTrack és Extreme termékeivel. Mindkét termék könnyen és gyorsan felvihető a felületekre, és tartós, időjárásálló megoldást nyújt a hősziget kialakulása ellen. A színeket SRI index alapján sorolják be, ami az egyes színek napfényvisszaverő képességét jelenti. Ebben az esetben a több a jobb! Tehát érdemes minél magasabb értékkel bíró terméket választani, hogy a napsütéssel járó felmelegedés kockázatát minimálisra csökkentsük.

GYÁRTÓ | Mapei Kft., Budaörs

AKKOR / A hatvanas években az ország számos kisvárosában indult meg az urbanizáció szellemiségében multifunkcionális városközpontok kiépítése, jellemzően a történeti településmagok korszerűsítésével (néha bizony érzéketlen átépítésével). Sajátos kivétel a határ menti Moson és Magyaróvár: az egykoron önálló településrészek közötti zónába került a győri tervezők megfontolt településfejlesztése. A létrejövő alközpontba az intenzív lakásépítéssel egy időben az igazgatás, szolgáltatás és közművelődés épületeit is megálmodták. Laza városszövetben, társasházakkal, motellel és üzletházakkal övezve jött létre az irodaház. A markánsan funkcionalista tömbökbe tagolt épület hossz tengelye észak-déli irányultságú, a keleti oldalon található főbejárata a leendő művház felé közterei platóval fordult. A négyszintes, háromtraktusos épület közepmagja a vertikális közlekedőket és kiszolgálóhelyiségeket foglalja magában – a korszakra jellemző nagyvonalú, kiértelt alaprajzi típusnak megfelelően hosszanti (közép)folyosókkal kísérvé. A fő funkció mellett egyéb rendeltetések is működtek, mint például étterem főzőkonyhával, számos garázs, valamint előadóterem.

A jól funkcionáló térszervezés racionális szerkezettel valósult meg, az akkoriban népszerű UNIVÁZ rendszerből épült, harántvázis kivitelezésben, 3,6 méteres pillérállással. A homlokzat nemes anyaghasználatl jött létre és őszintén mutatja az alaprajzi szervezést: zárt bütöfelületei mattcsiszolt budakalászi kemény mészkővel burkoltak, a nyílászárók igényes alumíniumszerkezetűek (szinte már társzművészeti-nek mondható alsó szinti rácszozattal gazdagítva), a keleti és nyugati tájolású irodák homlokzata elé helyezett árnyékoló rendszer acélszerkezetű, függőleges lizénákra erősített vízszintes lamellakonstrukcióval tervezett.

MAI SZEMMEL

IRODAHÁZ, MOSONMAGYARÓVÁR | (1973–1975)

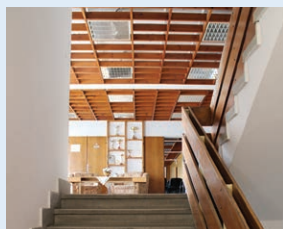
ÉPÍTÉSZ |

**L. Nyíri Vera, Varga László /
Győri Tervező Vállalat**

SZÖVEG | FOTÓ |

Belle Mariann

ARCHÍV: MÉ 1977/4

ROVATSZERKESZTŐ |
Vukoszávlyev Zorán

MOST / Az irodaház az évtizedek alatt nem lett átépítve. Környezetét (a parkolási igények végett) rendezték, az újabb lépcsősor közvetlenül a főbejárathoz, ahonnan megközelíthetőek a földszinten található helyiségek, illetve az emeleti irodák. Szerkezeti elemei nem hibásodtak meg az évek alatt, így azok ma is jól teljesítik feladatukat. A házat használják és így folyamatosan gondozzák – csak lassú átalakulás figyelhető meg. Rendszeres festéssel, javításokkal a belsőt karban tartják, az utóbbi évtizedekben a külsőn a törött kőlapokat cserélgették, pótolták, a külső homlokzat előtt elhelyezett fém árnyékoló lamellák kékre festésével egyidejűleg. Ezt követően az épület külső (fém) nyílászáróit cserélték le műanyag nyílászárókra, de a belsőben megmaradtak az alumíniumszerkezetű üvegezett ajtók. Külsőjét tekintve esedékes lenne a felfrissítés. A kőburkolatok elég jól bírják, csak a homlokzati falakon domináns acélszerkezet kék színe kopottas, jelenleg inkább fakó színű. Az árnyékoló rendszer és a korlátok festékrétege több helyen pattogzik, alatta helyenként rozsdásodik. A főbejárat elé kinyúló előtető jól hangsúlyozza a megérkezés helyét, de faburkolata nem azonos minőségű a többi szerkezettel, felújításra szorul.

Igényesebb anyagainak és jó alaprajzi struktúrájának köszönhetően az épület jól teljesít, talán csak a (kötött rendszerből következő) belső folyosók hatnak ma nagy traktusmélységük okán kissé sötétnek, de ezt használatilag kompenzálja, hogy az irodákat a külső traktusba helyezték, a huzamosabb tartózkodású helyek így világosak. A közösségi tereket jellemző rácsos fa álmennyezet kifejezetten friss hangulatú, és a nemes faanyag a falakon és korlátokon is visszaköszön. De a legnagyobb ötlet a ma is korszerűnek látszó, a háznak plasztikusságot adó árnyékoló rendszer.

A korábbi számban már szó esett környezettudatosságról és fenntartható építésről, de hazánkban talán még mindig nem általános és közérthető a fogalmak jelentése. Mivel az építőipar mind károsanyag-kibocsátás, mind zajszennyezés és talajvízszennyezés terén nagy terhelést jelent Földünk számára, örökzöld téma, hogyan csökkenthetnénk a különböző káros hatásokat.

01

—Hogy közelebb kerüljek a témához, kicsit Portóba kalandozom a nyárra, a Critical Concrete (továbbiakban CC) nevű közösségi műhelyhez. Nemzetközi csapatunkkal fenntartható építési és bontási formákat próbálunk ki, anyagkísérleteket végzünk, és a tapasztalatok alapján folyamatosan fejlesztjük a CC adatbázisán elérhető tudásanyagot. Mind a gyakornokok és munkatársak, mind a képzésben részt vevő diákok a világ minden tájáról érkeznek Mexikótól Görögorszáig, hogy részt vegyenek hosszabb-rövidebb ideig a CC projektjeiben.

A CSAPAT MOTTÓJA:

„KÖZÖSSÉGI, KÖRFORGÁSOS ÉPÍTÉSZET”

—Munkáink többsége nonprofit alapú, helyi és uniós pályázati támogatásból finanszírozott urbanisztikai fejlesztések és körforgásos építési-kutatási projektek. Ezek mellett állandó feladat a Francos állomásnál található CC közösségi központ, egyben az alapító, Samuel Kalika ott honának körforgásos átépítése, felújítása is. Minden projekt kisebb léptékű kísérlet a lakhatási problémák, az építéssel járó szennyezés és az ökoszisztéma károsításának enyhítésére.

—Az építések mellett online és jelenléti oktatás zajlik, kétféle munkával és tapasztalatokkal alátámasztva. 2023 nyarán, amit végig a CC munkatársaként töltök, foglalkozunk kenderbeton ház építésével, körforgásos felújítással, természetes burkolat gyártásával, környezettudatos bontással, újrahaznosítással és saját készítésű hőszigetelésekkel. Mindez az oktatási tevékenység részeként, havi rendszerességű workshopok, illetve az Escola Superior Artística do Porto (ESAP) egyéves posztgraduális

06

07

09

SZÖVEG: Pokol Júlia

képzése - „A szociális és fenntartható építészet elmélete és gyakorlata” - keretében zajlik. Az ESAP egyetem támogatásával vezetett 60 kreditű kurzus akadémiai platformot biztosít a jelentkezők számára, hogy fenntartható megoldásokkal ismerkedjenek meg a gyakorlatban. A program nem hagyományos egyetemi rendszerrel működik, hiszen sok folyamatot maguk a gyakornokok is a projekt során sajátítanak el, menet közben derül ki, mi működik, és mi nem.

—Ami a fejlődést leginkább támogatja, hogy a tervezők kénytelenek saját bőrükön tapasztalni az építési munkát is, így praktikus és empatikus módon állnak a tervezéshez, ugyanakkor sokkal felszabadultabban kezelik a problémákat, hiszen mindenki látott már hasonló helyzetet. A CritiCo ház alapterülete a leírt elfoglaltságoknak megfelelően oszlik fele-fele arányban irodai funkciókra és műhelyre. Ez a megosztott tér ad lehetőséget arra, hogy az itt dolgozók új technikákkal, munkafolyamatokkal kísérletezzenek, és fenntartható megoldásokat dolgozzanak ki.

—Portugália persze nagyon jó terep a kísérletezésre. A portói klíma és előírások mellett nem muszáj tökéletes csomópontokat kialakítani, hiszen az eső és erősebb szél

02

03

04

05

08

10

11

- 01 Vila Cha szociális építési projekt
 02 Gianluca Stasi, az SSA lab meghívott oktatója
 03 Emelkednek a kenderfalak
 04 Tom Parker, a szervezet társvezetője

- 05 Michelle Spanberg, a CC önkéntese és Lou, a négylábú segítőnk
 06 Bontás a CC központban
 07 SSA kurzus 2023
 08 Dőlnek a téglafalak

- 09 Sam Kalika, a CC alapítója
 10 Kenderház szerkezetépítése
 11 Kenderbeton anyag tesztelése

mellett faggal és hóval nem kell számolni. Így beférnek a fafödemen ejtett felesleges lukak, ahol a fogkefe kieshet az emeleti fürdő padlóján keresztül a földszinti teraszra. A közösségi építés itt egyfajta nomádságot is hordoz, ami nem mindenki számára komfortos, cserébe sok mindenre megtanít: mi az, amihez csak hozzászoktunk, mert minden házba alapvetésként bekerül, de könnyen nélkülözhető, és mi az, ami mindenképp fontos hétköznapi jólétünk és egészségünk megőrzéséhez.

—A CritiCónál a kézmosó vizet lavórban gyűjtjük, és ezzel öblítjük a WC-t. A kertben három komposztáló is található, amelyeket a műhelyben keletkező faforgács szagtalanít. Ez a fajta lemondás ugyan nem lehet kötelező egy építés során, mégis, ha fenntarthatóságról beszélünk, fontos feltenni a kérdést: mi a szükséges és elégséges minimum egy élettér esetén? A Critical Concrete neve éppen ebből a kritikus, analitikus megközelítésből ered: a bevett építési és

tervezési szokások és a bevett oktatási módszerek is megérdemlik a kérdőjelet. Kurzusaik szintén nomád, barkácsolt hangulatúak, ugyanakkor nagyon személyesek.

—A CC mindenféle tevékenységre és háttértudásra nyitott műhely, ahová nemcsak építész és urbanistát, hanem bármilyen háttérrel rendelkező jelentkezőt is befogadnak, hogy tapasztalatot szerezzen és a közösség részévé váljon. A munka mellett folyamatosan szerveznek szociális programokat a gyakornokok és a helyi lakosság számára, akár kisebb javítóműhelyt, jógaórákat, illetve közösségi vegán főzőtanfolyamokat a fenntartható táplálkozás propagálására. Maga az iroda teljesen vegán, azaz a házban készülő ételek egytől egyig mentesek az állati eredetű alapanyagoktól.

—Ez az elkötelezettség és empátia segít abban, hogy a néha kaotikus szervezés mellett a társaság mégis értékes és igényes alkotásokat valósítson meg Portugália-szerte.

Author: Gyürki Kiss, Pál
Affiliation: Marp Architect Studio
Title: TRANSITIONS AND DILEMMAS ABOUT A MUSEUM DESIGN
Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 10-21,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.1>
Received: 26 June 2023
Accepted: 26 July 2023
Published: 17 August 2023
GREEK CATHOLIC MUSEUM AND HOUSE OF STUDY, NYÍREGYHÁZA, HUNGARY - ARCHITECTS: MIHÁLY BALÁZS, DÁVID TÖRÖK, BALÁZS FALVAI and MÁRTON NAGY
Museums seem to open everywhere displaying known exhibits and themes, here is an example of a first of its kind museum. Questions arise regarding building form, architectural language and above all content. As an educational centre it is possible to take up residence in the dormitory part of the development which abuts the museum itself. The appearance takes on a puritan form informed using arches somewhat reminiscent of early post-modern buildings.

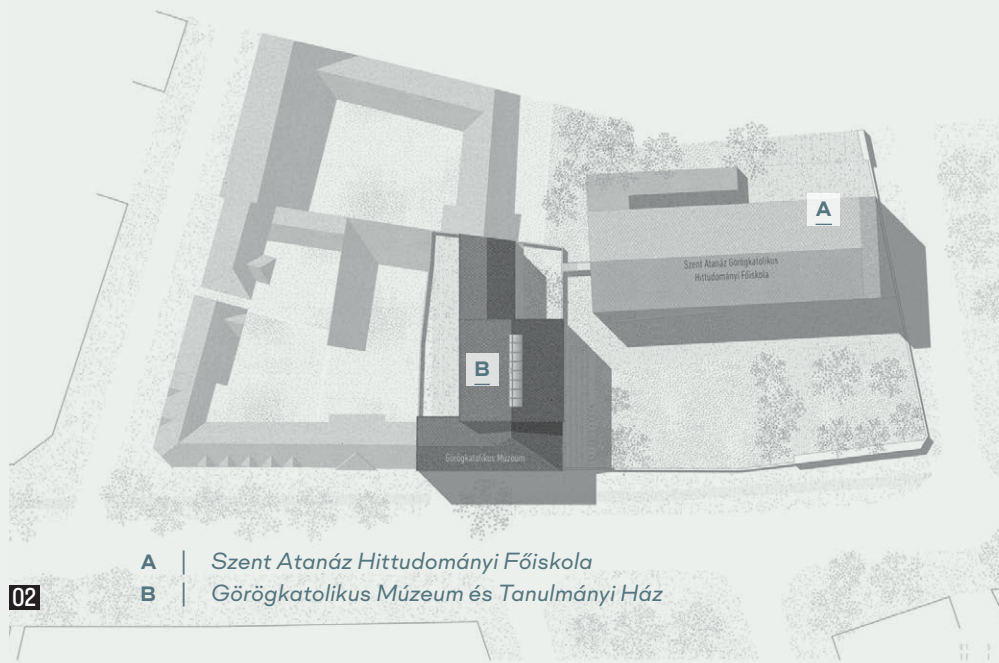

01

ÁTTÜNÉSEK ÉS DILEMMÁK EGY MÚZEUMTERVEZÉS KAPCSÁN

GÖRÖGKATOLIKUS MÚZEUM ÉS TANULMÁNYI HÁZ | NYÍREGYHÁZA

Nem olyan régen egy új intézménnyel gyarapodott a magyarországi múzeumok sora, ráadásul kivételesen nem Budapesten - ahol egyébként szintén nem gyakori jelenség az ilyesmi -, hanem a túlméretes centrumtól távol, Nyíregyházán. A napi információs dömpingben elég nehezen ér el hozzánk egy ilyen hír, így a valódi jelentőségével még körülményesebb tisztában lenni. Pedig ez a múzeum bizonyos tekintetben világelső, hiszen a bizánci rítusú vallásos kultúra egyes elemeit őrző-bemutató intézmények léteznek ugyan, de a nyíregyházi - mint intézményi háttérrel rendelkező, dedikáltan görögkatolikus múzeum - egyedülálló a maga nemében.

- A | Szent Atanáz Hittudományi Főiskola
- B | Görögkatolikus Múzeum és Tanulmányi Ház

02

03

- 01 Az új múzeum a meglévő hittudományi főiskola mellett áll
- 02 Helyszínrajzon az új és a fontos meglévő tömeg
- 03 A közös kert madártávlatból

ÉPÍTÉS | ARCHITECT

**Balázs Mihály, Török Dávid,
Falvai Balázs, Nagy Márton**

FOTÓ | PHOTO

Palkó György

SZERZŐ | AUTHOR

Gyürki-Kiss Pál

—A múzeum és tanulmányi ház felépítése természetesen egy másik, időben sokkal hosszabb „építkezés” végeredménye. Ebben azok a lelkes és kitartó közreműködők* az érdem, akik a tárgyak gyűjtését már az 1970-es években megkezdték, és az infrastruktúrával még nem rendelkező, de egyre gyarapodó közérdekű gyűjteményt gondozták, kutatták, időről időre pedig a nyilvánosság elé tárták. A múzeum felavatása azért is jelentős lépés, mert egyben a görögkatolikus tárgyi kultúra múzeumi rangra emelését, az önálló kulturális entitásként értelmezését is jelenti. Még tágabb perspektívában a görögkatolikus múltat immáron történeti perspektívában vizsgáló múzeum létrejötte egyik utolsó lépése a középkori ortodox közösségek bizánci szertartású katolikus egyházzá, legutóbb pedig Sajtójogú Metropóliává alakulásának, azaz a felekezetszerveződésnek.

—A múzeum mint építészeti toposz a kulturális emlékezet [1] fenntartására szolgáló memóriaintézményként [2] jelenik meg 19. századi születése pillanatában, amely ráadásul „az elmúlt évtizedekben a szellemi

04

Hiszek az örök értékekben. Egy épületnek nem mainak, hanem igaznak kell lennie. Mi, görögkatolikusok a magunk ezeréves hagyományai okán különösen is érzékenyek vagyunk erre. Nehéz feladat elé állítjuk a nekünk tervezőket. Többnyire évszázadokra építkezünk: templomot, iskolát, lám, immár múzeumot is. S azokban meg kell jelennie az ősiségnek, az igazságnak – ami örök –, s vele együtt a jövőnek is, az eljövendőnek. Görögkatolikus múzeumunk nem csupán őrzi a múlt értékeit, de úgy adja azokat tovább, hogy részei legyenek a jövő építésének is. Balázs Mihály és Török Dávid ilyen épületet alkottak nekünk. Nem csak épületet, jövőt építettek. Köszönjük nekik ezt az együtt építkezést. | Kocsis Fülöp érsek-metropolita

- 04 A semlegesebb belső homlokzat jelzi az eltérő funkciót
- 05 Az íves nyílások és a kiemelt tömeg ad hangsúlyt a múzeumnak

élet centrális metaforája lett. A múzeumi bemutatás, amely sokáig a múzeumi ember áldozata volt a közművelődés oltárán, ma sarkalatos filozófiai probléma, s típusai a műtárgyfeldolgozás, a történelmi emlékezet reprezentatív típusaivá váltak. [...] A múzeum az ért vált filozófiailag érdekessé, mert a [...] múlt hermeneutikája került az előtérbe, múltértelmezéssel konstruáljuk meg jelenünket és tervezzük meg – Ady kifejezésével – az »arasznai jövőket«. [3] Utóbbihoz hasonlóan fogalmazott a múzeum létrejöttében elévülhetetlen érdemeket szerzett Kocsis Fülöp érsek-metropolita a megnyitóbeszédében: „görögkatolikus múzeumunk nem a múltról szól, hanem a jelenről, arról a jelenben élő közösségről, amelynek múltja és

jövője van. A múlt ismerete értelmezi a jelen, a jelen ismerete meghatározza a jövőt.” [4]

—Balázs Mihály és a dmb műterem építészei – a fentiek tudatában – több változatot is kidolgozó utat jártak be a görögkatolikus múzeum tervezése során. A feladat egyébként már akkor sem könnyű, ha csak az összetett tervezési programot és az építési előzményeket vesszük figyelembe. Az új épület ugyanis két fő funkciót egyesít, a múzeumi kiállító- és kiszolgálóterek mellett főleg lakószoba-egységeket tartalmazó tanulmányi házrész is található. A két eltérő téri-funkcionális elem több (szellemi, építészeti, technikai, technológiai) síkon történő összeszövése és szétválasztása abszolút nem evidens feladvány. A tervezők végül egy házegységbe foglalva, de tömegképzésében

07

05

Az új görögkatolikus múzeum megvalósítása számunkra rendkívül fontos és meghatározó projekt volt nemcsak szakmai, hanem spirituális szempontból is.

Az építészet és a művészet közös nyelven beszél, és a múzeum ennek a nyelvnek csodálatos megnyilvánulása. A tervezők az épület kialakításakor nagy súlyt fektettek a hagyományok tiszteletben tartására, ugyanakkor modern és funkcionális elemeket is beépítettek annak érdekében, hogy a múzeum ideális környezetet biztosítson a kiállításoknak, és olyan épület jöjjön létre, amely ötvözi a hagyományokat és a modernitást, a múltat és a jelenkor igényeit. Hálásak vagyunk, hogy lehetőségünk volt látni és megélni, hogyan formálódik az épület a tervektől a valóságig. A kivitelezés során számos kihívással szembesültünk, de a tervezőkkel kialakult kiváló munkakapcsolatunknak hála sikerült megvalósítani a kiviteli tervek finomhangolását. | Gál Attila kivitelező

és homlokzati programjában megkülönböztetve jelezték a két funkciót: a múzeumi rész látványos íves nyílásaival, kiemelkedő tömegével a hangsúlyosabb és egyedibb, amit jóval semlegesebb, már-már puritán tanulmányi házrészek vesznek körbe. Az egybeforrt épületet egységesen vakolat borítja, ami az eltérő részek közötti különbségtételt tompítja, és talán túlságosan is homogenizál – a tervezők nyilvánosság számára is megosztott tervezési dokumentumaiból kiderül, hogy ez a dilemma őket is sokat foglalkoztatta.

—Mindeközben az új épület bejáratával és legfontosabb homlokzatával egy közös kertre néz, vagy még pontosabban fogalmazva: szimbolikusan egy közös kerten osztozik a Szent Atanáz Hittudományi

04
05
06

Főiskola 2003-ban átadott, és szintén Balázs Mihály által tervezett épületével. A múzeum mostani építése tehát egyben továbbépítés is, ami a markáns formálású, téglarchitektúrájú főiskola-épület mellé építés bonyolult térbeli és szellemi viszony kérdését veti fel. A tervezők ezt a helyzetet úgy oldották meg, hogy a közös kert – amely a szemükben fontos, jelentésszerű építészeti toposz – tekintették kapocsnak, és a két házat térbelileg csak egy minimális tető- és falkonstrukcióval kötötték össze (ami le is válik a múzeum tömegképzéséről). A fontosabb kérdés, az architekturális jegyek tekintetében (téglaburkolat, nyílásrendek) a két épület „egészségesen” különbözik egymástól a városi pozíciójuknak is megfelelően, hiszen az új múzeum már közvetlenül, a zárt

01

02
03

09

06

Amikor egy új, nagy jelentőséggel bíró épületre gondolunk, különösen egy olyanra, amely egy valósi, egyházi közösség életében kiemelt szereppel bír, eszünkbe juthatnak a 127. zsoltár sokak által ismert sorai: „Ha az úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők”. S hozzátehetjük: hiába fáradoznak az építetők. Hiszen a megrendelő igényének, álmának, földi elképzeléseinek megvalósítását is egyedül a mindenható Úr emberekhez, a világhoz való odafordulása, mondhatjuk, gondvisselése teszi eredményessé, széppé, egészsé és harmonikussá. Különösen is ez utóbbi, a harmónia megtapasztalása, ez a belső, nyugalmat adó „állapot” adja vissza leginkább, mit jelent számomra az új görögkatolikus múzeummal való, akár mindennapi találkozás. Harmónia. Isten és az ember találkozása, a megfoghatatlan megragadása a jelenben, a móban. Ez csak az Úr akarata szerinti cselekvés, álmodozás és „végrehajítás” eredménye lehet. Az építetőknek, a megrendelőnek erre az isteni harmóniára mindig késznek kell lennie, olykor szükséges hozzá csend, figyelem, rugalmasság és kompromisszum, de sohasem akarhatjuk, hogy kizárólag a mi akaratunk valósuljon meg. Engedni szükséges, az odafigyelés és a ráhagyatkozás nyitottságával. Bibliai példával, ez annak a Máriának a lelkülete, aki egyértelműen, a nagy dolgok megszületésének és megvalósulásának a kapujában, azt tudta mondani: „legyen meg a Te akaratod”. Természetesen egy épület elkészülte nem hasonlítható össze az üdvösségtörténelem nagy eseményeivel, de mindkét esetben az az emberi hozzáállás szükséges, mely odafigyel az Úr alkotó, teremtő, megújító szándékára. Hálásak vagyunk, hogy az új görögkatolikus múzeum megépítése során az építetői szándék tudott rugalmas lenni, s az eredmény, a megálmodott kulturális milió, talán nagyképűség nélkül mondhatjuk, tükrözi az isteni szándékot, s méltán képes hordozni és felmutatni a köztünk lévő isteni jelenléte, harmóniát. | Seszták István, a Hajdúdorogi Főegyházmegye Érseki Hivatala főhelynöke

06 A vakolatarchitektúra egységbe fogja az épületet
07 Tömegváltozatok maketten és vázlat formában

sorú beépítéshez igazodva csatlakozik a településszövet szomszédos lakóépületeihez. Mégis, a különbözőség mértéke és módja nem magyarázható csak objektívnek tetsző indokokkal.

—A döntést az a tágabb kontextus is befolyásolhatta, hogy a továbbépítés-kontinuitás kérdése nem csak a főiskola épületével kapcsolatban merül fel, mivel Balázs Mihály és mestere, Török Ferenc már tervezett egy parókiát és hatvanlakásos társasházat [5] a közelben, a Szent Miklós Görögkatolikus Székesegyház mellé a kilenvenes évektől. A régi-új épületek – a székesegyház melletti gimnáziummal és a püspöki székház, illetve papnevelő intézet épületével együtt – egyfajta koncentrációt eredményeznek, és nem formai alapon szerveződő görögkatolikus „tengelyt” alkotnak a városon belül. Ha a '90-es

évektől épülő házakon végignézzünk, akkor azt láthatjuk, hogy azok mindig a korra jellemző, eltérő architektúrával épültek. Miért is kellene az új múzeumnak és a húsz évvel korábbi főiskolának azonos építészeti nyelvet beszélnie?

—Különösen szép szála még a történetnek, hogy Balázs Mihály először Török Ferencsel dolgozott a legkorábbi házakon, most pedig többek között az ő fiával, Török Dáviddal működött együtt a múzeum tervezése során.

—Ebben a többszörösen összetett helyzetben olyan múzeumra volt szükség, amely a görögkatolikus lelkületre és identitásra, és még a gyűjteményre is rezonál. A múzeum többségében a görögkatolikus vallásgyakorlathoz kapcsolódó tárgyakat őriz, és azok körén belül is leginkább keleti keresztény kultuszképeket, azaz ikonokat. Egy ennyire sajátosságos állandó gyűjteménnyel rendelkező múzeum

08

- 08 Közvetett megvilágítások
- 09 A régi és új egysége
- 10 Íves részletek

09

többségében a görögkatolikus vallásgyakorlathoz kapcsolódó tárgyakat őriz, és azok körén belül is leginkább keleti keresztény kultusképeket, azaz ikonokat. Egy ennyire ajátságos állandó gyűjteménnyel rendelkező múzeum esetében már nem ugyanaz az építészeti feladat, mint az inkább befogadó jellegű társainál. Az előbbire jellemző kortárs múzeumépítészeti legszebb példáiban bizony azt látjuk, hogy az építészeti világ reflektál magára a gyűjteményre, az építészeti szándék, a koncepció merít az őrzött-kutatott-kiállított anyag sajátosságaiból.

—Ezt tapasztalhatjuk a David Chipperfield által rekonstruált berlini Neues Museum esetében is, ahol a kiállított

11

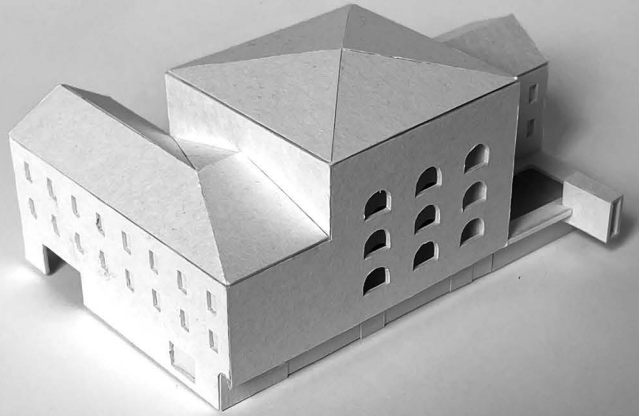
tárgygyűjtést már a 19. században magyarázta a teremről teremre változó díszes, allegorikus ábrázolásokkal teli architektúra, azaz „térforma, falikép és kiállítási tárgy koncepcionális egységeket képeztek, melyek a néző szeme előtt időrendben és a legújabb ismereteknek megfelelően művészet- és kultúrtörténeté álltak össze”. [6] A rekonstrukció során erre a kultúr- és építészettörténeti rétegre emlékezve részben olyan belső született, amely ma sem közömbös a kiállított tárgyakkal kapcsolatban; sőt kortárs, minimalista építészeti eszközökkel is képes a tárgygyűjtésre rezonáló atmoszférát teremteni. A tanulság: lehetséges a múzeumi gyűjteményt pátosz- és

10

nosztalgiamentesen interpretáló kortárs építészeti keretezés ma is, ami végül persze messze kerül a 20. századi múzeum eszményétől, a modern, univerzális white cube neutrális világtól.

—Mindez azért érdekes, mert a gyűjtemény gerincét jelentő ikon olyan sajátos kultuszkép, amely a szentet nemcsak ábrázolja, hanem maga is szent státusszal bír. Az ikonban „az imagót realitásnak tekintik, szó szerint a szakrális személy látható alakban való megjelenésének.” [7] Szigorúan kötött képtradíciója keretében – amely tehát nemcsak ábrázolási mód tekintetében, hanem úgymond ontológiailag tér el a nyugati vonaltól – rituálisan másolódik az „eredeti” kép, ahol a formailag pontos kópia hasonlóképpen részesedik a szentségből. A fentiek miatt sem problémamentes a kultuszkép múzeumba való áttétele, a múzeumban kiállított ikon az intézmény falain belül ugyanis vallási tárgyú festménnyé lesz, azaz képzőművészeti alkotásként folytatja életét. A kontextusváltás amúgy minden múzeumba kerülő

11

Impressziók

1. Lakva ismerni meg a házat is. Amikor elkezdünk benne élni, dolgozni. A május 1-jei nyitás óta naponta bejárok az épületbe. A kilincs lassan hozzáigazodik a kezemhez. Vagy a kezem a kilincshez, amikor érzem, mekkora erővel kell meghúznom, hogy kinyíljon az ajtó.

2. A múzeum épületét leginkább kifejező szó számomra a kapcsolat, kapcsolódás. Átszövi az épületet a sokféle, sokszínű kapcsolódások hálója. A funkciók: múzeum és vendégház; az intézmények: múzeum és főiskola; a terek: épület és kert; a tereken keresztül tartalmak: első emeleti kiállítás és második, harmadik emeleti kiállítások;

a látogatói lépcsőház és munkatársi terek tényleges vagy vizuális összekapcsolódása.

3. Az épület utcafronti homlokzata puritán, dísztelen. Csak a földszinti teret megnyitó hatalmas ablak ébreszt kíváncsiságot az elhaladóban. De ha a betekintést engedő, mellvéd magasságú kerítésen bárki is benéz, barátságos kertet láthat. Az utcazajban a kert hívogató. A szomszédos főiskola felől, a kerten át érkezve táruul fel az épület szépsége, az aranyos díszítésű ablakfülkés belső homlokzattal. A földszinti fogadótér üvegfalán tükröződik a kert, és belépve az épületbe még mindig a kertben érezhetem magam. Vizuális kapcsolat van a kert és a fogadótér között, a megérkezés és nyitottság

együttes érzését megteremtve.

A múzeumban benne van a szomszédos főiskola vörös téglá épületöbmbjének látványa. Egy újabb szép kapcsolódás.

4. A múzeum irodái az utcafronti tömbre merőleges épületrészben a soros beépítésű lakóházak kertjeire néznek. A város forgalmas összekötő útján álló épületben a csend szigetei. Ideális az elmélyült munkához.

5. A látogatói lépcsőház eleganciája azonnal megragadja a belépőket. Az ívesen hajló beton a könnyedség érzését kelti. A letisztult szürke felületekhez lágyan illeszkedik a falépcsők melegsége, kényelmes ritmusa. | Szabó Irén igazgató

tárgy sajátja, de az ikon esetében az esztétikai átértelmezés, műtárgyként való szemlélés leválasztja a kultuszképet a vallási funkciójáról, „varázstalanodik” a kép, az ikon valósága immáron nem hittapasztalatot szolgál, hanem fogalmi és esztétikai megközelítés tárgya lesz. [8]

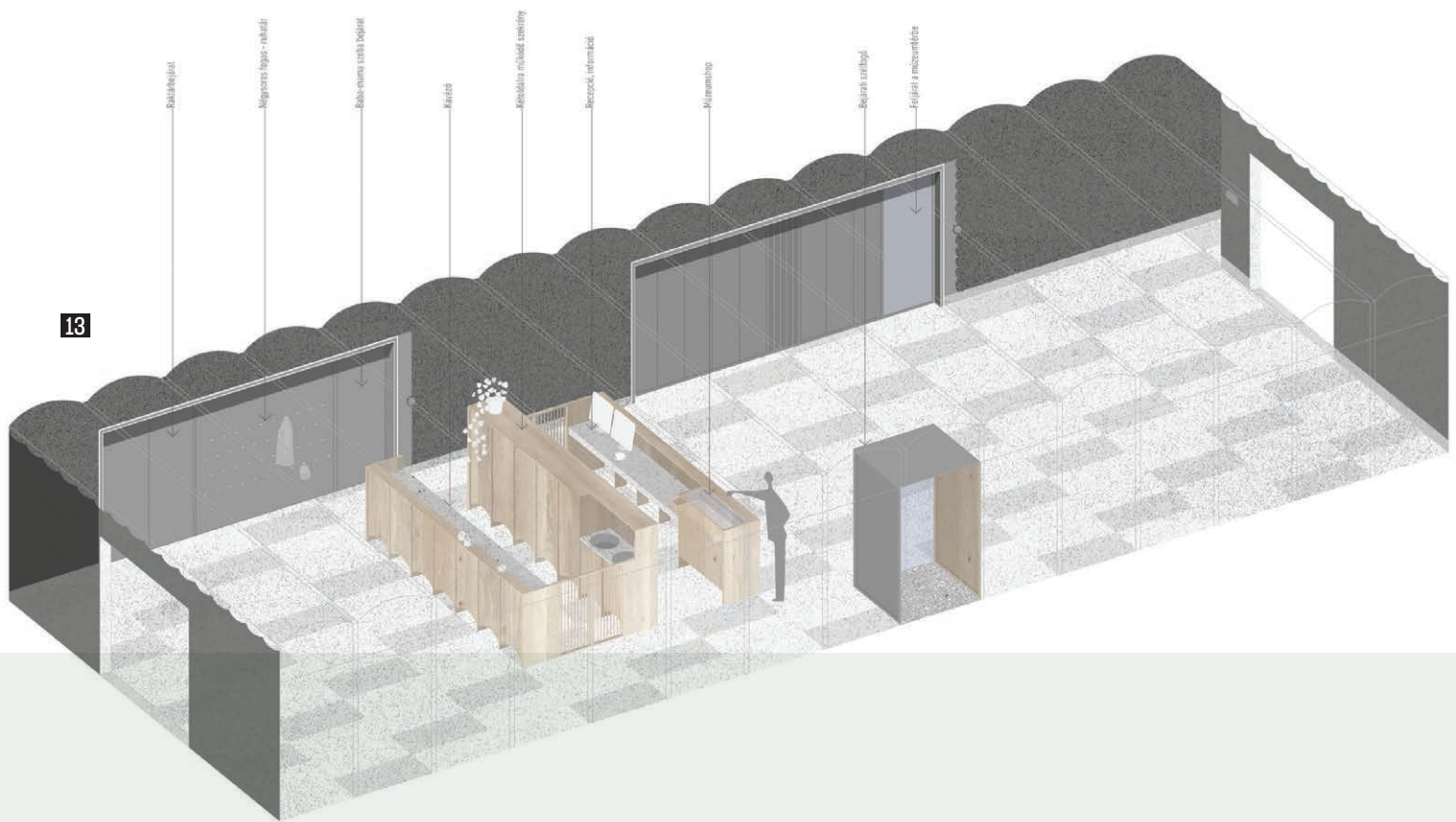
— Ugyan „az ikon igazsága leválaszthatatlan a liturgikus térről”, [9] az történetileg mégis gyakran megjelent a profán terekben is (otthonokban, közintézményekben

stb.), azaz a templomból való kikerülés nem szükségszerűen jár együtt a szentség elvesztésével. E logika mentén a múzeumban elhelyezett tárgy – a hívó ember számára, az esztétikai leválasztás ellenére – a szentség bizonyos fokú átvitelét jelentheti: a májusban megnyílt múzeumban előfordul, hogy egy-egy látogató keresztet vet a kiállítóterbe való belépéskor.** Mindebből az következik, hogy a nyíregyházi múzeumtér messze nem semleges, illetve

12

NYIRÉNYHÁZI DÖRÖGKANYARÉK MŰEUM ÉS SZENTISTVÁN SZABÓMŰVÉSZETI HÁZ / BELSŐÉPÍTÉSEK 2022.03.22.

13

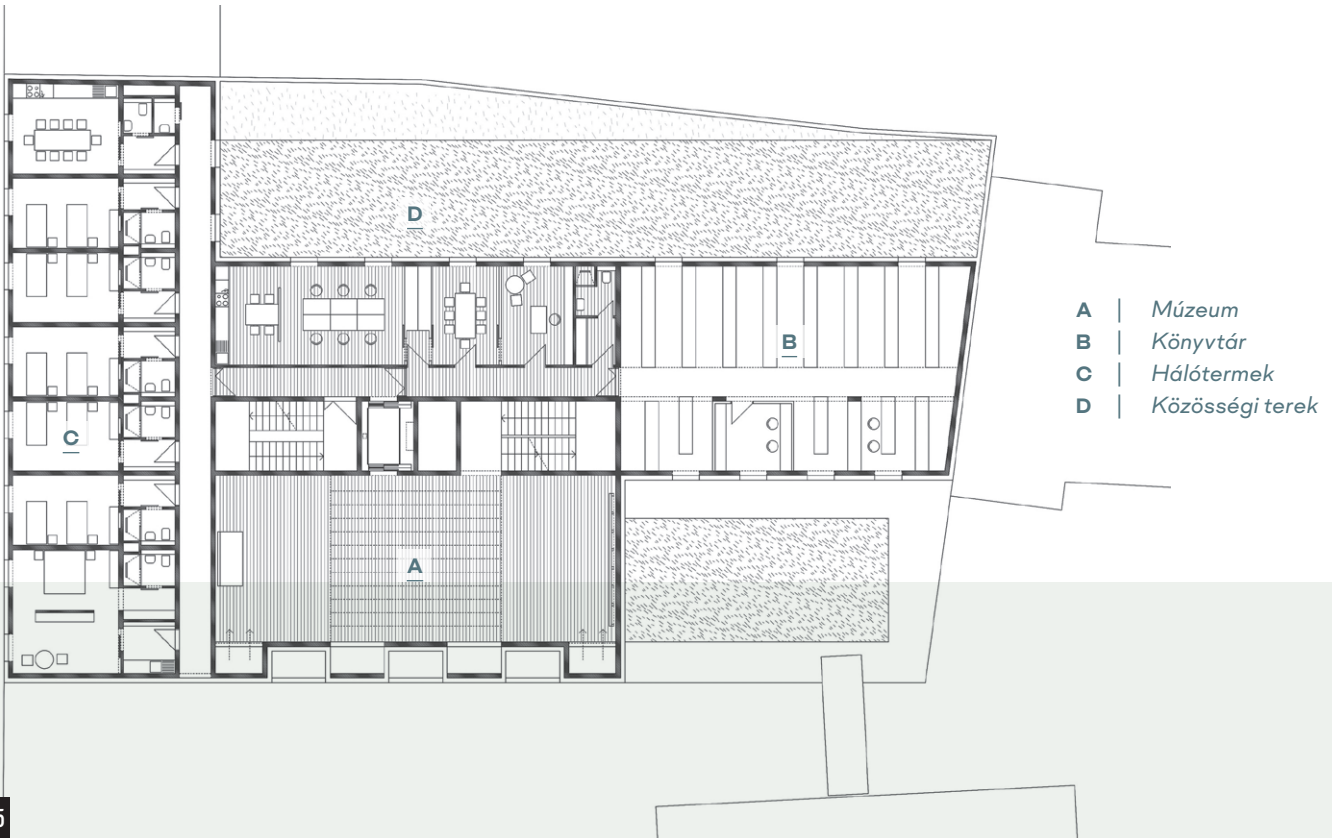
- 11 Múzeumtér sötétkében
- 12 Az előtér a valóságban...
- 13 ...és a részletterven

- 14 Metszet a múzeumtéren át
- 15 Második emeleti alaprajz
- 16 Munkaközi makett

14

15

- A | Múzeum
- B | Könyvtár
- C | Hálóterem
- D | Közösségi terek

a muzealizált gyűjteménnyel összefüggésben sem túl-
 zás valamiféle szakrális minőségről beszélni. A ter-
 vezők nem kerültek meg ezt a kényes kérdést, sőt:
 a Magyaromjából származó ikonosztázióznak
 helyet biztosító háromszintes tér az abba mintegy
 besüllyesztett, markáns téri tagolást teremtő kétszín-
 tes kiállítótér-dobozzal, a sötétkék falfestés, az orna-
 mentikaszerűen íves mennyezetek, a derengő külső
 fény – azaz építészeti eszközök – hangolják a karak-
 teres gyűjtemény múzeumi befogadását, a nem hívó
 látogatók számára is érzéki módon.

—A kiállítótérbe jutó természetes fény, és ezzel
 összefüggésben az udvari homlokzat történelmi remi-
 niscenciákat sugalló formai programja szintén hosz-
 szasan kutatott tervezői megoldás. Ama bizonyos
 látványos, a kiállítótérhez csatolt és bejárható ket-
 tős falszerkezetről van szó, amely – a számosságá-
 ban szintén jelentéssé – bevilágító fülkéivel a múzeum
 identitását is kifejező arca. Ez a megoldás egyszerre

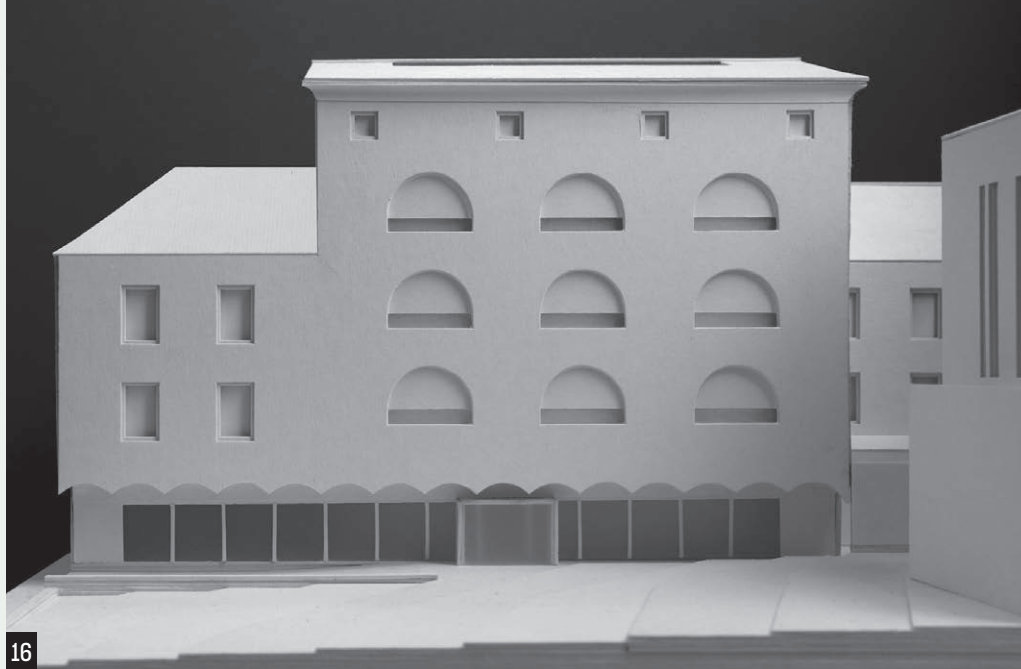
11
14
15

szolgál egy okos természetes szellőztetési elvet, és
 egyben újabb eleme a Balázs Mihály munkásságában
 többször felbukkanó rafinált átmeneti térnek – utób-
 bit a szomszédos hittudományi főiskola épületén is
 megfigyelhetjük. Az biztos, hogy többszörösen össze-
 tett dologgal állunk szemben: az íves formai elemek-
 nek nem igazán a „régí” posztmodern világhoz van
 közük (hogy mást ne említsünk: nem az ironia, és nem
 igazán a jencksi kettős kódolás [10] jegyében szület-
 tek), sem a legutóbb multiform [11] néven egybeterelni
 próbált neoposztmodern kísérletekhez. Ugyanakkor
 mégis a – megrendelői oldalról is elvárt – jelentésadás
 szándékával formálódott mindez, illetve amit látunk,
 az valamiképp új jelenség a tervezők munkásságá-
 ban. Bárhogyan is: a szelíd határátlépésekre egy olyan
 új múzeum tervezése adott lehetőséget, amely maga is
 éppen új utakra lép.

10

08

12
13

16

2003. 2023. Két évszám. Két épület. Egy építetető: görögkatolikus egyház. Egy építész: Balázs Mihály. A korábbi görögkatolikus hittudományi főiskola, az utóbbi egyházi múzeum. Két önállóan is funkcionáló épület. A főiskola szabadon állóként kora építészetének magas szintű reprezentánsa, értőbbek számára fixpont, kapaszkodó, hivatkozási alap, önfegyelmel kontrollált, képzelőerőt sugárzó alkotás. A most átadott múzeum tervezésének, építésének folyamatát Nemes Nagy Ágnes „Úgy írok verset, mint ahogy / nyílt sebből folyik a vér” versrészletével tudom méltón érzékeltetni. Rövid véleményt kértek tőlem, nem épületelemzést. Kényszerűt érzek, hogy segítségül hívjam Pilinszky János Poigny-ban tartott előadását a teremtő képzelet sorsáról, a fantáziám langyos hígságáról, az elemezhetetlen egyszerűsége törekvéséről, az olykori hallgatás fontosságáról, amit semmiféle zajjal nem lehet elnémítani. Mindez segít megérteni, mekkora jelentőségű építészeti tett a „gondolkodást eltompító rutin” nyomulásával szemben korszerű, mindig ott állt érzetet keltő, mai épületet létrehozni. Elkerülni az önisméltást, az osztódással szaporodást. A társasházakkal átépített tömböt megnyugtatóan befejezni, lezárni, átfordítani. Itt abbahagyom. Több írásváltozatot elkezdtem, eldobtam. Amikor a kész épületet megláttam, azt éreztem: ez maga az építészet. Most is ezt érzem. | Bán Ferenc nyíregyházi építés

* E helyen dr. Timkó Imre, dr. Nagymihályi Géza és dr. Puskás Bernadett nevét mindenképpen meg kell említeni.

** Dr. Szabó Irén múzeumigazgató szíves közlése, akinek egyúttal szeretném megköszönni a cikk megírása során nyújtott segítségét.

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Assmann, Jan: *A kulturális emlékezet - Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*, Atlantisz, Budapest 1999.
- [2] György, Péter: *Az eltörölt hely - a Múzeum*, Magvető, Budapest 2003.
- [3] Radnóti, Sándor: „A múzeum ma a szellemi élet centrális metaforája”, *Múzeumcafé*, 2010, hozzáférhető: <<http://muzeumcafe.hu/hu/muzeum-ma-szellemi-élet-centralis-metaforaja/>> [utolsó belépés: 2023-07-21].
- [4] „Átadták az új Görögkatolikus Múzeumot a Belvárosi Kulturális Negyedben”, *nyiregyhaza.hu*, 2023-04-13, hozzáférhető: <<https://www.nyiregyhaza.hu/post/atadtak-az-uj-gorogkatolikus-muzeumot-a-belvarosi-kulturalis-negyedben-2023-04-13>> [utolsó belépés: 2023-07-21].
- [5] „Nyíregyháza, belvárosi tömbrekonstrukció”, *Magyar Építőművészet*, Vol 85, No 3-4 (1994), p 72.
- [6] György, Péter: „Múzeumok a nagyváros változó szövetében”, *Múzeumcafé*, Vol 4, No 16 (2010), pp 56-66.
- [7] Radnóti, Sándor: *Hamisítás*, Magvető, Budapest 1995, p 73.
- [8] Szilágyi, Ákos: *Az ikon helye, Előhang Ruzsa György könyvéhez*, 2021-12-15, hozzáférhető: <<https://szilagyiakos.hu/ikontanulmányok/AzikonhelyeElőhangRuzsaGyörgyKönyvéhez.pdf>> [utolsó belépés: 2023-07-21].
- [9] Uő p 10.
- [10] Jencks, Charles: *The Language of Post-Modern Architecture*, Rizzoli, New York 1977.
- [11] Hopkins, Owen: „Multiform. Architecture in an Age of Transition”, *Architectural Design*, Vol 91 (2021).

GENERÁLTERVEZŐ: Balázs Mihály Építész
Műterme és a dmb műterem | MEGBÍZÓ:
Görögkatolikus Metropólia | ÉPÍTÉS
MUNKATÁRSAK: Riczu Csaba, Ónodi
Bettina | GRAFIKA, MAKETT: Fekete
Tünde, Meggyesi Miklós, Tancos Anna,
Erdős Imre | KERTÉPÍTÉS: Gyüre
Borbála, Tóth Evelin (Geum Műterem
Kft.) | STATIKA: Medek Ákos, Czövek
Mihály (Medek Kft.) | GÉPÉSZET: Lantos
András, Teöke Anna (Lantern Kft.)
| ELEKTROMOSSÁG: Rajkai Ferenc,
Radics Richárd (Hungaroproject Kft.) |
AKADÁLYMENTESÍTÉS: Pandula András |
KIVITELEZŐ: Palladian Kft.

Author: Szabó, Levente
Affiliation: Budapest University of Technology
and Economics
Title: MEMORY OF AN URBAN ARTWORK
Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 22-27,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.2>

Received: 05 May 2023

Accepted: 06 June 2023

Published: 17 August 2023

ABOUT THE "EYES OF PRAGUE"
RIVERSIDE REVITALIZATION PROJECT*,
PRAGUE, CZECHIA - ARCHITECT:
PETR JANDA

The redevelopment of the wharf and its cellars have long ceased to be secondary spaces serving coal or ice transport but spaces that offer a functional and symbolical urban artefact that represents the daily life of riverside users and city visitors. A testament to urban renewal and innovation that follows its designer's journey in exploration of internal and external functions.

01

EGY VÁROSI MŰTÁRGY EMLÉKEZETE

A „PRÁGA SZEMEI” FOLYÓPART-REVITALIZÁCIÓS PROJEKTRŐL* | CSEHORSZÁG

E különleges, városi léptékben és a belsőépítészet műfaji regiszterein egyszerre érvényes projekttel 2021-ben, a Piranesi Award zsűritagjaként találkoztam először a pirani egykori sólepárló csarnokban rendezett kiállításon, megannyi, abban az évben nevezett régiós munka társaságában. Ez év tavaszán aztán alkalmam volt bejárni is a Petr Janda és munkatársai által csaknem tízéves megvalósítási folyamat után átadott Moldva-parti, Mies van der Rohe Award-ra is jelölt [1] revitalizációs munka egyes stációit. [2] Írásomban ennek a 2019-re első ütemét tekintve elkészült projektnek a kontextusba helyezésére teszek kísérletet. Azt állítom, hogy műfaji komplexitásában figyelemreméltó, ahogy a Rossi-i értelemben vett városi műtárgyként is definiálható – alapvetően infrastrukturális, mégis a kollektív emlékezet gazdag tárházát megtestesítő – épített partfal változatlan karakterét kiegészíti az – elsősorban a megújuló használat újradefiniált rítusaiból fakadó – egyszerre landmark, mégis alárendelt karakterű, hálózatossá összeérő pontszerű beavatkozások sora.

- 01 A „prága szemei” projekt újjáéledt egykori rakparti pinceterei, balra Frank O. Gehry „táncoló házai”-val
- 02 Az alsó rakpartot étellel telítő közösségi terek sora az egykori pinceterekben
- 03 A rakparti fejlesztés helyszínrajza az eltérő karakterű és funkciójú pincékkel

02

03

ÉPÍTÉS | ARCHITECT
Petr Janda

FOTÓ | PHOTO
BoysPlayNice

SZERZŐ | AUTHOR
Szabó Levente

—Ami egykor a város infrastruktúrájának része, az ma a városi rekreáció kizárólag hálózatként értelmezhető elemeinek sorozata a prágai Rašín, Hořejší és Dvořák rakpartok csaknem 4 kilométeres hosszában. A terület és az azt kísérő műtárgy egykor a város kereskedelmének meghatározó eleme volt. A folyón zajló tranzithajózás, elsősorban a szén- és jégszállítás lényeges állomásai voltak az alsó rakpart kiépülése előtt a folyóra merőleges, boltozott, hajózható, majd később feltöltött, s így szárazzá vált egykori csatornák. A városi köztérhasználat szempontjából a 2002-es nagy árvíz a már korábban magára maradt terület további marginalizálódását eredményezte: a rakparton parkolókat, a boltozott pincékben raktárakat alakítottak ki. A bársonyos forradalom óta legnagyobb prágai köztéri projekt 2009-ben indult, és tíz év kellett első, ma is látható ütemének befejezéséhez. A beavatkozás különlegessége épp abban rejlik, hogy a történeti partfalat, az egykori infrastruktúrát átalakítva, abba beköltözve, azt a folyóval ismét

03

04

05

– immár nem a kereskedelmet, hanem a kulturális életet és a rekreációt kiszolgáló – városi interakciókra képes műtárgyként hozta helyzetbe, élesztette újjá. —A partfalban lévő húsz, eltérő alakú, szerkesztésű boltozott pinceterbe különféle funkciók, kávézók, galériák, workshop-terek, találkozóhelyek és köztéri vizesblokkok települtek. Elsődleges cél volt, hogy a felső rakparttól lejjebb lévő, a folyó közelségében húzóódó gyalogos sétány olyan terekkel és funkciókkal bővüljön, amelyek annak használhatóságát, városi minőségét erősítik. Az egykori belső terek zöme ezért nyílik meg a rakpart felé, a belső terek ezért folynak át a külsőbe és viszont, hogy itt egy egészen különleges, urbánus téri minőség valósuljon meg a városi és a természeti karakter határmezsgyéjén. Giambattista Nolli XIV. Benedek megbízására 1736 és 1748 között készült Róma-térképe lassan háromszáz éve inspiráló erejű térbeli vizualizációja a közhasználatú nyitott, átmeneti és zárt tereknek, a publikus és privát városi térhasználat egymást átfonó mintázatainak. A prágai rakpartegyüttes 2019-től átrajzolt karaktere, ha képelemben egy Nolli-térképen ábrázolnánk, kifejezően mutatná, mi is változott meg a Moldva partján a közelmúltban: az évtizedekig a folyónak hátat fordító infrastruktúra így vált a folyópartot 21. századi módon értelmező kortárs köztéri hálózattá. —Elsősorban a köztéri projektek sajátossága, hogy egyszerre lehetnek térben elhúzódóak, hálózatosak, ugyanakkor pontszerű beavatkozások soraként

is értelmezhető. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy itt néhány tíz négyzetméteres egykori pincei terek átalakításának, adaptív újrahaznosításának egymással csak az átalakítás hasonló karakterében és anyaghasználatában kapcsolatban lévő, a városi térben megjelenő hálózataról, ha tetszik, ökoszisztémájáról beszélhetünk. Az UNESCO világörökségi területen megvalósuló „prágai szemek” kétségkívül legnagyobb vívmánya annak felismerése, hogy a 21. század városi terében az efféle landmark karakter képes egy-egy helyet nem csupán a helyiek, de a város globális interpretációinak összefüggésében is megjeleníteni anélkül, hogy az a szándék öncélúságához vezetne. E helyütt nem nehéz beazonosítani ennek ellenpontját, hiszen a terület feletti rakparton állnak Frank O. Gehry 1996-ban épült híres „táncoló házai”, amelyek együttese nem hiányzik egyetlen útikönyvből sem, rajta van a város globális mentális térképén, ugyanakkor építészeti ambícióinak érvényessége kétségtelenül elhalványult – nem tagadva, hogy egy korszak meghatározó, szimbolikus épített tanúi. A Petr Janda vezette team a Rašín rakpart hat boltozott pincéjének nyílását 1-1 elliptikus, ferde tengely mentén elforduló, 5,5 m széles és változó, 4,5-5,4 m magasságú, egyenként 2,5 tonna súlyú üvegszemmel zárta, pontosabban nyitotta meg a rakparti sétálózóna felé. Ezek a pontszerű, ám városi léptékű, a partfal erejével egynemű nyílászárók mind becsukva, mind kibillentve, nappal és a kivilágított prágai éjszakában is képesek jelszerű,

01
02

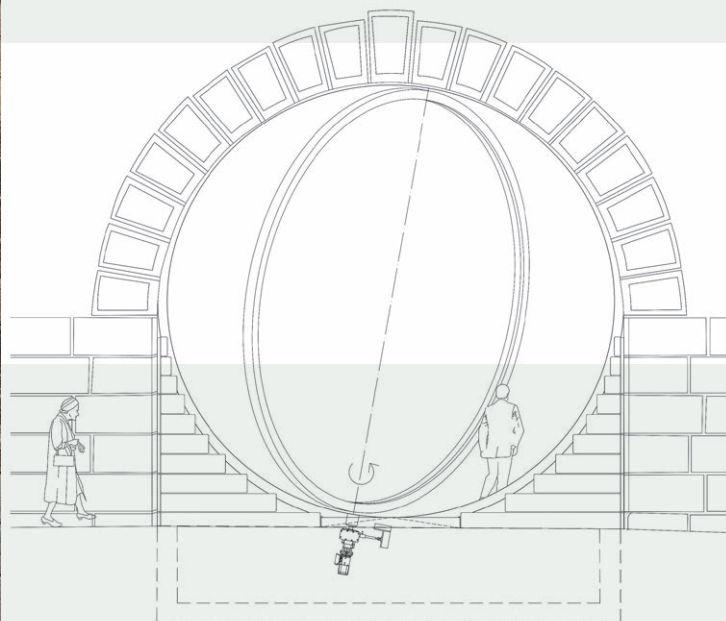
04
05

06
07

06

- 04 A 2,5 tonna súlyú üvegszemek egyedi méretben töltik ki az egykori nyílásokat
- 05 A nyílászáró léptéke a partfal monumentalitásával egyenemű, mégis könnyednek ható megoldást eredményezett
- 06 Az „üvegszemek” nemcsak használati értékkel bírnak, de a látványt tekintve is összekötik a külső és belső tereket
- 07 Az egyik egyedi magasságú üvegszem részletterve

07

sőt jelképi erejű, beazonosítható és megjegyezhető, különleges elemeivé válni a városi rakpart jelképekben és szimbolikus, történeti műtárgyakban amúgy sem szűkölködő kontextusának. A landmark karakter tehát szervesült az évszázados városi műtárggyal, azt kiegészítő, s nem azt felülíró réteggé.

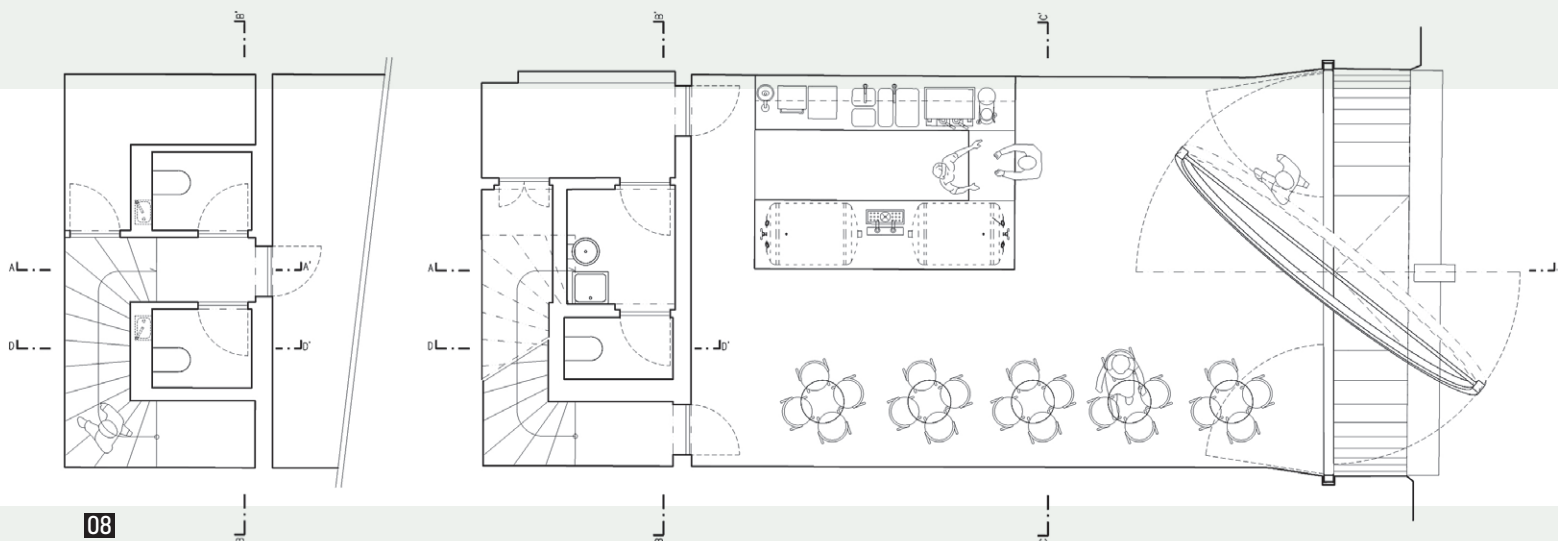
—Kemény és lágy, hardware és software. Ilyen vagy ehhez hasonló dichotómiákkal lenne leírható mindaz, ami a partfal és az egykori pincékbe beköltözött terek kialakítása között fennáll. A nehéz tömegük ellenére, transzparenciájuk és kibillenő, osztatlan kialakításuk miatt könnyednek, a statikus partfalban látványosan mobilnak ható üvegszemek alul lépcsős kiegészítést kaptak. A nagyvonalú részletek szellemes megoldások sorát rejtik. Minthogy az áradás alkalmanként érinti az alsó rakpartot, az üvegszemek előtt a járófelületben és kétoldalt a lépcsős kiegészítés szélein perselyek fogadják az esetenként beépítendő mobil gátak elemeit. A gépészeti megoldások kültéri kapcsolatai szintén e kiegészítésekbe kerültek, minden más alig észrevehető módon, leginkább a belső térbe helyezett „dobozokba” rejtett. Beton helyett speciális, jóval kisebb ökológiai lábnyomú geopolimer anyagot használtak a tervezők, nemcsak itt, de a falak, mennyezetek, öntött padlók és lépcsők esetében is – homokfúvott felülettel a falak, a mennyezetek és csiszolt felülettel a lépcsők és a padlók esetében. A belsőben a bérlők legnagyobb szabadságfokára törekedtek, az átalakíthatóság egy ilyen

funkciómix esetében természetes elvárás. A válaszfalakat fekete titániumbevonatú rozsdamentes acélpanelek burkolják, amelyekkel sikerrel volt erősíthető a belsőépítészeti műtárgyszerű, a teljes együttes erejét nem gyengítő artikulációja is. Ugyanezt a karaktert erősítik az alaprajzi értelemben hajlított, áramvonalas belső téri leválasztások elemi erejű kialakításai is. A boltos pincékben kialakított új betétek titániumbevonatos felületei tükrözni képesek a boltos tereket, a benti és kinti, folyton változó aktivitásokat is, ekképp reflektálva a folyó nem csupán dinamikus, de folyton változó képet mutató és atmoszférát teremtő karakterére is.

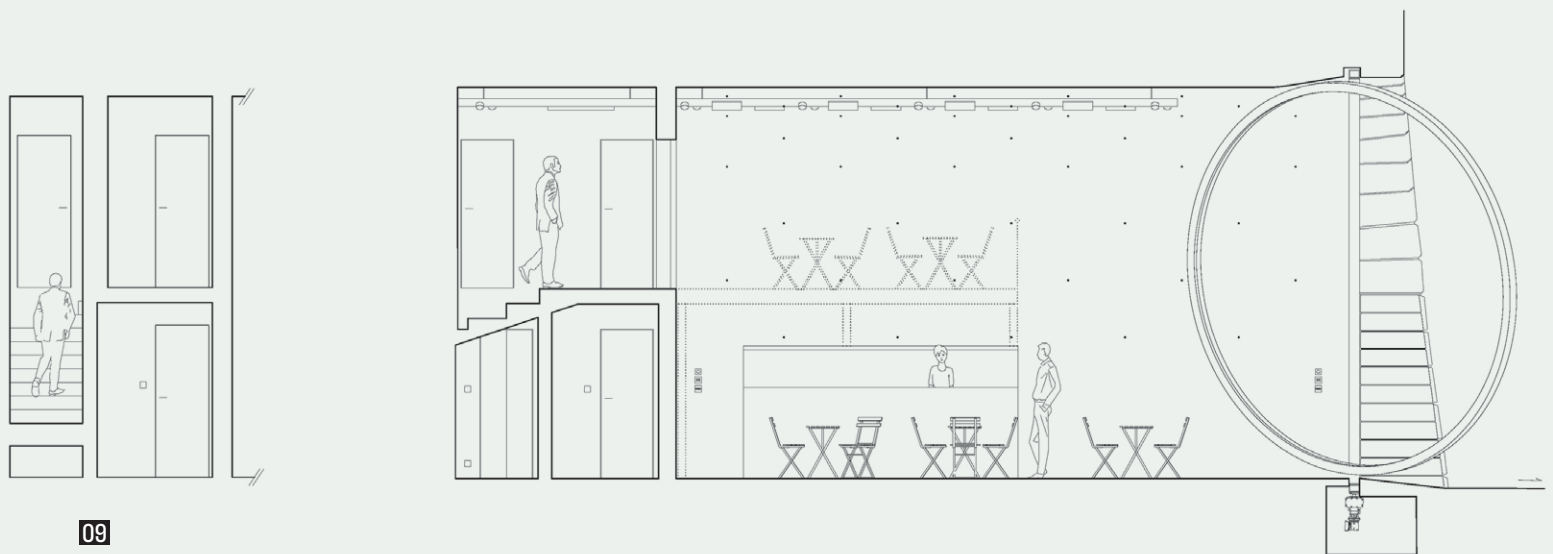
—Egy interjúban [3] Petr Janda, saját tervezésmódszertanukra, felfogásukra vonatkozóan Deleuze és Guattari nomád gondolkodásra vonatkozó metaforáját [4] idézte fel. A nomád „elindul a sivatagba. Elhagyja táborát, útnak indul a földeken, figyeli az ég mozgását. Reggelente ismét elhagyja területét, este pedig minden alkalommal újra letelepszik valahol, kiterítve szőnyegét [...] Ezt fejezi ki a járás ritmusa, amely a táj lenyomatát hagyja a zárandokban és fordítva.” Janda ehhez hasonlóan látja tárgyi munkájukat is, amelyben a tervezői, személyes interpretációik rejtve maradnak, teret engedve a látogatók saját olvasatainak. Ez a kölcsönösség, a városi térhasználat lenyomata az újrahasznosított terekben, és ezeknek az épített lenyomatoknak a visszahatása a külső és belső tereket összekötő áramló téri használatok

11
12

08
09
10

08

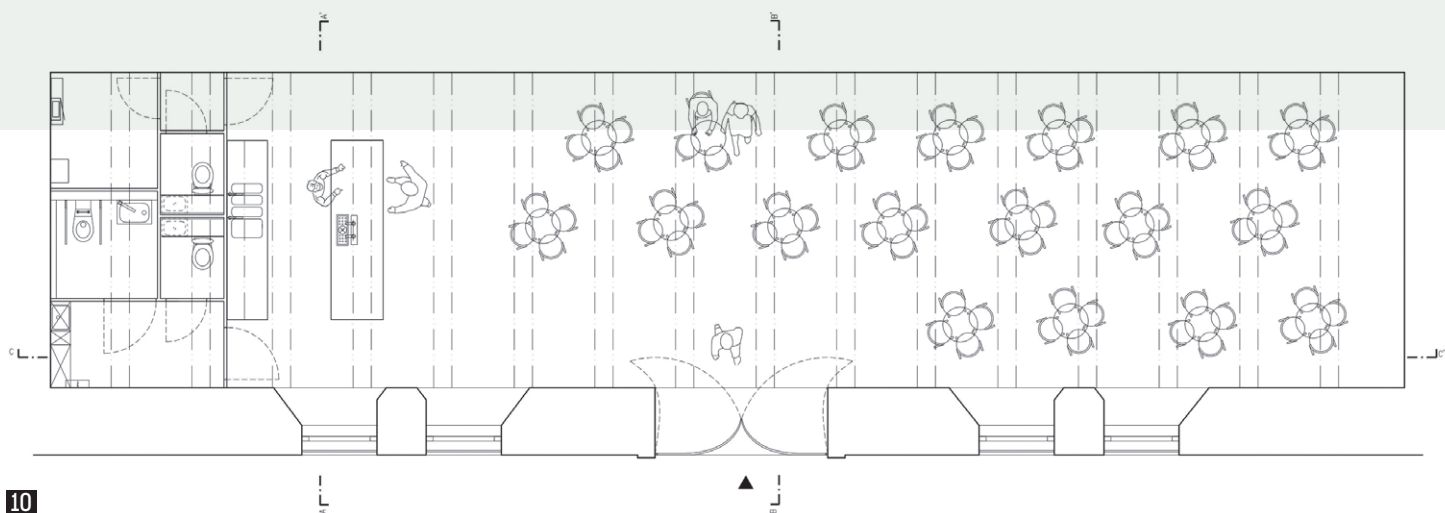
09

08–09 Az egyik pincetérbe tervezett kávézó földszintjének és galériaszintjének alaprajza és metszete
10–12 Kávézó kialakítása a partfallal párhuzamos pincei terek egyikében

mintázataiban, nyilvánvaló sajátossága ennek a munkának. Teljessé pedig akkor válhat, ha a „Prága szemei” projekt nem befejezett, távlatos üteme nem csupán a jelenleg a hasznosításba be nem vont pincei terekkel számol majd, de a folyóval való szorosabb kapcsolat megteremtését az arra való kitelepüléssel is megvalósítja. A prágai folyóparton korábban meglévő úszó fürdők és medencék hagyománya éledne újjá e réteg létrejöttével, és az így a rakpart-sétány felől nézve kétirányú közfunkció nyilvánvalóan tovább erősítené a projekt szociokulturális hatását is. Miközben ez a továbbépítés a statikus, épített műtárgy és az állandóan változó, dinamikus folyó közti használati minőségeket, módozatokat, rítusokat is kifejező differenciáltságát eredményezné.

—Aldo Rossi híres, A város építészete [5] című, 1966-ban megjelent könyvében a műtárgynak tekintett várost olyan objektíven létező téralakulatként, kollektív műalkotásként értelmezte, amely magában hordja annak történelmét, s melynek bizonyos elemei

–ellenállva a változásoknak – a városlakók cselekvéseinek, rítusainak folyamatos, kollektív emlékezetben manifesztálódó szinterei. Ugyan e fejtegetés elsősorban az emlékművek sajátos tulajdonságait írja ekként körül, mégis tanulságos efelől az elgondolás felől tekinteni a prágai rakpart megújításának sajátos projektjére. A léptékváltások e munka kulcsmozzantainak tűnnek. Erejét az adja, hogy monumentalitása közelről, a két és fél tonnás kibillenő üvegszemek tengelye mellett éppúgy átélhető, mint a túlpartról, a kivilágított egykori pincék sorozatát látva. A rakpart és pincéi már rég nem a szén- vagy a jégszállítás kiszolgáló mellékterei, hanem a városrészt funkcionális és szimbolikus értelmében is revitalizáló téri tartaléka egy olyan városi műtárgynak, amely egykor kerete volt és alig változó kerete képes továbbra is maradni a városlakók, a folyópartot használók és a városba látogatók mindennapi életének.

IRODALOM / REFERENCES

- [1] EUmiesaward [honlap], hozzáférhető: <<https://www.miesarch.com/work/4858>> [utolsó belépés: 2023-05-22].
- [2] Griffiths, Alyn: „Tunnel-like vaults house cafes and workshops along revitalised Prague waterfront”, *Dezeen*, 2021-10-07, hozzáférhető: <<https://www.dezeen.com/2021/10/07/petr-janda-revitalisation-prague-vltava-riverfront-czech-republic/>> [utolsó belépés: 2023-05-22].
- [3] Baily, Skyla: „Thought leaders, EU Mies Award Shortlist: Petr Janda’s Prague Eyes River Revitalization”, *Azobuild*, 2022-02-04, hozzáférhető: <<https://www.azobuild.com/article.aspx?ArticleID=8485>> [utolsó belépés: 2023-05-22].
- [4] Deleuze, Gilles - Guattari, Félix: *Nomadology, The War Machine*, Semiotext(e), 1986.
- [5] Rossi, Aldo: *A város építészete*, Bercsényi 28-30 Kiadás, 1986.

TERVEZŐIRODA: petrjanda/brainwork
 | MEGBÍZÓ: The City of Prague
 (Koordinátor: Jan Nejedlý) | ÉPÍTÉSZ
 MUNKATÁRSÁK: Anna Podroužková, Maty
 Donátová, Bára Simajchlová | STATIKA:
 Pavel Roubal | GÉPÉSZET: František
 Arnošt

* A cikk az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Author: Ware-Nagy, Orsolya
Affiliation: Artifex Publishing House
Title: OFFICE UNDER GIANT TREES
Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 28-33,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.3>

Received: 12 June 2023

Accepted: 21 June 2023

Published: 17 August 2023

EDGE SUEDKREUZ, BERLIN, GERMANY -
ARCHITECTS: SERGEI TCHOBAN
and STEPHAN LOHRE

An ensemble of two seven-storey office buildings in new Schöneberger Linse district of Berlin occupying a single urban block where the design purpose is to provide users with various environments that have a mix of open and informal meeting areas complementing more conventional office spaces. Constructed using a hybrid use of sustainable timber construction technologies. The larger building of the two encompasses a large atrium where columns symbolic of trees carry circulation routes.

01

- 01 Négy különböző magasságú, óriás fát formázó pillér teszi különlegessé a „Carré” épület átriumát
- 02 A két épület egy városi teret fog közre
- 03 Itt kapott helyet a Vattenfall energiaszolgáltató székháza

IRODA AZ ÓRIÁS FÁK ALATT

EDGE SUEDKREUZ | BERLIN, NÉMETORSZÁG

—Az építőipar a világ teljes karbonkibocsátásának 15 százalékáért felelős közvetlenül, de ha az épületek üzemeltetését is hozzávesszük, már a 40 százalékot közelíti. [1] A városok lakosszáma világszinten rohamosan növekszik, előrejelzések szerint 2050-re a világ népességének 70 százaléka városokban fog élni. [2] A városi, emeletes épületek esetében szinte egyeduralgó a vasbeton tartószerkezet, pedig az előállítása jelentős környezetszennyezéssel jár: önmagában a cementgyártás a globális károsanyag-kibocsátás 6 százalékáért felel. [3] A faépítés mint logikus alternatíva afféle toposzként kering az innovációra vágyó építész tervezők körében, fel-felbukkan – terveken gyakrabban, a valóságban ritkábban –, de előfordulási aránya az új építések körében még mindig elenyésző. Pedig nem kell messzire tekintenünk: már Bécsben is épült 84 méter magas, 24 szintes lakóépület fa tartószerkezettel: a 2020-ban átadott HoHo Wien

02

03

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Sergei Tchoban, Stephan Lohre

FOTÓ | PHOTO
 HG Esch (v2com)

SZERZŐ | AUTHOR
 Ware-Nagy Orsolya

[4] ezzel a világ jelenlegi harmadik legmagasabb fa tartószerkezetű épülete, amelyet csupán egy norvég (85,4 méter magas) és egy amerikai (86,6 méter magas) épület előz meg. [5]

—A 2022 nyarán megnyílt EDGE Suedkreuz Berlin mindössze hétemeletes, viszont a fenntartható építést számos aspektusból közelíti meg, és az eredmény önmagáért beszél: a Tchoban Voss építésziroda művét 2022-ben Németország legfenntarthatóbb épületének választották. Nem csupán az anyagok és szerkezeti megoldások választásában, de az alaprajzi kialakításban és a használatban is arra törekedtek, hogy a fenntarthatóság minél szélesebb köreit fedjék le. A funkció is magától értetődő: a Vattenfall energiaszolgáltató székházaként működik.

03

04

- 04 A kisebbik, „Solitaire” épület főbejárata is a városi térről nyílik
- 05 Az „óriás fák” tetején közösségi pihenőterületek vannak, amelyeket lépcsők kötnek össze
- 06 Impozáns, kannelúrázott oszlop-fa

—Az együttes a Berlin déli felén található Südkreuz tömegközlekedési csomópont köré szerveződő új városrészben épült meg, amely lakó- és munkahelyeket, valamint kulturális és kereskedelmi létesítményeket is magában foglal. 10 000 m²-es telken összesen 32 000 m² hasznos alapterület épült meg vasbeton és fa vegyes tartószerkezettel. Két tömegből áll: a nagyobbik, négyzetes „Carré” épület és a kisebbik, téglalap alaprajzú „Solitaire” épület L alakot alkot, így egy nagyobb, városias teret fognak közre. Innen nyílik a „Carré” két szint magas, hétméteres belmagasságú előtere, amely a nagyszabású, 26 méter magas központi átriumtérbe vezet, amely közösségi tereknek és étkezési lehetőségeknek biztosít helyet. Látványos elem a térbe állított négy, fákat – esetleg óriás gombákat – formázó elem, amelyek köré a földszinten pihenőterületek szerveződnek, a tetejükön pedig szabadidős és közösségi tereket hoztak létre. A különböző (4,28–14,87 méteres) magasságú „fákat” a „lombkoronaszinten” lépcsők kötik össze, ezeken keresztül lehet az irodatereteket is megközelíteni. A „Solitaire” épület szintén hétszintes, a hétméteres belmagasságú bejárati előtér szintén a városi térről nyílik. A földszint itt is a városrész rendelkezésére áll kiskereskedelmi területekkel és étkezdékkel, a többi szintet pedig irodák foglalják el.

—Az épületek úgynevezett hibrid tartószerkezettel készültek, amely részben vasbeton, részben fa szerkezetű. Vasbetont csak ott használtak, ahol elkerülhetetlen volt, mint az alapozás, a tűzszakaszhatárok, illetve az épület merevítése. A „Carré” épület átriumában lévő lépcsőt anyagtakarékossági megfontolásból

készítették fémszerkezettel. Az anyagtakarékosság abban is tetten érhető, hogy a szerkezetek önsúlyát igyekeztek minimalizálni, például az átriumtér fényáteresztő lefedését ETFE (etilén-tetrafluoretilén) membránnal oldották meg, így a tető tartószerkezete is karcsúbb lehetett a megszokottnál: a faelemeket speciális fém csomóponti elemek kötik össze. Ennek több előnye is van: a filigrán rúdelemek között több napfény jut az átriumtérbe, a szerkezeti elemek húzást és nyomást is fel tudnak venni, a tetőszerkezet önsúlya mindössze 45 kilogramm négyzetméterenként, mindezenek hozadékeként pedig még az épület alapozását is kisebbre lehetett venni. Nemcsak a tető, de a falpanelek is könnyebbek a megszokottnál, az üvegszál-erősítésű betonpanelek négyzetméterenként mindössze 30 kilogrammosak, ráadásul a cementes felületképzésük CO₂-elnyelő tulajdonságú, így a levegő szén-dioxid-tartalmát csökkenti. A tető és a homlokzat, valamint a belső határoló falak átgondolt tervezése összességében azt eredményezi, hogy az épület önsúlya egy hasonló, hagyományos anyagokkal és szerkezetekkel épült irodaépület önsúlyának mindössze a fele. [6]

—Mindkét épület belső tereinek domináns anyaga a fa, amely a szerkezetekben és a felületképzésekben is megjelenik. A fafelületekhez a jó közérzet, a belső téri komfort előképe társul, de arra talán nem is gondolnánk, hogy a fa nagy hőtároló kapacitású, hővezetési képessége csekély, ezért a belső tér meglévő hőmérsékletét tovább megtartja, így a fűtési energiaigényt mérsékli. Ráadásul a fa építőanyag szállítása is könnyebb, mint például az előregyártott betonelemeké lenne. Ha

02

01

05

04

11

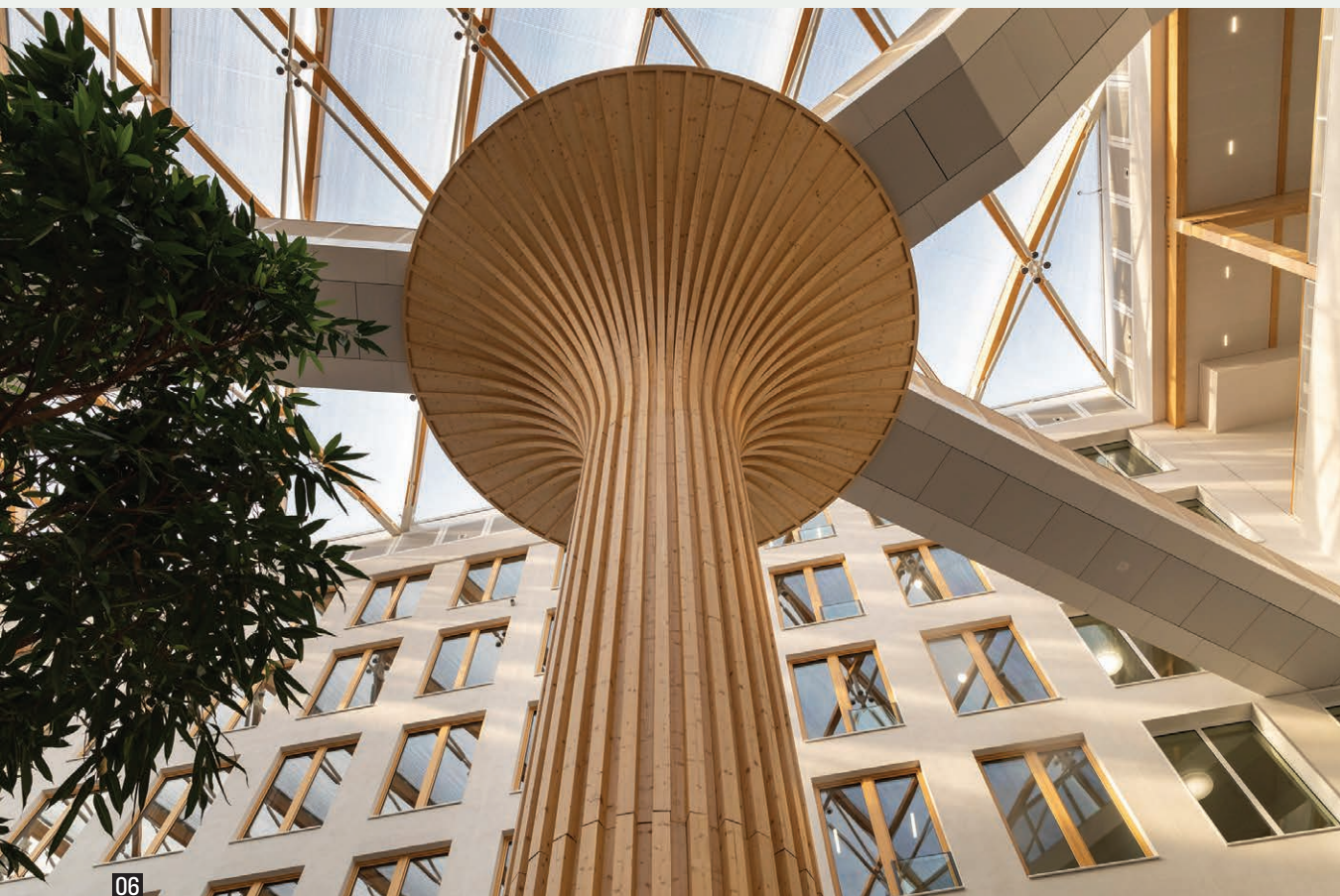
06

07

08

05

06

már szállításról beszélünk, fontos megemlíteni, hogy az üzemi előregyártás háttérében is környezeti megfontolás áll: ez az építési mód nagyobb precizitást, anyagtakarókosabb gyártást, és időhatékony, ezáltal gazdaságosabb építést is eredményez. Így biztosított, hogy az építési mód egyszerre fenntartható, klímabarátságát és nyersanyag-takarékos is.

—A teljes életciklusra vetített fenntarthatóságnál nem veszíthetjük szem elől az épület későbbi sorsát sem: a felhasznált anyagok újrahasznosíthatóak, az

alaprajz pedig szabadon átrendezhető egy későbbi funkcióváltás esetén: a belső falak nem teherhordóak, így később áthelyezhetőek, a lépcsőházakat és a gépészeti berendezéseket pedig úgy helyezték el, hogy más funkciójú épület számára is megfeleljenek a jövőben. A minimum 3 méteres belmagasság is a későbbi átalakíthatóságot szolgálja. [7]

—A „Carré” épület átriumterének benapozásáról már szó esett, de említsük meg a nagyméretű ablakokat is, amelyek szintén a belső téri mesterséges világítás

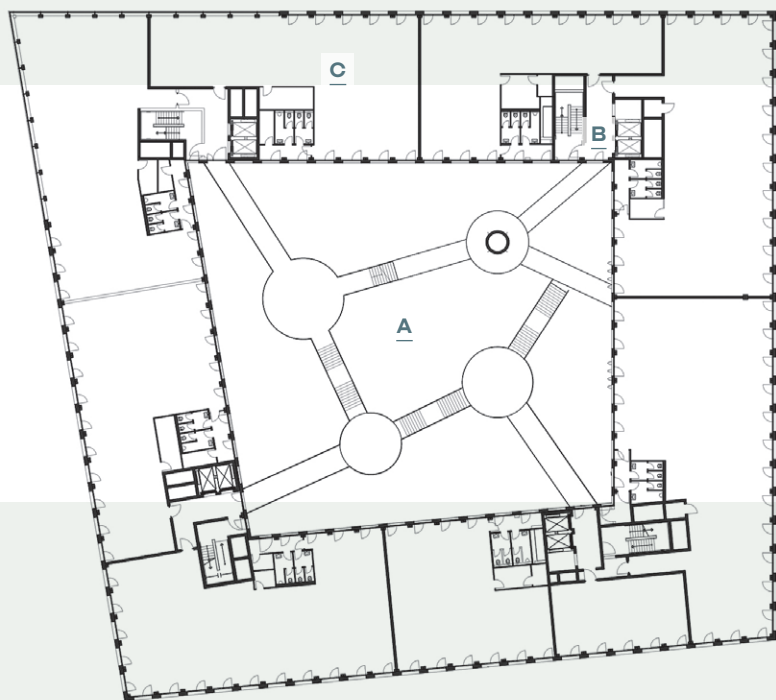
09

07

08

09

- A | Központi átriumtér
- B | Az épületet merevítő közlekedőmagok a vizesblokkokkal
- C | Irodateretek

- 07-08 A belső terekben és a homlokzatokon is mindenhol a faanyag melegsége köszön vissza
- 09 Alaprajzon a két épület viszonya
- 10 A helyszínrajzon látható, hogyan kapcsolódik az épületegyüttes a körülötte lévő városrészhez
- 11 A metszeteken látható, hogy ahol csak lehetett, fa tartószerkezetet alkalmaztak

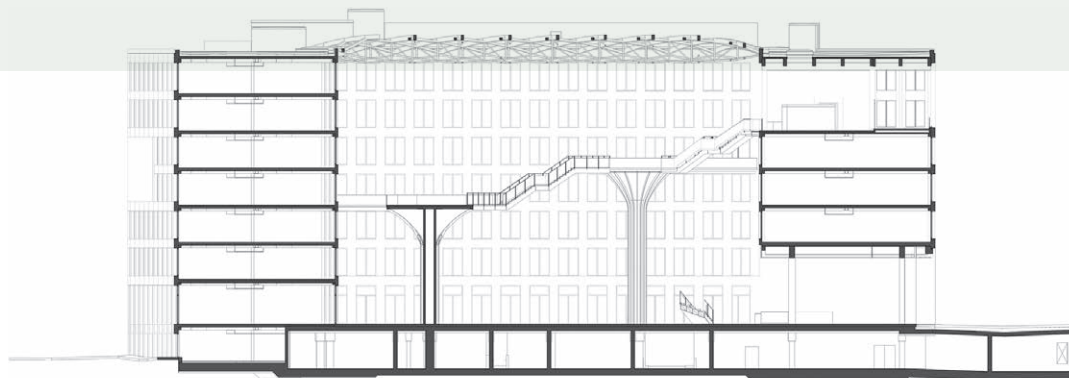
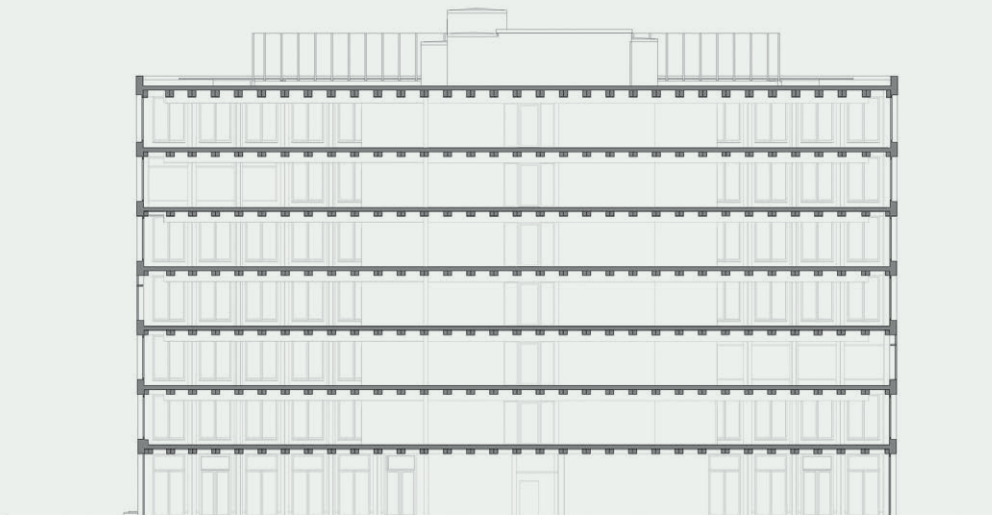
energiaigényét mérséklük. A használat közbeni fenntarthatósági szemlélet érhető tetten a tágas biciklitárolóban, az elektromos autók számára készült töltős parkolóhelyekben, amelyeket a pincszinti teremgarázsban alakítottak ki.

—Az épületegyüttes a német szabvány szerinti DGNB (Német Fenntartható Építési Tanács) [8] „Platina” minősítését nyerte el az eddigi legmagasabb pontszámmal, de az épület építészeti kialakítását is díjazták, ez utóbbi „Gyémánt” minősítést kapott. Mindezek a címkek persze mit sem számítanak, ha az épületen mindez nem látszana, ha egyébként egy rideg irodaépülettel állnánk szemben, amely büszkén terpeszkedik egy üres, térkövezett telek közepén. Az épület ne csupán fenntartható legyen, hanem annak is látsszon – és itt erről van szó. Még ha távolról egy raszteres homlokzatú, szögletes tömbökből álló együttest látunk is, közeledve hamar kiderül, hogy az EDGE Suedkreuz Berlin a kapcsolódó városi tereket, utcákat, vagyis a találkozás, étkezés, vásárlás, nézelődés, pihenés tereit folytatja az épület földszintjén – nem mellesleg pedig több szintnyi irodaterrel járul hozzá a városrész munkahelyeihez.

10

10

11

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Zentai, Diána: „Klímaváltozás és fenntarthatóság az építőiparban”, *Jogkövető*, 2022-08-24, hozzáférhető: <<https://jogkoveto.hu/tudastar/klimavaltozas-fenntarthatosag-epitoipar>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [2] „Erdőt a városba”, *HuGBC - Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete*, 2019-10-10, hozzáférhető: <<https://www.hugbc.hu/hirek/erdot-a-varosba/3957>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [3] „Az építőipar az élő házak felé halad”, *HuGBC - Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete*, 2020-03-23, hozzáférhető: <<https://www.hugbc.hu/hirek/az-epitoipar-az-elo-hazak-fele-halad/4032>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [4] HoHo Wien [honlap], hozzáférhető: <<https://www.hoho-wien.at/>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [5] Peacock, Amy: „Top 10 tallest mass-timber buildings around the world”, *Dezeen*, 2023-03-29, hozzáférhető: <<https://www.dezeen.com/2023/03/29/worlds-tallest-buildings-mass-timber-revolution/>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [6] Tchoban Voss Architekten / EDGE Suedkreuz Berlin [honlap], hozzáférhető: <<https://tchobanvoss.de/project/show/EN/69050975-2f2d-5ebb-99f4-d37e50b0934f>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [7] v2com / EDGE Suedkreuz Berlin [honlap], hozzáférhető: <<https://www.v2com-newswire.com/en/newsroom/categories/commercial-architecture/press-kits/1315-01/timber-hybrid-office-ensemble-edge-suedkreuz-berlin>> [utolsó belépés: 2023-06-12].
- [8] DGNB System [honlap], hozzáférhető: <<https://www.dgnb-system.de/en/system/index.php>> [utolsó belépés: 2023-06-12].

ÉPÍTÉSZET: Sergei Tchoban, Stephan Lohre (Tchoban Voss Architekten) | MEGBÍZÓ: SXB S.à r.l. / EDGE | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Julia Angelstorf, Lev Chestakov, Giorgia Fontana, Ulrike Graefenhain, René Hoch, Anastasia Kapustina, Valeria Kashirina, Birgit Koeder, Achim Linde, Fabiana Pedretti, Dennis Petricic, Manuela Peth, Soeren van Ost, Fabio Prada, Anja Schroth, Katharina Stranz, Carolin Trahorsch, Karsten Waldschmidt
ÉPÍTÉSZ TÁRSZERVEZŐ: granz + zecher architekten GmbH, Berlin | KIVITELEZÉS: ARGE SXB, Suedkreuz Berlin ZECH Bau GmbH, CREE Deutschland GmbH, Rhomberg Systemholzbau GmbH represented by ZECH Bau GmbH, Berlin | PROJEKTMENEDZSMENT: SMV Bauprojektsteuerung Ingenieurgesellschaft mbH, Berlin | TÁJÉPÍTÉSZET: hochC Landschaftsarchitektur, Berlin; granz + zecher architekten GmbH, Berlin | STATIKA: Buro Happold GmbH, Berlin; BIT Buero fuer integrale Tragwerksplanung GmbH, Berlin | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Buro Happold GmbH, Berlin | FENNTARTHATÓSÁGI KONZULTÁNS, DGNB/WELL TANÚSÍTÁS: Buro Happold GmbH, Berlin | BELSŐÉPÍTÉSZET: de Winder Architekten GmbH, Berlin | HOMLOKZATTERV: Arup Deutschland GmbH, Berlin | HOMLOKZAT / ÜVEGSZÁL-ERŐSÍTÉSŰ BETONPANELEK: Rieder Group, Maishofen, Ausztria | HOMLOKZAT / FALMODULOK: Opitz Holzbau GmbH & Co. KG, Neuruppin | HIBRID SZERKEZETŰ MENNYEZET: BWE-Bau Fertigteilmwerk GmbH, Lemwerder, thomas allton GmbH, Henningsdorf | ÁRNYÉKOLÓ ÜVEGEZÉS: MicroShade A/S, Glostrup, Denmark | TETŐ-FÉM / CARRÉ-ATRIUM: Biedenkapp Stahlbau GmbH, Wangen | TETŐ-FA / CARRÉ-ATRIUM: Temme // Obermeier GmbH, Rosenheim | „FÁK”: Blumer-Lehmann AG, Gossau, Svájc | FÜGGÖNYFAL (FŐBEJÁRAT, SKYLounge): Wipfler Fenster + Fassaden GmbH, Zusmarshausen-Wörleschwang | FASZERKEZETŰ FÜGGÖNYFAL: Kerto® LVL, Metsä Group, Espoo, Finnország

Author: Csanády, Pál
Affiliation: Artifex Publishing House
Title: A CIVIC SQUARE
Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 34-39,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.4>

Received: 17 May 2023

Accepted: 02 June 2023

Published: 17 August 2023

SEMPIONE (SIMPLONE SQUARE), ROME,
ITALY - ARCHITECT:
MAURIZIO BRADASCHIA

The difficult balancing act, both politically and architecturally of restoring a city square that has been used a car parking space for many years. Careful selection of materials, that are appropriate considering the historical value of Rome, requiring varied application of natural stone surfaces. A project that demonstrates the idea that architecture functions as a civil act.

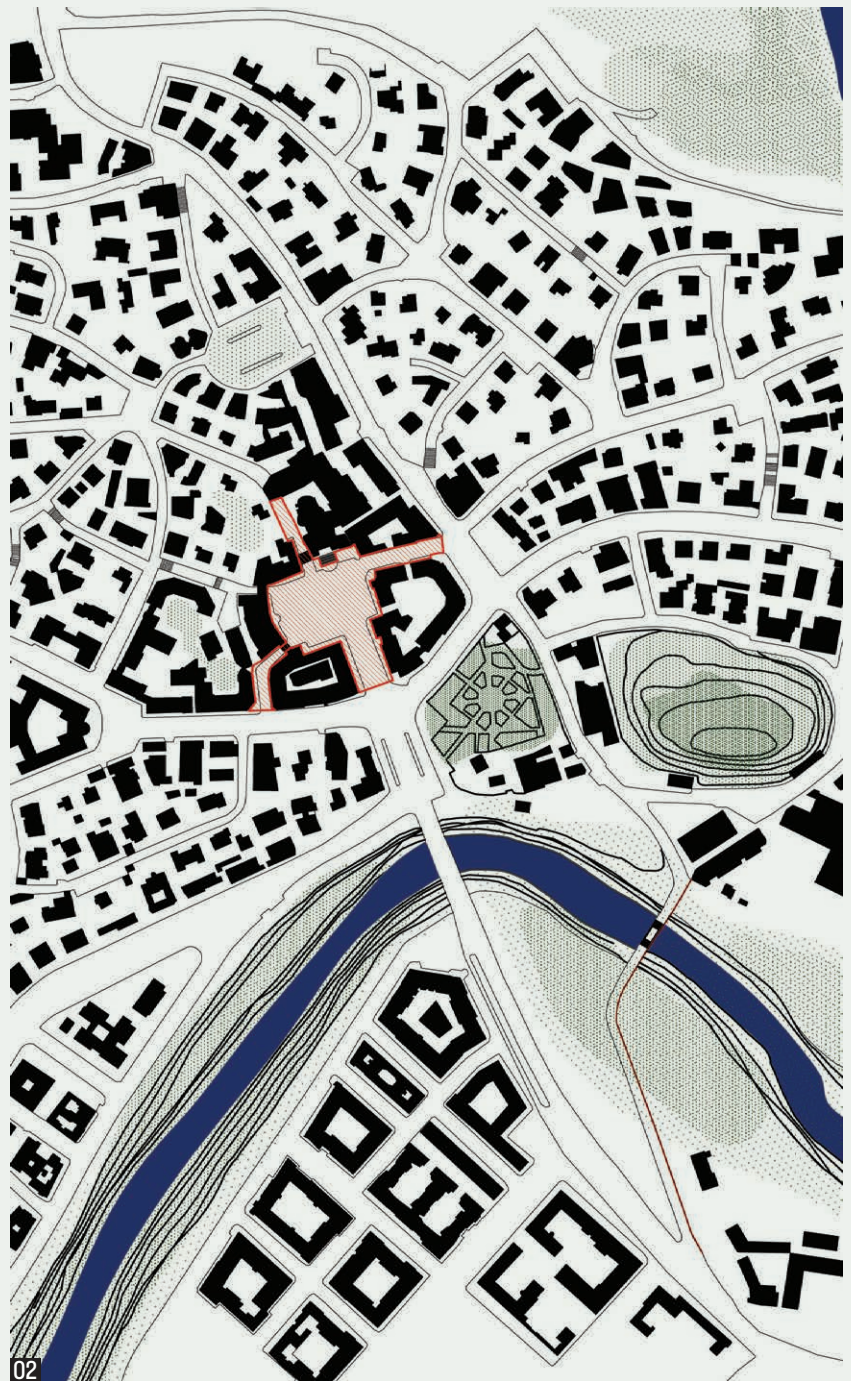
EGY POLGÁRI TÉR

PIAZZA SEMPIONE (SIMPLON TÉR) | RÓMA

—Bár Róma III. kerületének, a Monte Sacrónak vannak ókori gyökerei – konkrétan ide vonult ki a nép (secessio plebis) a patríciusok hatalmát korlátozandó, a Kr. e. 3., esetleg 5. században [1] –, beépítése a 20. század elején zajlott. Valójában az 1920-as években épült új híd az Aniene folyón, és ekkor terveztek ide, Róma északnyugati szélére kertvárost, a Città Giardino Anienét (Anien kertvárost). Howard-féle [2] kertváros nemcsak Angliában épült, ilyen például Budapesten a Wekerle-telep, és számos más tisztviselőtelep [3] a fővárosban és vidéken, [4] és ilyen az Aniene kertváros Rómában. [5] A kertváros főtere, egyben a kerület főtere ez a tér, amelyet 1921-ben az azonos nevű alpesi hágó (magyarosan Simplon-hágó) tiszteletére Piazza Sempionének neveztek el

02

- 01 A tér déli oldala, középen a Madonna-szobor, amit nem sikerült áthelyeztetni
- 02 Helyszínrajz, felül (keleten) a tér, alatta az Aniene folyó, középen az új híd, jobbra a középkori Nomentano-híd

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Maurizio Bradaschia

FOTÓ | PHOTO
Studio Bradaschia

SZERZŐ | AUTHOR
Csanády Pál

(minden helyi utca, tér olasz földrajzi nevet kapott). A teret állítólag Gustavo Giovannoni tervezte, nem tökéletesen szabályos az alakja, viszont a kerület legfontosabb terén kapott helyet, az északi oldalon az íves alaprajzú városháza, illetve a keleti oldalon a S. Angeli Custodi- (Szent Órangyalok-) templom, amelyet biztosan Giovannoni tervezett, klasszicista stílusban, kissé hátrálpve, emeletmagas terrasszal és az arra vezető lépcsővel. A templomra és impozáns lépcsőjére látunk a híd felől közeledve, míg a déli irányból a városháza uralja a látványt. A városháza Innocenzo Sabbatini emblemikus építészeti alkotása, „neoközépkori” stílusban, a toszkán középkor városházáiból merít ihletet. A hangulatos, íves boltívsor a két északi utcatorkolat felett is átfut, és az északnyugati sarokban a szintén Sabbatini által tervezett, romantikus lakóépülethez csatlakozik. A két épületet a rusztikus, tufakő burkolat is összeköti.

01

05

03

*A terv nem akarja
megváltani a világot, nem kerget
utópiákat*

—A beavatkozás legfontosabb célja a parkolóvá züllött főtér eredeti rangjának visszaadása volt, és Maurizio Bradaschia, akit a 2010-es Nemzetközi Építészkongresszusról ismerhetünk, kapott megbízást a tervezésre. Díszburkolatot kapott a tér, a parkolókat a tér széleire húzta ki Bradaschia, közben csak a busz és a taxiállomás maradhatott. Az építész jól egyensúlyozott a politikailag kényes helyzetben – de hát maga is volt önkormányzati képviselő, igaz, nem itt, hanem Triesztben. Nagy vitát eredményezett az eredetileg a tér két tengelyének metszéspontjában álló Madonna-szobor áthelyezése, melyet az építész a templom elé tett volna át, de végül a tiltakozás hatására maradt a régi helyén, kissé az autók között árván, és kerítések közé szorítva, de mindenképpen jobban szem előtt.

03

06

07

- A | Templom
- B | Városháza
- C | Romantikus lakóház
- D | Új rendezvénytér
- E | Fő megközelíthetőség

- 03 A S. Angeli Custodi-templom emelt előtérrel, impozáns lépcsővel, előtérben a díszburkolatos tér
- 04 A tér alaprajza
- 05 A városháza a térelelő árkádsorral a templom előtere felől

—A beavatkozáshoz olyan anyagokat választottak, amelyek a történelmi Róma kontextusára jellemzőek. A tér gyalogosfelületeinek elválasztó vonalai és a járdák szegélykövei travertintömbökből készültek. A gyalogjárdák burkolata leucitit (egyfajta bazalt) kőlap. A felhajtók biztonsági okokból aszfaltozottak maradtak. A tér központi területe és a taxis zóna közötti elválasztást kőből készült ülőhelyek sora szolgálja. A fákat megtartották, a zöldet főleg dézsás növények képviselik.

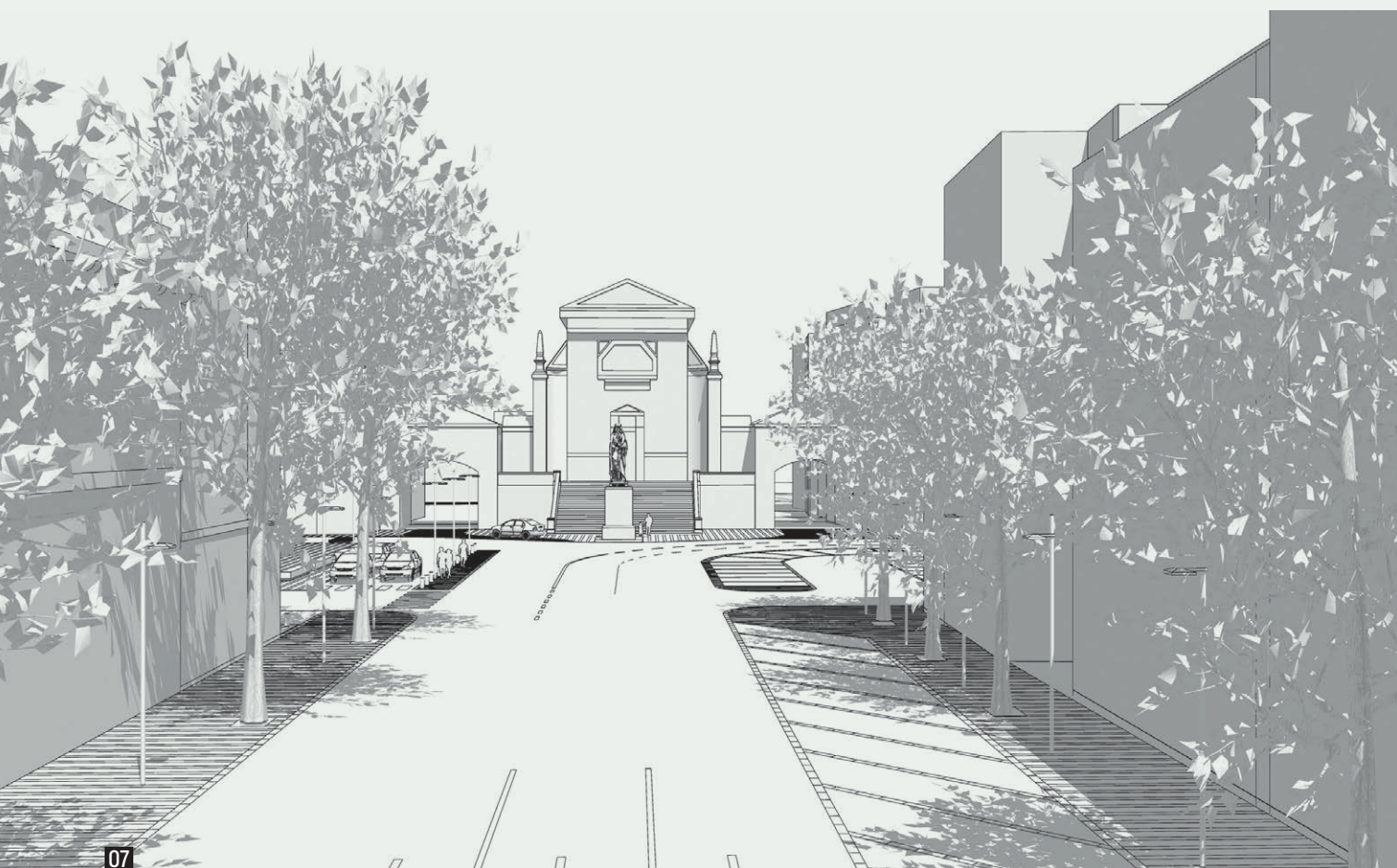
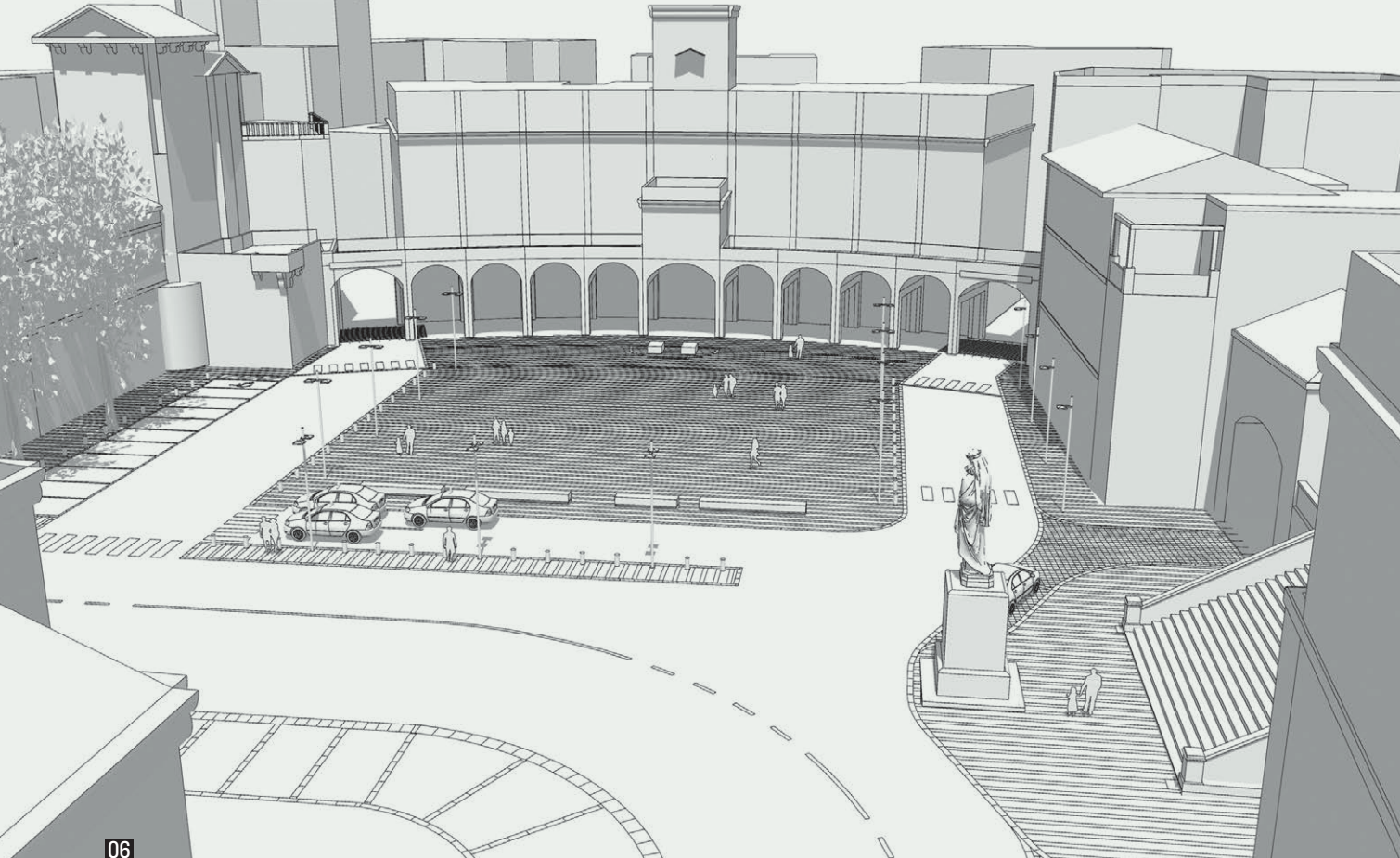
—A terv nem akarja megváltani a világot, nem kerget utópiákat. Viszont méltó és ünneplésre alkalmas közteret hoz létre. „Egy polgári építészeti projekt” – mondja Bradaschia.

08

09

10

04

- 06 Bradaschia látványterve az áthelyezett Madonna-szoborral
- 07 Látványterv a templom és a szobor tengelyével
- 08 Kilátás az árkádsor alól: nemes anyagok
- 09 Az új, tágas tér, kiszorítva a parkoló
- 10 Burkolati részlet

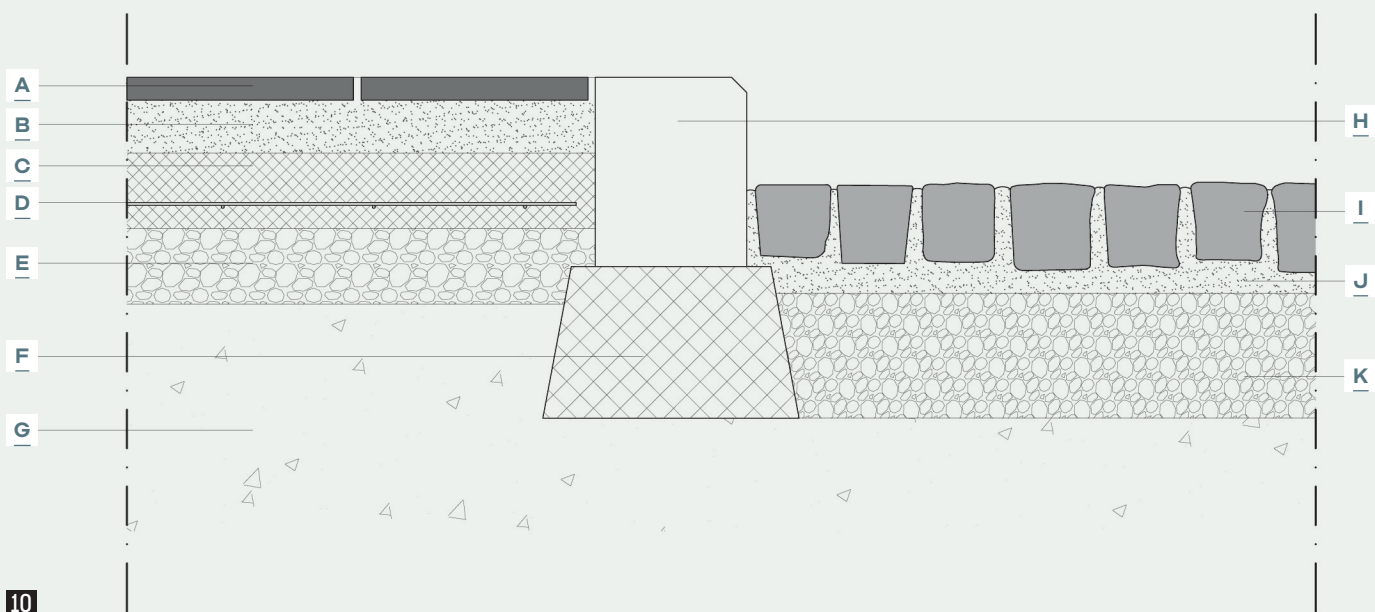
MUNKATÁRSÁK: Massimiliano Modena, Stefano
 Bettracco | MEGBÍZÓ: Róma III. kerületi
 önkormányzat (Alessandro Rosati)

08

09

10

A		3 cm vastag bazalttáblák	D		Ø5 20X20 ponthegesztett háló	H		20x25 cm travertin útszegély
B		10 cm homok-cement ágyazati réteg	E		Stabilizált aljzat (10 cm)	I		Leucit (bazalt) kockakő (10x10x12)
C		10 cm beton esztrich	F		Beton útszegély alap	J		Ágyazóréteg
			G		Föld	K		Útalap (20 cm)

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Livius, Títus: *A római nép története a város alapításától*, II könyv 32, Európa Könyvkiadó, 1963.
- [2] Howard, Ebenezer: *To-Morrow: A peaceful path to real reform*, Swan Sonnenschein & Co, London 1898.
- [3] Körner, Zsuzsa F: „A telepszerű építkezések története Magyarországon 1870 és 1945 között”, *Építés - Építészettudomány*, Vol 31: Issue 1-2, pp 105-132, DOI: <<https://doi.org/10.1556/eptud.31.2003.1-2.6>> [utolsó belépés: 2023-06-02].
- [4] Csontos, Györgyi - Vass, Tibor: *Ózdi munkáskolóniák: gyári lakótelepek és lakásbelsőik története a századfordulótól az ezredfordulóig*, Kráter, 2001.
- [5] Oglioni, Elena-Bianchi, Michele: „Città Giardino Aniene. A persistent experience of quality in urban design”, *Intervento presentato al convegno 6th ISUFitaly International Conference - Morphology and urban design - new strategies for a changing society*, tenutosi a Bologna, 2022, pp 44-45.

Author: Szövényi, Anna - Adorján, Anna Berta
Affiliation: Hungarian University of Agriculture and Life Sciences - MATE
Title: THE DRESS MAKES IT?
Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 40-45,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.5>

Received: 17 May 2023

Accepted: 24 May 2023

Published: 17 August 2023

MINDSZENTYNEUM, ZALAEGRSZEG, HUNGARY - ARCHITECTS:
MIHÁLY KÁDÁR and CSABA BALOGH

A museum dedicated to the life and works of Cardinal József Mindszenty takes on the role of "clothes make the man" by means of a perforated elevational treatment. According to the designer the surface of the building acts like moiré silk taking on a wave like appearance wrapping the building like an item of clothing. The artefacts and exhibits within take on a more meditative role allowing visitors to contemplate the life of the building's namesake and the history of Hungary throughout his lifetime.

01

A RUHA TESZI?

MINDSZENTYNEUM | ZALAEGRSZEG

Ritkán fordul elő, hogy egy ember életének tiszteletére épület születik. Léteznek emlékszobák, emlékhelyek, többnyire a költő, író vagy más nagy formátumú személyiség lakhelyén. Azonban itt másról van szó: egy ember életműve ölt testet egy új épületben, egy ember élete jelenik meg egy épületszoborban. Emlékművé válik ekkor egy épület, vagy sem? Lehet-e egy épület emlékmű, és ha igen, hogyan? [1] Ezeket a kérdéseket feszegeti a Mindszentyneum épülete Zalaegerszegen.

- 01 Az ruha finoman reagál a Göcseji Múzeum és a szomszédos irodaépület homlokzatára
- 02 A ruha közepén fodrozódik-felnyílik: egy apró fogadóudvart ölel be

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Kádár Mihály, Balogh Csaba

FOTÓ | PHOTO
 Ancza Krisztina, Sirokai Levente

SZERZŐ | AUTHOR
 Szövényi Anna,
 Adorján Anna Berta

—Mindszenty József alakja a 20. századi magyar történelem legzavarosabb éveiben tűnik fel. Fiatalon Zalaegerszegen tevékenykedik, az akkori városvezetőkkel jó kapcsolatot ápolva nemcsak lelki atyaként működik, hanem a közösség motorja, a városi lét szervezője, építője is.[2]

—Zalaegerszeg nemcsak papként vagy politikai szereplőként, hanem elsősorban a város múltjában jelentős szerepet játszó emberként tekint rá. Így már érthető, ha az egykori városalakító emlékére egy épület épül. A funkció sem csupán egy múzeum: aulája, kávézója, konferenciatermei a közösségi élet színterei. A város célja olyan kortárs közösségi központ létrehozása volt, amely amellet, hogy megemlékezik Mindszentyről, egyben az ő városalakító, közösségszervező hagyományát folytatja. Mindszenty alakja tehát nemcsak szimbolikusan és kiállítva jelenik meg, de tovább is él az épület tereiben.

—A Zala-partra települt Zalaegerszeg a Zala fővárosa, az Őrség kapuja. Kelet–nyugati főutcája a Zalával párhuzamos, észak–déli tengelye a folyóra merőleges. A tengelykereszt metszéspontjába, az átkelő közepébe települt a középkorban Zala vára. A középkori városszerkezet a patak mente és az átkelő, valamint a vár és környezete volt, míg a város déli része később fejlődött ki; a 19. században húzódott délre a Válicka patak völgyét követve. [3] A 20. század a déli városrészt teljesen átformálta: modernista város született itt, panelekkel, épületkísérletekkel és egy modern városközponttal. [4] E két eltérő tengely, a középkori és az új metszéspontjában kapott helyet a Mindszentyneum épülete.

—Az építkezés régészeti feltárással kezdődött, hisz tudták, hogy itt található a másodlagos védvonal, a palánkvár fala. Előkerültek a vár nyomai, valamint két téglaegető kemence is. A téglaegetés bemutatása fontos szempont volt, hisz ez a város múltjának jelentős szelete, mely máig él a Zalakerámia termékein keresztül.

03

04

05

—A telek az egykori vár tömbjében, a piactér közelségében, a Göcseji Múzeum és egy kisebb irodaépület közé éléldök. Az átmenő telek egyik oldala főútvonal (Batthyány utca) háromszögletű terére nyílik, a hátsó oldal pedig egy kis utcára, mely a piac és a Deák tér felé teremt kapcsolatot. A város célja az épület elhelyezésével a terület felpezsdítése, a városközpontba kapcsolása is volt.

—Az épületet földszint plusz egyemeletes tömegek közé kellett illeszteni. A főút felől a szomszédos Göcseji Múzeum tömege cour d'honneur jelleggel visszalép egy belépő udvart képezve, a másik oldalon egy kisebb irodaház, majd lakóház húzódik a sarokig. Az elnyújtott

háromszög-teret a Mária Magdolna-templom oldalfala és apszisa zárja. A projekt [5] keretében újult meg ez a fél tér, térbővület, mely, mentesülve a parkolóktól, valódi városi teret képez egészen a templomig.

—Ahogy az épület felé közelítünk, finom, de megdöbbentő fehér struktúra fogad. Épület, amennyiben az alakja épület formájú, de nem épület, amennyiben térhatárai nem megfoghatók.

—A homlokzat meghatározó eleme ez a fehér, halszállka vékonyságú bordás lepel, fátyol – öltözet. Az öltözet átlényegít, az épület „ruhája teszi az embert”: Mindszenty bíborosi öltözetét. A tervezők elmondása szerint az épület

02

03

06

07

08

- 03 Az épületen nyílások nincsenek, ez az egy „szem” is inkább motívum, mint valódi nyílás
- 04 A kétszintes kör alakú tér piros és arany színeivel az épület lelke
- 05 Az udvar hátsó folytatása egy mélyített udvarban
- 06 A belső - a kiállítás mozgalmasság, de komor megfogalmazása
- 07 A ruhán belül, de még az épületen kívül az udvarka egy fát rejt
- 08 A többszintes lépcsőtér vakolt-fa belső világa

felülete a moaré selyem építészeti átírata, mely, ahogy a textil is, a fény hatására változik. Ez az öltözet az épületet egyszerre emeli ki és simítja bele környezetébe. A hártya redőzik a szomszédos épület ütemében, és megszűnik, megszakad vagy elhagyja az épületet úgy, ahogy a funkció megkívánja. Egyszerre díszít, strukturál és emlékeztet.

—Kortárs építészetben nem ritka ez a gondolkodás a felületszerű homlokzat megformálására. [6] Hasonló eszközt választ például Dominique Perrault Krisztina Palace épülete a Nagyenyed utcában vagy a MOME campus egyik épülete is. [7] Azonban az épület segédszerkezettel operáló architektúrája finom áthallást ad a közelben megtalálható csipkeházak (Vadász György) [8] erkélyarchitektúrájára, és azonos építészeti nyelvet képvisel a közeli Centrum áruház '70-es évekbeli fehér rátét szerkezetével (Lakóterv, Törőcsik Sándor), azaz egyszerre nagyvilági és mégis helyi, egerszegi.

—Hasonló és mégis más: míg a rátét szerkezetek a modernizmus jegyében kimérten, szerkesztetten takarják a homlokzatot, addig a Mindszentyneum épülete kortárs játékosággal, helyenként véletlenszerűen kezeli, variálja, a környezethez alakítja ezt az elemet.

—Az épület a két tűzfal közti teljes teret kitölti. A beépítés a főbejárat felőli oldalon a Göcseji Múzeum udvarterét ismétli. A főtömeg aszimmetrikusan visszalép, de úgy, hogy a homlokzat struktúráját képző fehér hártya az utcavonalon marad.

—A külső előtérudvarba lépve a hártya és a belső üveghomlokzat közé kerülünk – már a ruha alatt vagyunk, de még nem bent. Egy védett belső kert fogad be, közepén fával. Az épületbe lépve az aula négyszintes tere fogad, mely a lépcsőtér segítségével és a galériás szintekkel az egész múzeumteret átláthatóvá teszi a pincétől a legfelső szintig. A főtömeg itt is két részre oszlik: az aula egyik oldalán a kiszolgáló-, vetítőtermek jelennek meg, a másik oldal a kiállítások blokkját adja.

—A fehér köpenyen belül az épület hangulata megváltozik, a robusztus lépcsőkarok szürkés dörzsölt vakolatfelülete kissé drámai komorságot mutat. A kiállítások felé közelítve válik érthetővé ez a komorság – a tisztaságot kívülről, belül pedig a hányatott sors lenyomatait láthatjuk.

—A pincszinten kapott helyet a téglaegetés és Zalaegerszeg középkori múltjával foglalkozó interaktív tárlat. Az állandó kiállítás az egyik szinten Mindszenty életútját mutatja be, míg a másik a szocialista korszak vallásellenes politikáját szemlélteti. A harmadik, legfelső szint mind tematikájában, mind tereiben leszakad

07

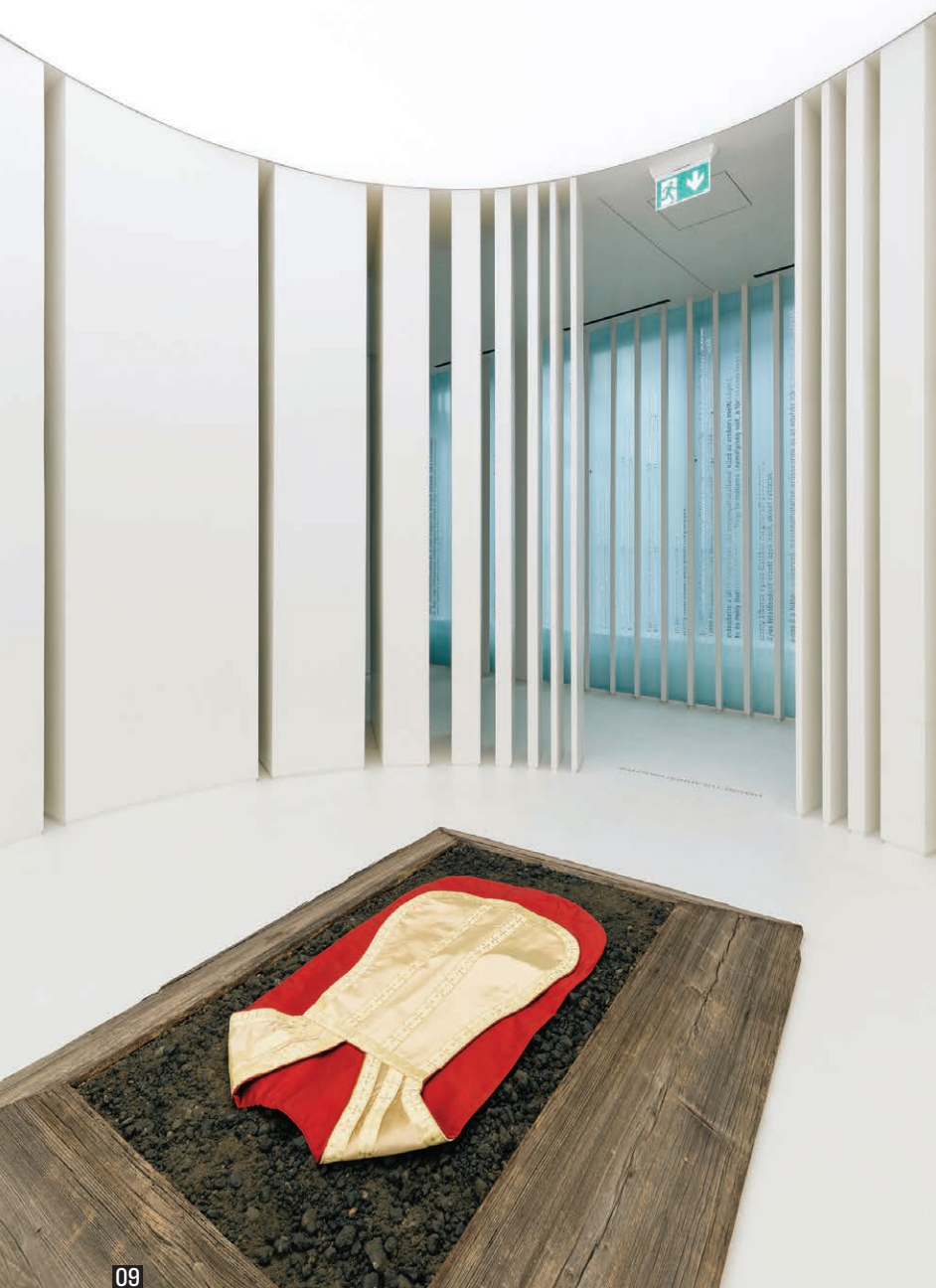
10

08

12

11

06

09

09 Meditatív tér - miseruhával

10 A külső ruha és a belső udvar a fával - robbantott ábra

11 Funkcióséma - robbantott ábra

12 Földszinti alaprajz - közösségi terek, kávézó

13 Az épület és a Göcseji Múzeum, valamint a szomszédos térfalak viszonya - helyszínrajz

14 Metszet az udvaron keresztül

a belső magról, és a korábban említett közösségi célt szolgálja: ideiglenes kiállításoknak és előadótermeknek ad helyet, valamint egy tetőterasznak, mely szintén a hártya és az épület közé ékelődve egyszerre belső és külső tér is.

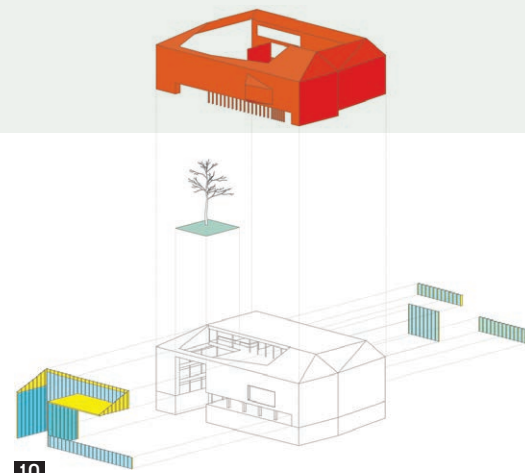
—Az állandó kiállítás két szintje közepén összekapcsolódik egy kör metszetű galériás térben. Ez a kétszintes kör alakú tér piros és arany színeivel az épület lelke, szervezi a kiállítást és egyben drámai hatással bír. A piros mezőben Mindszenty szobra áll, egyedül kissé magányosan, mégis átlényegülve. Meditatív, szemléltető és érzelmekre ható terek adják a kiállítás dinamikáját. Mozgalmas építészeti elemek, ki-be húzható panelek, térbeli idővonal, idézetek váltakoznak. Láthatunk élethű helyszíneket is, mint például Mindszenty börtöncelláját vagy az ÁVO információcserére berendezett lakásait, ugyanígy a cserkészet

04

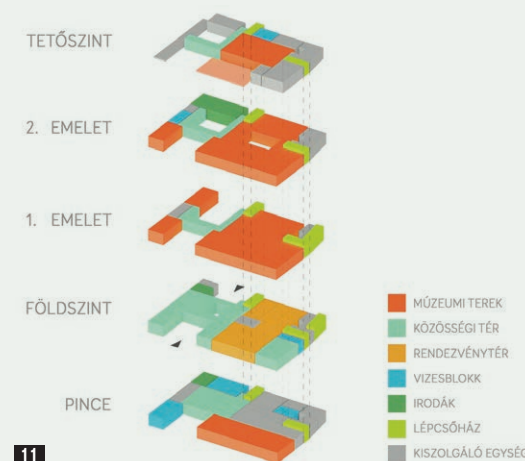
szerepét bemutató élethű táborhelyet. E téridézetek a szemlélőt behelyezve az akkori milióbe, könnyebben elképzelhetővé, átélhetővé teszik a mondanivalót.

—A kiállítások közti pihenőt a lépcsőház lebegő lépcsőkkel tarkított, átlátható fénye, belső tere adja. Az anyaghasználat a közösségi terekben főként faburkolat melegségével otthonossá teszi az emberközeli felületeket, a kiállítások ezzel szemben szürke és fekete árnyalatokat használva a külsőt kizárják és a mondanivalót erősítik.

—Az emlékműház közösségi élet – belső tér – épülettömeg – ruha – fátjol rétegei egyszerre válnak a környezet részévé, Zalaegerszeg elemévé és Mindszenty emlékművévé, megjelenítve a szervező szellemet és azt a belső elmélyülő csendet, magányt, erőt, melyet a biboros alakja képvisel.

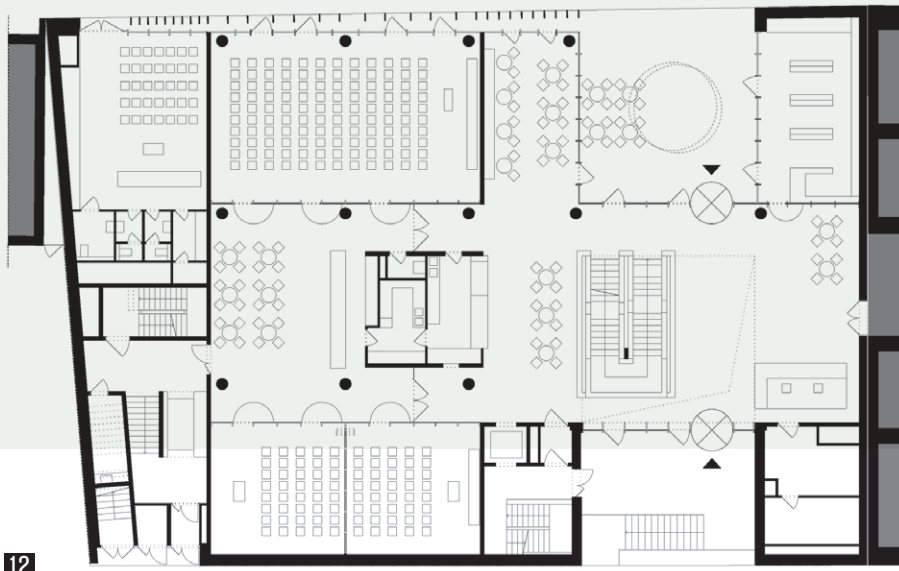

10

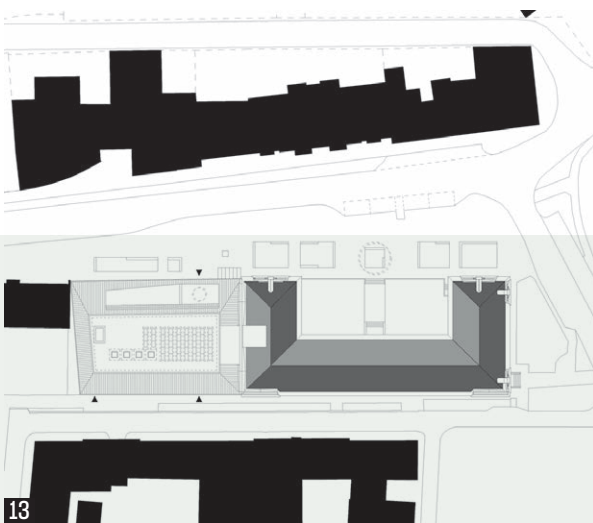

11

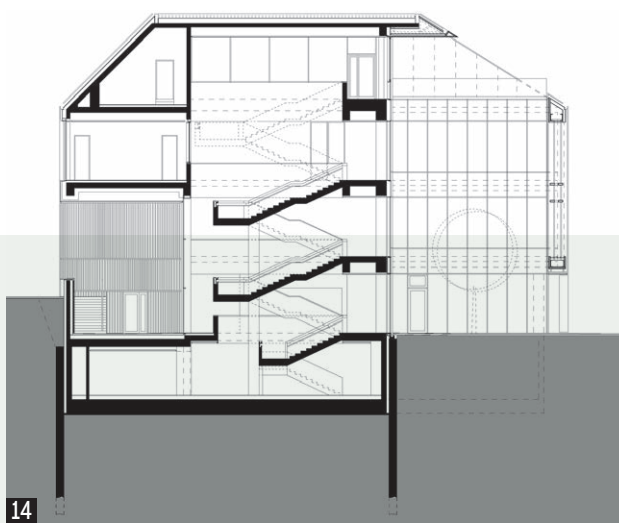
09
14

12

13

14

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Young, James E: „Az emlékezet szövete”, *Múlt és Jövő*, Vol 14, No 4 (2003) pp 35-46.
- [2] Török, Csaba: *A szent életű bíboros*, Magyarországi Mindszenty Alapítvány, Budapest 2016.
- [3] Gyimesi, Endre - Seres, Péter: *Zalaegerszeg története*, Zalaegerszeg, 2017.
- [4] Kubinszky, Mihály: „Áruházak Zalaegerszeg központjában”, *Magyar Építőművészet*, Vol 24, No 4 (1975) pp 64-68.
- [5] Modern Városok Program Zalaegerszeg.
- [6] Szövényi, Anna: „Lépték és léptéktelenség az érzékelés tükrében”, *Utóirat*, Vol 11, No 4 (2011).
- [7] Wesselényi-Garay, Andor: „Egészséges elitizmus, MOMÉ campus, Budapest”, *Metszet*, Vol 10, No 5 (2019).
- [8] Vadász, György: „Egy megvalósuló terv”, *Városépítés*, Vol 15, No 4 (1979).

MEGBÍZÓ: Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata, Balaicz Zoltán polgármester | FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY, PÁLYÁZATI DOKUMENTÁCIÓ: Virág Zsolt, Praznovszky Hajnal, Bors-Bulbuk Zsuzsanna, Morva-Simon Natália (Magyar Kastélyprogram Kft.); Tóth Viktor, Banga Veronika (West Practice Kft.) | PROJEKTMENEDZSMENT, SZAKMAI IRÁNYÍTÁS, KOORDINÁCIÓ: Praznovszky Hajnal, Virág Zsolt (Magyar Kastélyprogram Kft.); Tóth Viktor, Banga Veronika (West Practice Kft.); Vásár Marianna, Sebestyén-Fehér Nóra, Székely Gabriella, Kiss Nikolett (Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata) | GENERÁLTERVEZÉS: TSPC Mérnökiroda Kft. (Kádár Mihály), Konkrét Stúdió Építészeti Kft. (Balogh Csaba) | ÉPÍTÉS ÉS BELSŐÉPÍTÉS TERVEZŐK: Balogh Csaba, Deigner Ágnes, Sirokai Levente, Sónicz Péter (Konkrét Stúdió Kft.) | ÉPÍTÉS ÉS BELSŐÉPÍTÉS MUNKATÁRSAK: Ancza Krisztina, Szilágyi Norbert, Toronyi Dávid, Vértesy Ági (Konkrét Stúdió Kft.) | KIÁLLÍTÁSI INSTALLÁCIÓ TERVEZÉS: Balogh Csaba, Deigner Ágnes, Sirokai Levente, Sónicz Péter, Szitka Dániel, Toronyi Dávid (Konkrét Stúdió Kft.) | TERVEZŐI PROJEKTMENEDZSMENT: Kóbor Csilla, Márkus István (TSPC Kft.) | KÖRNYEZETTERVEZÉS: Hencz Helga (Kertművek Kft.) | TARTÓSZERKEZETEK: Máté Tamás (MGT Kft.) | KLÍMA DESIGN: Kistelegdi István (Kistelegdi 2008 Építész-Tervező Kft.) | ÉPÜLETGÉPÉSZETI TERVEZŐ: Vörös Tamás (Perfect-Plan Kft.) | ÉPÜLETSZERKEZETI TERVEZŐ: Nagy Károly (Épszerinfo Kft.) | ÉPÜLETVILLAGOSSÁGI TERVEZŐ: Kapitor György (Zone-Plan Kft.) | VILÁGÍTÁSTECHNIKA: Haász Ferenc, Rác Lőrinc (MadebyLight Zrt.) | AKUSZTIKAI TERVEZŐ: Csott Róbert ('95 Apszis Bt.) | KÖZMŰTERVEZŐ: Ferencz Attila és Sándorfi György (Linakron Kft.), Czeglédy Gergő (Perfektum Mérnöki Kft.) | ÚTTERVEZŐ: Németh László és Tóth János (Linakron Kft.) | TŰZVÉDELME: Kovács Róbert (Szikraeső77 Kft.) | KONYHATECHNOLÓGIA: Harangi Katalin (Artakim Kft.) | TALAJMECHANIKA: Varga Tamás (GEO-Linea Kft.) | KÖRNYEZETVÉDELME: TSPC Kft. | REHABILITÁCIÓS KÖRNYEZETTERVEZŐ SZAKMÉRNÖK: Kissné Springer Mercedes (Domi-Dór Kft.) | FELVONÓK: Schindler Kft. | MUNKAVÉDELME: Pék Krisztián | PARKOLÁSTECHNIKA: Bagdi István (SWARCO Traffic Hungaria Kft.) | KIVITELEZÉS: ZÁÉV Építőipari Zrt., Paksa Csaba, Ihász László | LEBONYOLÍTÓ: Kóbor Csilla (TSPC Kft.) | MŰSZAKI ELLENŐR: Soós Zoltán, Vámosi László, Takács László, Sándor József, Bagonyai László, Czinder Attila (TSPC Kft. - Zalaber Kft.) | KIÁLLÍTÁSOK KURÁTORAI: Kovács Gergely - Nemesné Kis Tímea; Bors-Bulbuk Zsuzsanna - Soós Viktor Attila; Praznovszky Hajnal - Simmer Livia

Author: Zombor, Gábor
 Affiliation: Budapest University of Technology and Economics
 Title: PARS PRO TOTO
 Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 46-51,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.6>

Received: 17 July 2023

Accepted: 03 August 2023

Published: 17 August 2023

CONVENT OF THE DOMINICAN SISTERS,
 BUDAKESZI, HUNGARY
 ARCHITECTS: FEJÉRDY and BARTÓK

The most difficult of ideas to express are those that are not close, possibly not tangible, and certainly not in the present, they are ideas orientated about feelings and substantiality. Expression of infinity resides in the lack of details. The monastic closed world of the secular, the sacred and the religious everyday life becomes passable and comes into direct contact with each other in such a way that careful architects imperceptibly guide our gaze through variously perforated elements.

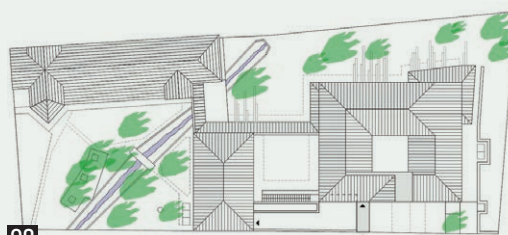
01

PARS PRO TOTO*

DOMONKOS NŐVÉREK RENDHÁZA | BUDAKESZI

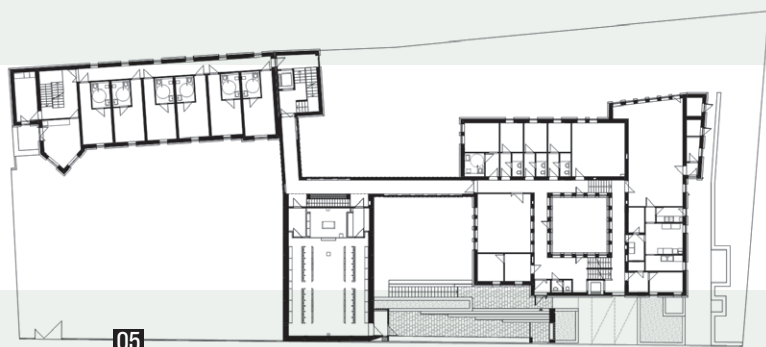
Lehetne sok mindenről írni. A ház nyilvánvaló jelenlétéről Budakeszin, a költői illeszkedésről, professzionális léptéktartó formálásról, minden részletében átgondolt és hiteles közelségéről, a terek meghittségéről. Mégis, amit leginkább szeretnék megfogalmazni, az az, ami a legnehezebb. Mert nincs közelsége, nem kézzelfogható, nem jelenlévő. Csak érezhető. Valóban, valóságosan és lényegileg.

01

02

- 01 A kvadrumos szerkesztés a magasból
- 02 Helyszínrajz
- 03 Bejárat, a tömeg a település felől
- 04 Modern vonalú belső kert
- 05 Alaprajz
- 06 Metszet a templomtérén át

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT

Bartók István, Fejérdy Péter, Lázár Zsófia

FOTÓ | PHOTO

Danyi Balázs

SZERZŐ | AUTHOR

Zombor Gábor DLA

SZENT DOMONKOS RENDI NŐVÉREK [1]

—Az Árpád-házi Szent Margitról nevezett Szent Domonkos Rendi Nővérek Tommaso Anselmi domonkos szerzetes közreműködésével alapították apostoli kongregációjukat és kolostorukat 1868-ban, Kőszegen. A viszontagságos rendalapítás ellenére pár hét elteltével megnyitották elemi iskolájukat, ahol a kezdetektől magyarul tanítottak. A közösség gyorsan növekedett és hamarosan új rendházakkal gyarapodva szerte az országban nyíltak újabb konventek és oktatási intézmények. Kőszegen jött létre a legnagyobb tanítóképző intézet, mely az elemi és polgári iskola hagyományos szerepén túl a rend tanító- és kántorképzésének lehetőségét is biztosította. 1950-ben, a szerzetesrendek általános betiltásának évében 6 konventben és 2 házban összesen 210 szerzetesnő szolgált, akik az üldözés és megfigyelések negyven válságos évében is bátran vallották meg hitüket. 1991-es újraindulásakor a rend az alapításkori dinamikával éledt újra, és pár év alatt ismét megerősödve ma 4 házban 45 domonkos nővér szolgálja a magyar egyházat.

—Ez történelem, történet, a hitélet jelen lévő valósága. Odaadó munkálkodás, tiszteletteljes átlényegülés Isten szolgálatára és a világi gondokkal kapcsolatos hivatás. Az igazság szüntelen keresése, a szemlélődés folytonossága és az átadott tudásban való hit a hozzá tartozó oktatási intézményekkel, a hitélet rendházaival, melyek építészeti értékeit a Fejérdy + Bartók Műterem immár 16 éve gondozza**, teremti újjá. Mind-mind jelenlévő, kézzelfogható dolgok.

07

TEMPLOM, A LÉNYEGI TÉR

—Ami engem magával ragadott, az a nem jelen lévő valóság, valóságosság, lényegiség érzése, melyet az építészek által megfogalmazott, a teljes rendház lényegiségét, legbenső lényegét, origóját adó liturgikus tér atmoszférája indukál, amely önmagában is a jelen-nem-lévőből építkezik. Ez a nem jelen lévő a megidézett valóságos cenákulum, az utolsó vacsora terme Jeruzsálemben a Sion-hegyen, a 14. századi gótikus stílusú terem az első emeleten található, alatta néhány kamra, melyet a zsidók Dávid király sírjaként tisztelnek.[2] Ez a tér az, melynek liturgikus átiratát adja a rendház templomtere. Ahogy a Krisztus utáni évszázadokban a lakóházak emeleti részén található ebédlő vagy lakószoba szolgált az Úr vacsorája

07

terméül, úgy itt is az emeleti, elemelt, emelkedett tér az, mely elhelyezkedése által is az ókeresztény rituálék korát idézi. A tér a cenákulum érezhető jelenlétén túl a közösség korábban használt tereit mint állandó viszonyítási pontot figyelembe véve érte el jelenlegi méretét, teljesedett szakrális minőségű gyülekezeti helyiséggé. Belső térképzése a nyitott fedélszékkel, a körbefutó ablaksávval, a szentély pozíciójával nyert irányítottsággal mind az apostoli kor időszakát, a kiindulópontot idézi.

RÉSZLETTELENSÉG

—A részlettelenségben a végtelenség lakik. A végtelenség pedig Isten minősége. A végesség, a sokféleség az emberé. E kettő találkozása ez a tér, ahol különös

- 07 A lényegi tér, a domonkos nővérek kápolnája
- 08 A templomtér a stallumokkal

08

gondal van megfogalmazva az isteni végtelen részletlensége az emberi részletezettség által. A leegyszerűsített, egyértelműsített tér az anyag eredendő minőségéből meríti érzéki gesztusait, az anyag elemi szépségét, lényegét szólaltatja meg egyszerű formákkal határoltan, apró részletek által. Falsíkba helyezett szenteltvíztartók és lábazati elemek, a keresztút reliefjeinek mélydombormű jellegű sülyesztett elhelyezése, a Szent Péter-bazilika Bernini-baldachinját idéző, profán CLT-ből épített cibórium, a kelheimi kőfelületek és az oltár előtti tömbkő rejtett dimenzióváltása, a részletesen átgondolt lazúros felületek, az anyag áttetsző, visszafogott jelenléte mind az a költői részletezettség, mely a jelen nem lévő, a transzcendens befogadására teremt neutrális teret, helyzetet. A liturgikus

08

tér semlegességében a tudati valóságon túl önálló értelmet nyernek a szertartás szakrális tartozékai: feszület, tabernákulum, oltárterítő, gyertyatartók és misekönyvek.

KVADRUM, KIHELYEZETT ORIGÓ

—A kvadrum kerengő. Hagyományosan a kolostorudvart keretező, négyszög alaprajzú, fedett-nyitott folyosó, ambitus. Kertet övez, keretez, foglal magában. Lényegében rezervált külső tér: a kolostoron kívüli világ idézete. Esetünkben a rendház sajátos origója. Különös centrum, mely, követve a térszervezés hagyományát, a kolostortemplom déli oldalára esik. Oldalélenként változó minőség határolja, vagy inkább fordítva: oldalélenként más funkciót határol,

04
05
06

09

más-más funkciót helyez egymással átellenbe. Északról templomtér, délről a rendház könyvtára és a laikusoktól elzárt lakóterek (dormitórium) övezik. Nyugatról és keletről pedig közlekedőterek: emeleti lebegtetett folyosó, fedett-nyitott átjáró, és a templom felvezetését adó, utcával határos előudvar. Ez a sokszínűség, a szabályos négyzet oldalélei mentén változó téri minőségek érezhető sodrása adja a ház dinamikáját, külső és belső, szent és profán terek állandó intenzív átmeneteit. Az állandó forgás megnyugtat, a repetitív változás egyensúlyba hoz: a kvadrum keretei kiszámíthatóak, egységesek. A tér átlátható és átláthatóvá teszi az őt övező tereket. Közepén – mint egykor a kerengők kútjai – egyszer madáritató épül, mely Szent Ferenc történetének távoli titkos idézeteként kapcsol össze történeti és hitéleti síkokat.

02
03

ÁTJÁRTHATÓSÁG ÉS ZÁRTSÁG

—A kvadrum körüli téri helyzetek folyton változó átláthatósága és zártsága a rendház különleges attribútuma. A világi, a szent és a rendi hétköznapiak szerzetesi zárt világa úgy válik átjárhatóvá, úgy kerül egymás közvetlenségébe, hogy közben gondos építészkezek észrevétlenül terelik tekintetünket különféle képp perforált elemek által. Ezek csipkézettségének függönyébe öltöztetik folyamatosan a házat és szűrik úgy a látottakat, hogy a nyitottság, a természetesség, a közelség, a nem bejárható terek jelenlétének érzete végig velünk maradjon.

09

UTOLSÓ PILLANTÁS

—Kilépve a rendház kapuján, ismét a világi lét rendezetlensége felé tartva fordulok balra a Fő utca emelkedőjén az Erdő utca iránt. Visszanézek, és megnyugtató harmóniát érzek. A rend, a közösség, a karizma, a stúdium, a fegyelem, a fogadalmak és az ezt keretező ház meghitt belső rendjén túl látom, ahogy ez a szüntelenül szemlélt igazság, a falakba rejtett titok valósággá válik, egybeolvad mindazzal, ami őt övezi, részévé lesz a városnak: egy ház lesz a sok közül. Részévé vált az egésznek, ahogy részként az egészet sugározza.

10

10

- 09 A kvadrum világa
 10 Visszapillantás a távolból

* A pars pro toto latin kifejezés, jelentése: rész az egész helyett. A katolikus és ortodox liturgiában az eucharisztia a kenyérrrel és borral végzett liturgikus cselekmény, a valóságosan jelen lévő Jézus Krisztus jelképe; a Tridenti Zsinat (1545-1563) definíciója alapján Jézus az Eucharishtiában vere (valóban), realiter (valóságosan) és substantialiter (lényegileg) van jelen. Az eucharisztikus bor és kenyér tehát nem „olyan, mintha”, hanem ténylegesen Jézus Krisztus teste és vére isteni és emberi természetének teljességével.

** A rend kőszegi épületegyüttesének fejlesztései: 2008: tanulmányterv és valós téri modellezés a templompincében urnatemető kialakítására / kerti kápolna rekonstrukciója (megvalósult) / 2009: elvi eng. terv, eng. terv a teljes együttesre / kiviteli terv konyha-étteremre (Gyöngyös utca 2.) / kiviteli terv óvodára (egykori raktárépületből) / 2011: óvoda megvalósul / 2013: konyha-étterem és tanterem (az egykori historizáló rendházban) megvalósul / 2014: kollégium (az egykori barokk rendházból) megvalósul / 2015: rendházbővítés és -átalakítás a Bajcsy-Zsilinszky utcában megvalósul / 2016: templom, oratórium, téli kápolna megvalósul / 2017: új tornacsarnok és iskolabővítés eng. terv, kiviteli terv / 2018: tornacsarnok megvalósul / 2023: iskola bővítése (aula, szaktantermi szárny jelenleg műszaki átadás alatt)..

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Deák Viktória Hedvig OP - Farkas Éva Imelda OP - Kerekes Ibolya - Magyar Marietta Mirjam OP - Pál Ferenc - Rauscher Alice Dóra OP: *Az Árpád-házi Szent Margitról Nevezett Domonkos Nővérek 150 éve, 1868-2018, Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény, 2018.*
 [2] Pringle, Denys: „Gothic architecture in the Holy Land and Cyprus: from Acre to Famagusta”, *Levant*, Vol 47, Issue 3 (Nov 2015), pp 293-315.

ÉPÍTÉSZET: Fejérdy és Bartók Építészeti Kft. | KONCEPCIÓ ÉS VÁZLATTERV: Bartók István DLA, Benárd Aurél DLA, Fejérdy Péter DLA, Lázár Zsófia | ENGEDÉLYEZÉSI TERV, KIVITELI TERV: Bartók István, Fejérdy Péter, Lázár Zsófia | MEGBÍZÓ: Árpád-házi Szent Margitról Nevezett Szent Domonkos Rendi Nővérek | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Nagy Stefánia építész gyakornok, Hegymegi Júlia építész gyakornok, Fajcsi Roland építész gyakornok | TARTÓSZERKEZET: Hernád Attila, Farkas Dániel (FaDa Kft.) | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Almaj Kristóf | ÉPÜLETVILLAGOSSÁG: Kollár Tamás | VILÁGÍTÁSTERV: Radnóczi Ferenc | TŰZVÉDELME: Kerényi Áron | KERTÉPÍTÉSZET: Takács Dániel, Varró Dorottya (LArch Design Kft.) | KONYHATECHNOLÓGIA: Aczél Pál Tamás (Coninvest Kft.) | FELVONÓTERV: Pölöskei Tamás | GENERÁLKIVITELEZŐ: Merkbau Zrt., Nagy Kálmán létesítményfelelős | MŰSZAKI ELLENŐR: Kovács Zsolt (Nisus Kft.) | LÉGI FOTÓ: Nagy Kálmán (Merkbau)

Author: Katona, Vilmos
Affiliation: University of Pécs
Title: BROTHERLY BOND
Citation: Metszet, Vol 14, No 4 (2023), pp 52-57,
<https://doi.org/10.33268/Met.2023.4.7>
Received: 08 May 2023
Accepted: 06 June 2023
Published: 17 August 2023
REFORMED CHURCH CENTRE,
BUDAÖRS, HUNGARY
ARCHITECT: ZOLTÁN BERZSÁK
Taking inspiration from biblical references to grape vines this church is decorated using perforated steel sheet set against a background of raw concrete and white painted brickwork. The church is located on the street side of a narrow suburban plot enclosing a courtyard with the pastor's home placed at back of the site, with its own private walled garden. Although bounded on both sides this church is unexpectedly bright takes advantage of perforated materials and pergolas to make a play with daylighting.

01

TESTVÉRI KÖTELEK

REFORMÁTUS GYÜLEKEZETI KÖZPONT | BUDAÖRS

Berzsák Zoltán a 4 plusz Építész Stúdió Pro Architectura díjas alapítója és vezetője, akinek munkássága fiatal kora ellenére már tananyag a Műegyetemen. Sikerének oka részint az lehet, hogy az átlagosnál fontosabbnak tartja a közös gondolkodást, a környezethez való illeszkedést és a kommunikációt. Több egyházi építménye ismert. Az ő csapata jegyzi a csömöri református templom [1], valamint a Ráday utcai református központ és kollégium felújítását. Nevükhöz köthető az újpesti Egek Királynője katolikus főplébánia is, amely előképe a budaörsi református templom és közösségi ház terveinek.

- 01 Budaörs főútja mellett két templom tornya magasodik egymás szomszédjában. A régi az evangélikus, az új a református gyülekezet harangjait foglalja magában
- 02 A Szőlősgazda Háza földszinti szalonnal csatlakozik az utcához. Kertje nyitva áll a városlakók előtt

02

ÉPÍTÉS | ARCHITECT
Berzsák Zoltán

FOTÓ | PHOTO
Hlinka Zsolt

SZERZŐ | AUTHOR
Katona Vilmos

—Már csaknem egy évtizede, hogy 2014-ben Berzsák katolikus plébániájánál felfigyelhettünk egy perforációval készült sejtelmes ornamentikára. [2] A kortárs díszítőelem, amely népművészeti motívumot rótt az épület szálcement spalettáira, hasonlít arra a megoldásra, amelyet később Ferencz Marcel alkalmazott a Néprajzi Múzeum homlokzatán, de rokona annak az irányvonalnak is, amely az NFT művészet világában, különösen a pixel art fiatal nemzedékében vált népszerűvé. Budaörsön is egy mai kifejezőmód találkozott a tradicionálissal, megragadva a biblikus hagyomány egyik lényegi motívumát. Ez a motívum a szőlőtő, amely az épület minden részletében felfedezhető. Az apró lyukakból komponált indafonat szó szerint átöleli, egyben tartja a közösségi házat anélkül, hogy üzenete túl konkrétá válna, mégis a keresztény élet lényegét jeleníti meg. A gyülekezeti központ hivatalos elnevezése is A Szőlősgazda Háza lett.

—A szőlőt többször is említik a Bibliában, mint fontos szimbólumot, amely már az Ószövetségben is feltűnik az ígéret földjéről és Izrael népéről alkotott elbeszélésekben. Az Újszövetségben Jézus magát nevezte igazi szőlőtőnek, amelyből az élet árad, a szőlőből készült bor pedig a szövetség vérének jelképe (Mt 26,27–28). A szőlőtőke felekezettől függetlenül fontos minden keresztény számára. János evangéliumában ez áll: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: aki énbennem marad, és én őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nélkülem semmit sem tudtok cselekedni” (Jn 15,5). Ezzel azt fejezte ki Jézus, hogy az ő követőinek szoros kapcsolatban kell lenniük vele, hogy tőle életet és erőt kapjanak. A szőlő arra is utal, hogy a Megváltó áldozata

01
02

03

a keresztén olyan volt, mint amikor a szőlőbogyókat préselik ki, hogy a léből bor legyen. E növény tőkéje tehát a keresztény hit egyik központi szimbóluma, amely az Isten szeretetét és a keresztény testvériség szoros kötelékét hirdeti.

—A szőlőtőben ökumenikus lehetőség is rejlik, hiszen már a legkorábbi történelmi időkben is ábrázolták az ősegyház templomainak mozaikberakásain. E jelképet Budaörsön egy kellően visszafogott épület hordozza tovább, amely formai rendezettségével, ugyanakkor anyaghasználatának természetességével hat a járókelőkre. Berzsák Zoltán a hagyományos téglaidomokat nem fedte el vakolattal, csupán fehér festékekkel, így a téglá textúrája is élő. Steril felületeket nem látni. Hasonló megoldást alkalmazott a közelmúltban Major György rákoskerti, [3] valamint Czigány Tamás és Cseh András újrónafői [4] templománál, de sokan emlékeznek még Alvar Aalto fehér téglafalaira és Hans van der Laan kolostoraira is, amelyek közül több épült ezzel a megoldással. Ezeken túl különösen érdemes a 4 plusz Építész Stúdió munkáját összevetni Florian Nagler müncheni ökumenikus központjával. [5]

—A müncheni külvárosi vallási centrum kettős rendeltetése funkcionális értelemben is egybevágh a budaörsi együttessel. Célja a közösségi terek minél

nagyobb választékának megteremtése és a keresztény élet széles spektrumának összehangolása egyfajta „belső város” kialakításán át. Ez Budaörsön is teljesülni látszik az utcára nyíló földszinti szalon, a torony alatti kocsibehajtó, a belső udvarok rendszere, valamint a nagyobb családok és fiatalok számára kialakított egybenyíló terek által. Az utcai tömbhöz egy lelkészlakás is társul a kert végén külön épületben, amely függetlenségének megőrzése mellett architektúrájában ugyanúgy a templomhoz, tehát a közösséghez tartozik.

—A második cél a szomszédságra és a többi keresztény felekezetre vonatkozik. A főúton néhány háznaira található kortárs evangélikus templom Krähling János alkotása, [6] amelynek posztmodernbe hajló elgondolása eltér a református testvérépület letisztult geometriájától. Az új templom tornya mégis szándékoltan ugyanolyan magas, mint a régié, így nem alakult ki közöttük fontossági verseny. A két torony inkább két stabil pillérként áll az utcafronton, ami a keresztény tanítások együvé tartozását hirdeti, ugyanakkor emléket állít az eltérő építészeti megközelítésmódoknak is – utóbbit talán csak a szakma számára.

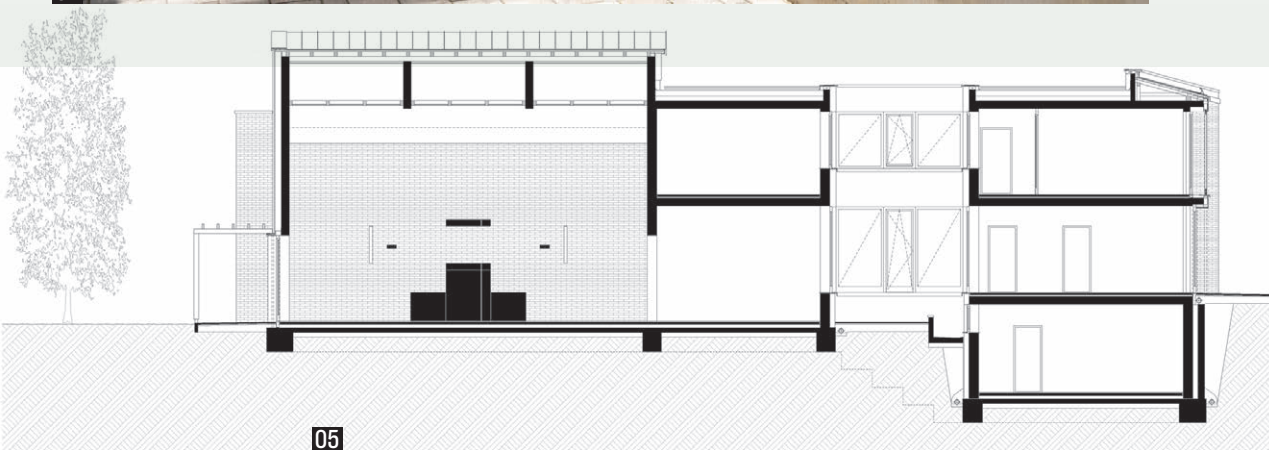
—A torony alatti kapu nem záródik ráccsal, így a városlakók számára is szabad a bejárás a templomkertbe. Itt egy középkori utcácska hangulatát is

08

01

04

05

- 03 Absztrakt szőlőfonat a homlokzaton, élő szőlőindák a kertben
- 04 Nyitott passzázs az utcáról a kertbe
- 05 Hosszmetszet a gyülekezeti téren át

át lehet élni, éppúgy, mint Münchenben. Nyitott gondolkodást mutat a gyalogos bejáró is, amelyen át közvetlenül egy földszinti szalonba érkezőnk. Nagy „kirakatüvege” révén szinte az utcával összeérő tér helyet adhat különféle rendezvényeknek, kiállításoknak, és a tervek szerint kávézó is nyílik majd itt. Hátról helyezkedik el a légudvar, amely egyúttal fénycsatornája a földszinten és az emeleten köré csoportosuló termeknek és közlekedőknek.

—A szalonból egyenes út vezet a templomba, amely a kert felől védettebb helyet foglal el. A légudvar és a templom közé egy hittanterem ékelődik, ami oldalról természetes fényt kap. Egy teakonyhán át ez a terem is összeköttetésben áll a templommal, amelynek fő megközelítése a szalon felől bevezetett előcsarnokon át nyílik. Az átlagosnál keskenyebb csarnokon – afféle

narthexen – át három kapu tárja fel a liturgikus teret, amely a korai keresztény bazilikákra emlékeztet.

A templom körülbelül négyzetes alaprajzon emelkedik, és derékszögekben találkozó síkjai is egy kubust határoznak meg. Ezt az egyszerű fehér „kockát” egy galéria, a kert felől súrlófény és a szószerk fölött teljes mennyezeti bevilágító teszi érdekessé. A dísztelen téglafal finomabb mintázatot talán nem is alkothatna, mint így, a két irányból érkező és kétféle minőséget képviselő fényben. Ebben szerepet kap a véletlenszerűség, amelynek részese a mennyezet indafonata is.

A lyuggatott minta ugyanazt a témát folytatja, amelyet elsőként a homlokzaton vehettünk szemügyre. A szent kalligráfia a fejünk felett is tovább írja üzenetét, míg az álmennyezet arányos táblái a régi református templomoknál gyakori kazettás mennyezetre utalnak.

06

- 06 Vizuális csend és élő faltextúra a liturgikus térben
- 07 Emeleti közösségi tér és tárgyaló, a fonatmintás paneleken át kilátással a budaörsi hegyekre
- 08 Földszinti alaprajz

Az utókor erről a gyülekezeti házról egyszer talán úgy emlékezik meg, mint találkozási helyről, ahol a keresztény utak egybefonódtak

Régi hagyomány az is, hogy a karzaton fiatal párok és gyerekek foglalnak helyet. Ám a kicsik számára már hangszigetelt üveggel lekerített játszóter szolgál lelátóként, ahol a felügyelő szülők kivetítőkön követhetik a szertartást. Noha ez hűvös megoldásnak tűnhet egy dél-amerikai vidéki templomhoz képest, Németországban szinte mindennapos az újabb építésű szertartásterekben. Az architektúra csendje feltételezi az akusztikai csendet. Ugyancsak ez jellemzi az egyedileg tervezett fabútorokat is, amelyek díszé maga a forma, míg anyaga segít a hangok hatékonyabb elnyelésében. A templomhajó végében szószék magasodik, előtte úrasztala, annak rendje és módja szerint, noha az egyenlőséget hangsúlyozó centrális helyett inkább a tengelyesen tájolt elrendezés érvényesül. Az bútorzat azonban nem kötött. A liturgikus tér átrendezhető akár profán koncertek igényei szerint is.

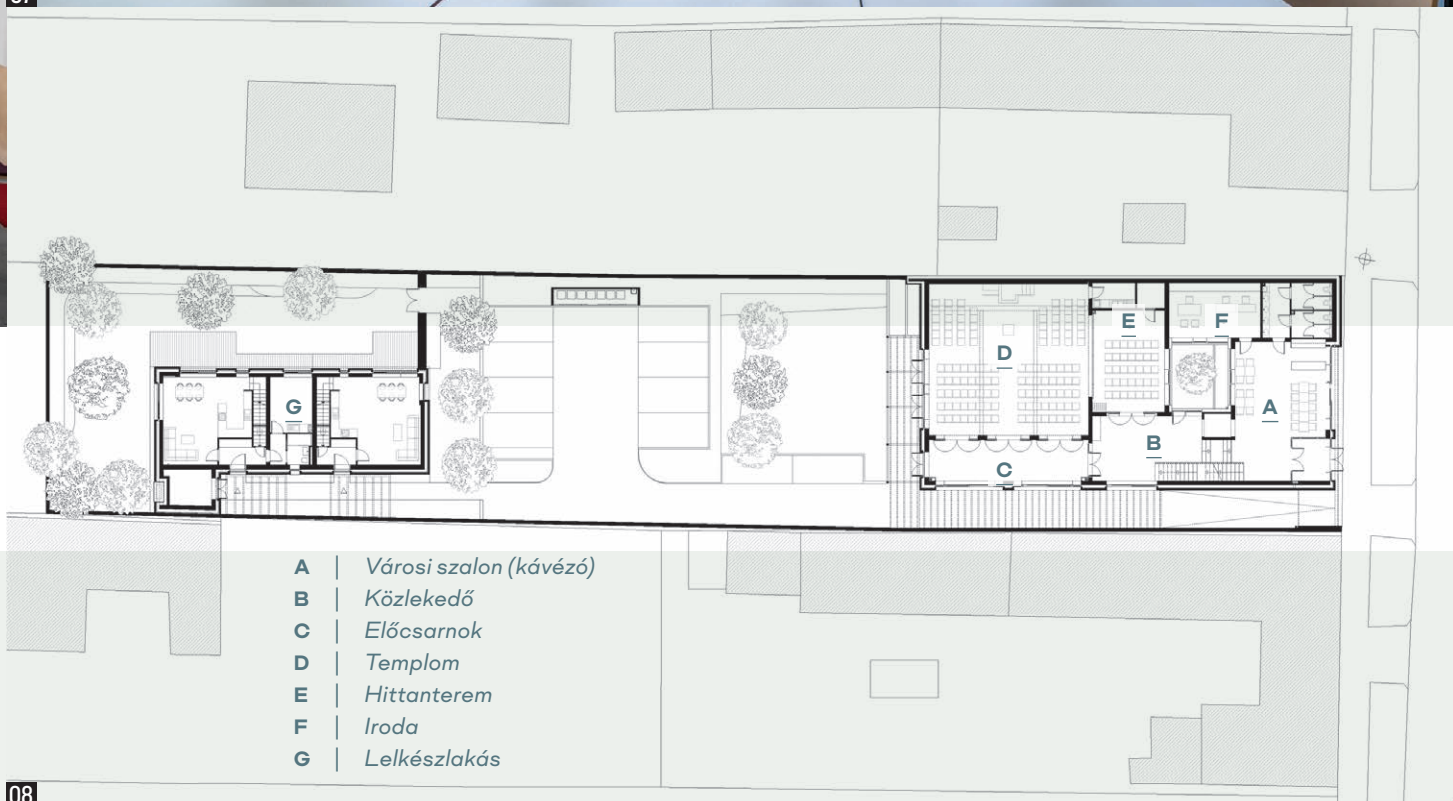
06

—Az emelet záróakkordja egy közösségi terem, amely ismét az utcafrontra néz. Innen beléphetünk a torony belsejébe, de még ennél is különösebb látvány a perforált homlokzati panelek mögül feltáruuló táj. A Budaörsöt északról szegélyező hegyek drámai színpalai a tisztességes polgári városnak. A látványt lecsendesíti a templom, és megszelídíti a szőlőskert, melynek élő indái a hátsó terasz pergoláira futnak. Az építőmunkából mindenki kivette a részét, a szőlő a katolikus közösség adománya volt. Az utókor erről a gyülekezeti házról egyszer talán úgy emlékezik meg, mint találkozási helyről, ahol a keresztény utak egybefonódtak. Az épület már adott hozzá.

07

07

A	Városi szalon (kávézó)
B	Közlekedő
C	Előcsarnok
D	Templom
E	Hittanterem
F	Iroda
G	Lelkészlakás

08

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Garai, Péter: „Hagyományba oltott modernitás: Református templom és gyülekezeti központ”, *Metszet*, Vol 12, No 3 (2021), pp 48–53.
- [2] Katona, Vilmos: „Introvertált építészeti: Egek Királynéja Főplébánia, Újpest”, *Metszet*, Vol 6, No 1 (2015), pp 56–57.
- [3] Katona, Vilmos: „Templom a határon: Szent XXIII János-kápolna, Budapest, Rákoskert”, *Régi-Új Magyar Építőművészet*, No 1 (2018), pp 8–13.
- [4] Wesselényi-Garay, Andor: „A józanság története: Római katolikus templom, Újránafő”, *Metszet*, Vol 5, No 4 (2014), pp 34–37.
- [5] Katona, Vilmos: „A hit új erődjei: Keresztény közösségek építészete a változó Münchenben”, *Utóirat: A Régi-Új Magyar Építőművészet Melléklete*, Vol 10, No 57 (2010), pp 14–20.
- [6] Vukoszávlyev, Zorán: „Ház a házak között : Budaörs, evangélikus templom”, *Alaprajz*, Vol 11, No 2 (2004), pp 26–29.

ÉPÍTETŐ: Budaörsi Református Egyházközség
 | GENERÁLTERVEZŐ: 4 plusz Építész Stúdió Kft.
 | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Konyha Katalin, Rác
 Noémi, Szvák Dorottya, Csintalan Csongor |
 TARTÓSZERKEZET: Terraplan '97 Kft., Puskás
 Balázs, Kerényi Márton | ÉPÜLETGÉPÉSZET:
 Piraton Komplex Kft., Kalmár József, Molnár
 Máté | ÉPÜLETVILLOSSÁG: Kánai Barnabás |
 TŰZVÉDELME: Érces Gergő | KERTÉSZET: Tézli-
 Szabó Franciska | AKUSZTIKA: Fűrjes Andor Tamás |
 KIVITELEZŐ: Uhrinwest Kft., Varga Norbert

EGYETEM-PÁLYÁZAT, OFFENBACH AM MAIN

SZERZŐ | SZEKERES ATTILA (BÁNÁTI + HARTVIG ÉPÍTÉSZ IRODA)

—Az Offenbach am Mainban található művészeti egyetem - Hochschule für Gestaltung (HfG) Offenbach am Main - 2022-ben írt ki tervpályázatot a 2011 óta tartó megújulási folyamatának részeként, a HEUREKA program keretében, melyben a funkciók tömbösítése volt a cél egy új egyetemi épületben. Az új campust Offenbach kikötői részén képzeltek el, közel 16 000 m²-es hasznos alapterülettel, melyben különböző stúdiók, műhelyek, kiállító-

—A helyszín a Majnával határos, ipari kikötői környezet, melyet elért a városi funkciók terjeszkedése. A tervezésnél figyelembe kellett venni egy közlekedési tengelyt, mely a város és a folyó összeköttetését szolgálja, kettészelve a tervezési területet. A koncepció az ipari örökség formavilágát igyekszik ötvözni az urbánus környezet és a városi parkok hangulatával. A koncepció Xaveer De Geyter jellemzése szerint: kisváros a zöld campus körül.

terek, irodák és előadók, szemináriumi termek mellett egy 92 egységből álló diákszallót is szeretne megvalósítani az egyetem. Mivel a város törekszik arra, hogy 2030-ra karbonsemleges legyen, a fenntarthatóság és körforgásosság alapelveinek érvényesülése is fontos szempont volt az elbírálás során.

—A pályázatot a Xaveer De Geyter Architects és a Topotek 1 közös pályamunkája nyerte, melyben a Topotek 1 az építészeti koncepció társtervezőjeként és tájépítészként is közreműködött.

—A győztes munka keretes beépítéssel oldotta meg a feladatot, melyben a tömböt átszelő város-vízpart tengely mint fő feltárás jelenik meg az egyetemi komplexum homlokzati kialakításával összhangban, az intézmény transzparenciáját sugározva. Az egységes épülettömeg a tengelyen kívül csak egy ponton bomlik meg, ahol a stúdiók és műhelyek teherforgalmi ellátása történik.

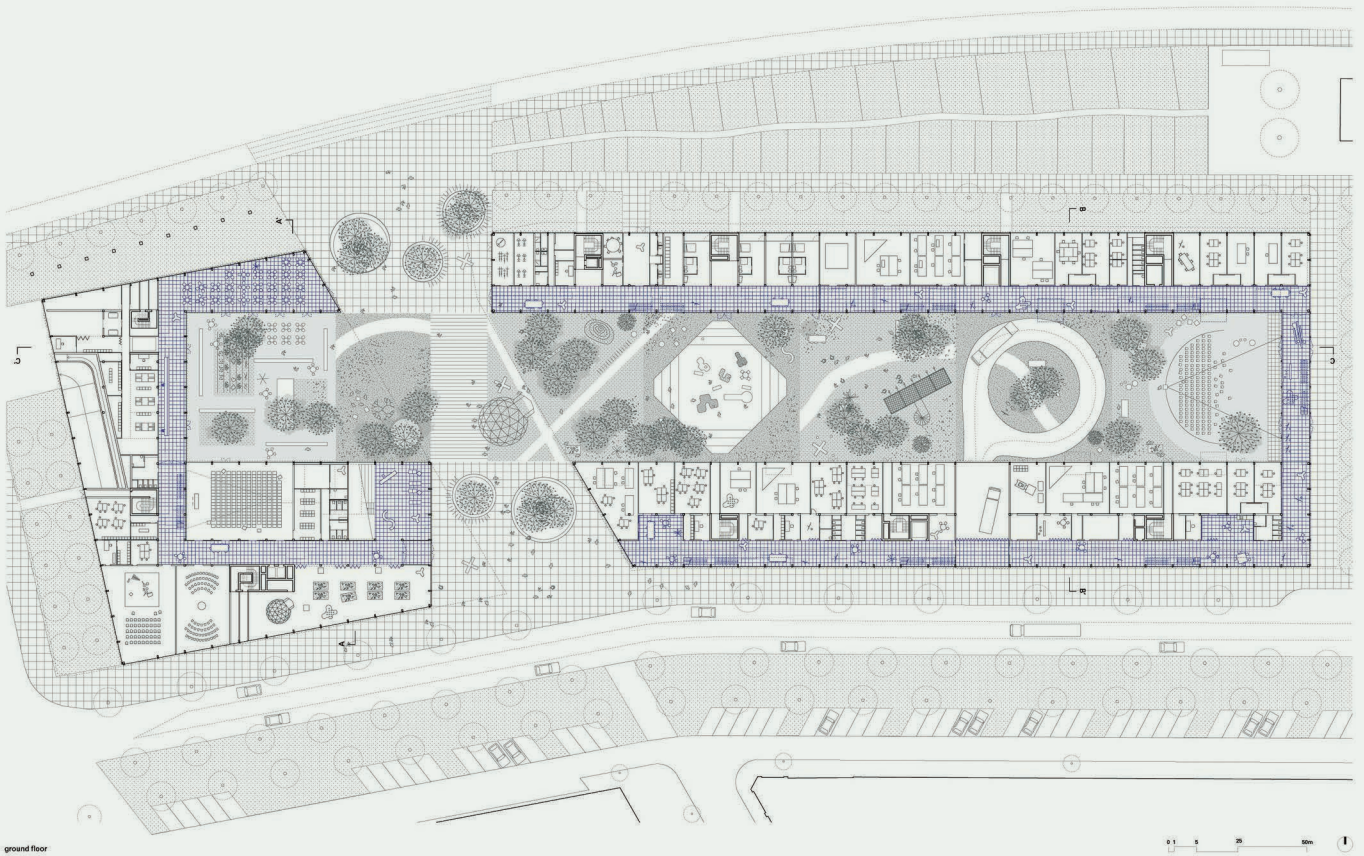
—A formálás erőssége, hogy a hangsúlyt a tervezők az épített kubusok helyett a tömbbelsőben húzódó zöldre helyezték, ami a tömegalakítás központi szervező ereje. A park lehetőséget ad az egyetemi funkciók kiszivárgásának, valamint publikus, transzparens felületként szerepet játszhat az egyetem és a helyi közösségek érintkezésében.

—A kerttel párhuzamosan egy belső közlekedőre csatlakoznak az egyes helyiségcsoportok, melyek az északi folyóparti szárnynál az udvarra, a déli oldalon pedig az utcára néznek. Ezek a közlekedők kialakításukból fakadóan a műhelyegységek bővületeiként vagy kiállítótereként is tudnak működni, ezáltal az utcai homlokzat az egyetem kirakataként is viselkedhet a transzparenciát erősítve, továbbá pufferzónaként eltérő téli és nyári használattal szerepet játszik az épület klimatizálásában.

egy-egy galériatérhez kapcsolódnak. A diákszállás az egyéni lakásokon túl co-housingot is tartalmaz, valamint az egységek egy része fogyatékkal élők számára lett kialakítva.

—Az épület jól példázza a 21. századi egyetemek szabad és kreatív funkcionális kialakítását, melyben az építészeti eszközök is lehetővé teszik, hogy a különböző diszciplínák szinergiái egy új értéket teremtsenek. A flexibilisen alakítható terek a sokrétű használaton túl könnyen adaptálhatóvá is teszik a házat, gondolva a jövőre.

—A ház egy filigrán acélvázis szerkezet, melynek kirakatszerű homlokzatán üveg, tömör és áttetsző felületek váltakoznak a mögöttes funkciók igényeihez alakítva. Méretéből fakadóan az udvar lehetőséget nyújt az egyetem későbbi bővítésére, amivel a tervezők is okosan kalkuláltak: a jelenlegi oldalfolyosós keskeny folyóparti szárny a későbbiekben középfolysósá alakítható.

—A tervezési programban egy diákszállás kialakítása is szerepelt. A terv a 90 lakóegységből álló szállást az iskolába integrálta, mely szerint a lakóegységcsoportok

Források:

<https://www.stylepark.com/en/news/xaveer-de-geyter-architects-topotek-1-architektur-hfg-offenbach-new-building-green-campus-sustainability-education-new-work-stylepark-magazine>

<https://www.topotek1.de/buildings/hochschule-fuer-gestaltung/>

<https://xdga.be/project/hfg-school-of-arts>

Látványtervek: Frame

Fotók: Alex Schmitt

AMIKRE ÉRDEMES FIGYELNI

KÖZELEDŐ HATÁRIDŐVEL LEADHATÓ PÁLYÁZATOK:

Zsámbéki Öregtemplom és környezetének megújítására kiírt pályázat

Megbízó: Zsámbék Város Önkormányzata

Beadási határidő | **2023. augusztus 22.**

SZERZŐ | FOTÓ
Belezny Éva

ROVATSZERKESZTŐ

www.hugbc.hu

KÖZÉPÜLETEKEL A KARBONSEMLEGESSÉG FELÉ

Az ENSZ éghajlatváltozási keret-egyezménye, a kiotói jegyzőkönyv, a párizsi megállapodás óta számos nemzetközi, európai és hazai stratégia hangsúlyozza az üvegházhatású gázok csökkentésének fontosságát. Az EU és tagállamai elkötelezték magukat az Európai Klímarendeletben, hogy a 2050-es klímasemlegességhez hozzájárulnak, és a „Fit for 55” csomagban az EU nettó üvegházhatású gázkibocsátását 2030-ig 55%-kal csökkentik az 1990-es szinthez képest. E célok elérésében az épületeink és az építési ágazat kiemelt szerepet kap. Európában egyre szigorúbbak az épületenergetikai követelmények, és számos országa már elfogadott beépített karbonra vonatkozó követelményértékeket. A skandináv és nyugat-európai országok közül néhány (pl. Hollandia, Dánia, Franciaország, Svédország és Finnország) már jogszabályban rögzítette az életciklus alatti CO₂-követelményértékeket, mások ajánlásként fogalmazták meg, amelyet közbeszerzéseknél és támogatási programok feltételeként használnak.

—A nemzetközi és hazai szakpolitikák hangsúlyozzák a közberuházások példamutató szerepét. Az elmúlt évek (2019-2023) hazai közbeszerzési statisztikái alapján az építési munkák

jelentik a legnagyobb arányt: 35,4%-át teszik ki számban és 51,8%-át értékben. A nagyságrend tükrözi, hogy zöld közbeszerzési szakpolitikái intézkedések bevezetése várható.

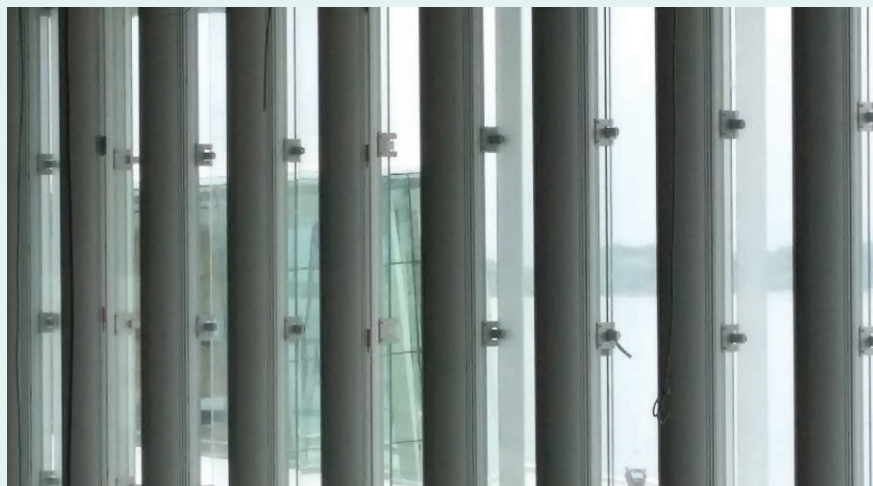
—Az Európai Bizottság a zöld közbeszerzéseket kötelező és ajánlott kritériumrendszerekkel, jó gyakorlatok bemutatásával és egy online segélyrendszerrel segíti.¹ Magyarországon a Közbeszerzési Hatóság évek óta dolgozik azon, hogy a hazai közbeszerzési kultúrában is meghonosodjon a fenntartható szempontok figyelembevétele a közbeszerzési eljárások előkészítése és lefolytatása során.

—Az ajánlások mellett számos város alkalmaz fenntarthatósági és kibocsátáscsökkentő szempontokat a közberuházásaiban.

—A FutureBuilt program² Oslo és agglomerációs települései kezdeményezése. A közberuházásokra számos kibocsátáscsökkentő követelményt fogalmaz meg. Ennek eredményeképp a középületek – azok minőségi építészete mellett – az energia- és anyagfelhasználásból származó üvegházhatású gázok kibocsátásának 50%-on túli csökkentését érik el. A városi középületek közbeszerzési kiírásaiban számos fenntarthatósági kritérium jelenik meg: energiapozitív épület, megújuló energia biztosítása, környezettudatos anyagok használata (fa vagy alacsony karbon tartalmú beton), közösségi közlekedés közelsége és kerékpárút-kapcsolatok tárolókkal és biciklis szolgáltatásokkal, közösségi terek kialakítása, vízmegtartás és újrahasználat. A közbeszerzési rendszereik alapjául szolgáló zéró karbon (FutureBuilt Zero) és körkörös (FutureBuilt Circular) építésre vonatkozó ajánlásuk nyilvános, így önkéntes alapon egyre több magánberuházás is csatlakozik a kezdeményezéshez.

—A közberuházásokkal, mint a Munch Múzeum (építész: Estudio Herreros) vagy a Deichman Bjørnvika Könyvtár (építész: Atelier Oslo, Lund Hagem), szemléletváltást inspirálnak.

—A Munch Múzeum alacsony szén-dioxid-kibocsátású betonból és újrahasznosított acélból épült, a tartószerkezetet pedig 200 év élettartamra tervezték. Az épület a passzívház-kritériumokat fokozott hővisszanyerő

rendszerekkel és az épületburokra fordított figyelemmel éri el. A hullámpanel jó napvédelmet és a nagy hőmérséklet-ingadozások elkerülését biztosítja. A múzeum kompakt formája, jó hőszigetelő tulajdonságú ablakai és részben természetes szellőzése is hozzájárul a kívánt energiamegtakarításhoz. (Energiaszükséglet 72 kWh/m²a, ÜHG-megtakarítás 61%-os a referenciaépülethez viszonyítva.)

—Az új központi könyvtár, a Deichman Bjørnviika számára hasonlóak voltak a követelmények. A 200 éves lételemre tervezett csökkentett szén-dioxid-kibocsátású beton és újrahasznosított acéllal készült monolit vasbeton tartószerkezet passzív hűtést biztosít, rásegítve a födémekbe ágyazott környezetbarát hűtési és fűtési rendszerre. A homlokzat áttetsző falrendszere adja az épület építészeti arculatát, amely egyedi fejlesztés. Az üvegfalrendszer egyszerre biztosítja a belső terekben fényt és káprázásmentességet, mindemellett a szigorú energetikai határértékeknek is megfelel (U érték: 0,13 W/m²K). A homlokzat háromrétegű üvegszerkezet: külső hőszigetelő réteg, 3 rétegű hőszigetelő üveg, belső matt fényszóró üveg. A hőszigetelő réteg külső oldalán egy aktív - időjárás-állomás által vezérelt - napvédő található. A homlokzat teherhordó elemeit kompozit szálak adják, amely jó hőszigetelő tulajdonságával és a kitöltő ásványgyapattal kis hőveszteséget okoz, ezzel hozzájárulva az épület energiafelhasználásának csökkentéséhez. A kompozit szálak acéllal azonos teherbíró képességgel rendelkeznek, azonban jelentősen kisebb

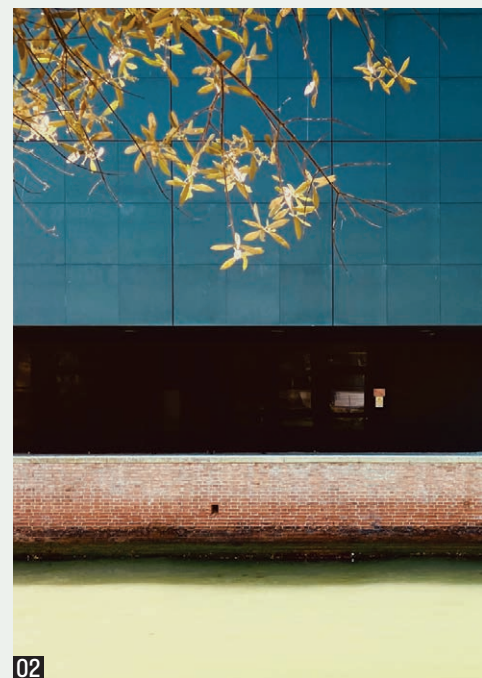
beépített karbon tartalmúak, mint az acél vagy az alumínium. A homlokzat minden eleme újrahasznosítható, ha bizonyos elemek cseréjére lenne szükség. (Energiaszükséglet 75 kWh/m²a, ÜHG-megtakarítás 69%-os a referenciaépülethez viszonyítva)

—Németországban a DGNB nemzetközi minősítő rendszere kínál keretet a privát és közberuházások szereplőinek. A diedorfi Schmuttertall Gimnázium (építész: HK Architekten) számos díj, egyben a DGNB Klímapozitív Díj nyertese. Az épület fa - mint megújuló építőanyag - tartószerkezete teszi lehetővé a semleges CO₂-mérleget, mindemellett rugalmas keretet biztosít a különböző oktatási és tanulási terek számára. A gyártástól építésig követő BIM-rendszer a tervezést és gyártást összekapcsolja, csökkentve a kivitelezési időt és optimalizálva a szállítási láncokat. Az energiapozitív épület az építészeti megoldásoknak és az energiatakarékos technológiáknak - köztük a tetőkre helyezett napelemes rendszernek - köszönhető. A négy épületből álló együttes csökkenti a lehűlő felületeket, ugyanakkor átgondolt világítási megoldások révén optimálisan hasznosítja a napfényt. A fa-beton kompozit mennyezet betonja a tömege révén csillapítja a hőmérséklet-ingadozásokat.

—A közsféra mellett az iparági szereplők körében is megnőtt a felelősségvállalás. A World Green Building Council (WorldGBC) 2019-ben indította el az „Útban a karbonsemlegesség felé” (Advancing Net Zero, ANZ)³ programját, hogy felgyorsítsa a klímacélok elérésének folyamatát. Ehhez a törekvéshez csatlakozott a HuGBC is. Egyesületünk a Zéró Karbon ajánlással⁴ és az iparági egyeztetésekkel elő kívánja segíteni az épületállomány dekarbonizációját és az átmenetet a jövőbeli kötelezettség teljesítéséhez.

1. https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en
2. <https://www.futurebuilt.no/English>
3. <https://worldgbc.org/thecommitment/>
4. <https://www.hugbc.hu/hirek/szeleskoru-szakmai-parbeszedet-kezdemenyez-a-hugbc-most-megjelent-zero-karbon-ajanlasi/4507>

A 18. NEMZETKÖZI ÉPÍTÉSZEZETI KIÁLLÍTÁS KRITIKÁJA

—A Velencében kétfévente megrendezendő építészeti biennálé kétségkívül a világ legfontosabb építészeti eseménye, az utóbbi időben mégis számos kritika érte: évek óta hallhatjuk, hogy a képzőművészeti eszközökkel építészezetről mesélő kiállítások zavaros üzeneteket közvetítenek, hogy a témaválasztás és a problémafelvetés túl tág, sőt, idén a Zaha Hadid Architects vezetője, az építész-ként és építészeti teoretikusként egyaránt meghatározó Patrik Schumacher odáig ment, hogy az egész biennáléból teljességgel hiányzik az építészet. Való igaz, hogy sem a több száz oldalas tanulmányokat egyetlen kiállításban közölni próbáló pavilonok, sem az építészethez csak távolról kapcsolódó képzőművészeti installációk nem olvashatók könnyen, és tény, hogy a központi kiállítás és a nemzeti pavilonok témája látszólag egyre távolabb kerül a klasszikus értelemben vett építészezettől, ám ennek oka van, így ezekkel a felvetésekkel nem értünk egyet.

—Jelenleg is óriási globális változásoknak vagyunk tanúi, rohamléptekkel változik az épített környezetről alkotott képünk, és vele az építészet is. A „túl tág témafelvetés” valójában az építészet – és benne az építészek – táguló feladatkörre reagál, ami nemcsak műszaki, de társadalmi téren is jelentkezik. Elsőre nem feltétlenül érthető, hogy miért pont az építészeknek jut újabb és újabb feladat a jelen környezeti és társadalmi problémáinak megoldásában, ám ha belegondolunk, mindez természetes. Ezen összetett problémák megoldásához az építészek kreativitására és problémamegoldó képességére szükség van.

Ráadásul a szakmánk megköveteli a rendszerezni és rendszerben gondolkodni tudást ugyanúgy, mint a szintetizáló képességet. Az építészek – és velük együtt a tájépítészek és belsőépítészek – nem tudnak nem érzékenyen reagálni a környezetükre, olyat is észrevesznek, amit más nem. Ezek a paraméterek fel tudják emelni az építészeti gondolkodást arra a szintre, hogy valóban alkalmas legyen a jelen problémáinak megoldására. Jól érzékelhető paradigmaváltás zajlik tehát, de ezt a paradigmaváltást érthetően nehezen tudják kommunikálni a biennálé résztvevői.

—Nem az építészet hiányzik a kiállításokból, hanem régi típusú eszközökkel próbálnak új üzeneteket megjeleníteni. Számos pavilonról elmondható, hogy túl sok információt akar átadni, vagy túl bonyolult koncepció alapján állították össze, így befogadhatatlanná válik, akkor is, ha az alap gondolat érdekes, sőt, kifejezetten értékes. Úgy gondoljuk, ebbe a hibába estek bele például az Open for Maintenance címet viselő német pavilon kurátorai is. A készítőik felismerték a biennálé eszmeisége és megvalósítása között feszülő ellentétet: míg évről évre egyre nagyobb hangsúly kerül a fenntarthatóságra és a környezetvédelemre, a pavilonokban kiállított installációk a rendezvény lezárultával hulladékként végzik, hatalmas terhet róva ezzel Velence városára és a környezetre. Éppen ezért a német kiállítás alkotói egyfajta raktárt hoztak létre az előző évi képzőművészeti biennálé pavilonjaiból megmaradt anyagokból, melyeket helyi szinten ajánlanak fel újrahasznosításra. Az ötlet dicséretes, ám kiállítás-ként értelmezhetetlen a befogadó számára. Ezzel ellentétben az In Vivo című belga pavilon nemes egyszerűségével, esztétikus, letisztult installációjával bevonzza a látogatót, és könnyedén adja át a megújuló, környezetbarát és fenntartható – gombából növesztett – építőanyagokról szóló üzenetét. Dánia Coastal Imaginaries névre keresztelt pavilonja szintén könnyen értelmezhető, mégis fontos kérdéseket felvető kiállítás, mely a koppenhágai partszakasz és zöldterületek védelméről szól, egy élhető városi jövő vízióját bemutatva. Ez

utóbbi kiállítás üzenete különösen rokonítható a magyar építészetéről szóló törvény alapelveivel, de általánosságban is elmondható, hogy mind a központi kiállítás, mind a nemzeti pavilonok jelentős részének üzenete harmóniában van a törvénytervezetünkben szereplő 12 alapelvvel, és megerősít abban, hogy korunk égető problémáira lokális szinten egy szigorú, ám észszerű szabályozással tudunk reagálni, valamint abban, hogy az államnak aktív szerepet kell vállal-

a számos öncélú vagy nehezen értelmezhető pavilon között. Talán nem is baj, ha két évente nem feltétlenül olyan kiállítással jelentkezünk, amely örvényt kelt a hullámokban, hanem olyan értékeket is viszünk a nagyközönség elé, amelyekre büszkék lehetünk.

—A Velencei Építészeti Biennáléval kapcsolatban időről időre megfogalmazódik még egy fontos kritika, mellyel magunk is egyet tudunk érteni. A város és a rendezvény

nia ezekben a kérdésekben. A biennálé, úgy véljük, igazolta, hogy nemzetközi szinten is relevánsak az építészeti törvény fundamentumai.

—A bevezetőben leírtuk, hogy a biennálét ért kritika egészével nem tudunk azonosulni, de természetesen mindez nem jelenti azt, hogy ne lenne benne olyan elem, amely megfontolandó lehet a szervezőknek is, mivel több helyen érezhetők ellentmondások.

—A nemzeti pavilonok kiállításainak kiválasztása például számos ország esetében előbb történik, mint a központi kiállítás témájának, illetve a kurátor személyének kijelölése, ami furcsa összhatást eredményez. Idén Lesley Lokko skót-ghánai építész koncepciója alapján valósult meg a The Laboratory of the Future című központi kiállítás, amelyre egyes nemzeti pavilonok reagálnak, míg más országok szintén önreprezentációs célra használják fel az építészeti biennálét. Egyik hozzáállás sem rossz vagy jó, de a befogadó helyzetét mindenképpen megnehezíti. Az előbbi csoportba sorolható Brazília Terra című pavilonja, mely Brazília város építése kapcsán fogalmaz meg kritikát, miszerint a település a független Brazília fővárosaként született, mégis európai szemszögből, tehát a korábbi gyarmatosítók gondolatmenete alapján épült. Lesley Lokko koncepciójához igazodik a Not for sale! kanadai pavilon is, mely az ország súlyos, leginkább az őslakosok körében gyakori lakhatási problémáit dolgozza fel. Ezzel szemben a magyar pavilon az utóbbi csoportba tartozik. A REZIDUUM az új Néprajzi Múzeum épületét mutatja be, tehát egy olyan projektet, amely nemzeti identitásunk szempontjából fontos, amelyre büszkék lehetünk. Igaz, nem reagál a központi problémafelvetésre, nem akar megdöbbeníteni, de mégis egy építészeti példát mutat nemzeti értékeink újraértelmezésének folyamatáról. Klasszikus építészeti beszédmódjának köszönhetően megnyugtatóan hat

között éles ellentét feszül: míg a kiállítások gyakran szólnak lakhatási problémákról, nem fenntartható gyakorlatokról, illetve az emberek elől elzárt közterületekről, addig a biennálé sok szempontból ezt jelenti Velencének. Az őslakosok lassan kiszorulnak a városból a turisták áradata miatt, a lebontott kiállításokból hatalmas mennyiségű hulladék keletkezik, a rendezvény helyszínei – a Giardini és az Arsenale – pedig folyamatosan le vannak zárva a lakosság előtt, csak hogy néhány ellentmondást említsünk. Bár már vannak kezdeményezések ezen problémák orvosolására, mint például a Re:Biennale program, ezekre a szempontokra érdemes lenne több figyelmet fektetni, hogy a Velencei Biennálé ne tűnjön egy álszent buboréknak a város közepén.

—Mindezen kritikákkal együtt azonban azt gondoljuk, hogy a Velencei Építészeti Biennálé továbbra is a világ legfontosabb építészeti eseménye, amely elgondolkodtat. Egy fontos találkozási pont, ahol mind a szakma képviselői, mind a laikus közönség képet kaphat arról, hogy a globális szinten érzékelhető problémákra milyen lokális szintű válaszok érkeznek, és a megoldásra törekvő közös gondolkodásnak is helyet adhat. A jelen paradigmaváltás közepette hatalmas kihívás a biennálé megrendezése, ugyanakkor talán sosem volt ennyire szükség az építészeti párbeszédre, ezért csak azt kívánhatjuk, hogy a biennálé rendezőinek a maguk területén is sikerüljön a paradigmaváltás.

- 01 Makett a Laboratory of the Future című központi kiállítás David Adjaye által rendezett részén
- 02 Ausztrália pavilonja a Giardiniben (fotó: Perényi Lóránt)
- 03 A belga pavilon installációja (fotó: Perényi Lóránt)

ABSTRACTS

Gyürki-Kiss, Pál: TRANSITIONS AND DILEMMAS ABOUT A MUSEUM DESIGN

Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 10-21, DOI: 10.33268/Met.2023.4.1

GREEK CATHOLIC MUSEUM AND HOUSE OF STUDY, NYÍREGYHÁZA, HUNGARY | Architects: MIHÁLY BALÁZS, DÁVID TÖRÖK, BALÁZS FALVAI AND MÁRTON NAGY

Museums seem to open everywhere displaying known exhibits and themes, here is an example of a first of its kind museum. Questions arise regarding building

form, architectural language and above all content. As an educational centre it is possible to take up residence in the dormitory part of the development which

abuts the museum itself. The appearance takes on a puritan form informed using arches somewhat reminiscent of early post-modern buildings.

Szabó, Levente: MEMORY OF AN URBAN ARTWORK

Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 22-27, DOI: 10.33268/Met.2023.4.2

ABOUT THE "EYES OF PRAGUE" RIVERSIDE REVITALIZATION PROJECT*, PRAGUE, CZECHIA | Architect: PETR JANDA

The redevelopment of the wharf and its cellars have long ceased to be secondary spaces serving coal or ice transport but spaces that offer a functional and

symbolical urban artefact that represents the daily life of riverside users and city visitors. A testament to urban renewal and innovation that follows its designer's journey

in exploration of internal and external functions.

Ware-Nagy, Orsolya: OFFICE UNDER GIANT TREES

Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 28-33, DOI: 10.33268/Met.2023.4.3

EDGE SUEDEKREUZ, BERLIN, GERMANY | Architects: ARCHITECTS: SERGEI TCHOBAN AND STEPHAN LOHRE

An ensemble of two seven-storey office buildings in new Schöneberger Linse district of Berlin occupying a single urban block where the design purpose is to provide users with various environments

that have a mix of open and informal meeting areas complementing more conventional office spaces. Constructed using a hybrid use of sustainable timber construction technologies. The larger

building of the two encompasses a large atrium where columns symbolic of trees carry circulation routes.

Csanády, Pál: A CIVIC SQUARE

Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 34-39, DOI: 10.33268/Met.2023.4.4

SEMPIONE (SIMPLONE SQUARE), ROME, ITALY | Architect: MAURIZIO BRADASCHIA

The difficult balancing act, both politically and architecturally of restoring a city square that has been used a car parking

space for many years. Careful selection of materials, that are appropriate considering the historical value of Rome, requiring

varied application of natural stone surfaces. A project that demonstrates the idea that architecture functions as a civil act.

Szövényi, Anna - Adorján, Anna Berta: THE DRESS MAKES IT?

Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 40-45, DOI: 10.33268/Met.2023.4.5

MINDSZNETYNEUM, ZALAEGERSZEG, HUNGARY | Architects: MIHÁLY KÁDÁR AND CSABA BALOGH

A museum dedicated to the life and works of Cardinal József Mindszenty takes on the role of "clothes make the man" by means of a perforated elevational treatment. According to the designer the surface

of the building acts like moiré silk taking on a wave like appearance wrapping the building like an item of clothing. The artefacts and exhibits within take on a more meditative role allowing visitors

to contemplate the life of the building's namesake and the history of Hungary throughout his lifetime.

Zombor, Gábor: PARS PRO TOTO

Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 46-51, DOI: 10.33268/Met.2023.4.6

CONVENT OF THE DOMINICAN SISTERS, BUDAKESEI, HUNGARY | Architects: FEJÉRDY AND BARTÓK

The most difficult of ideas to express are those that are not close, possibly not tangible, and certainly not in the present, they are ideas orientated about feelings and

substantiality. Expression of infinity resides in the lack of details. The monastic closed world of the secular, the sacred and the religious everyday life becomes passable

and comes into direct contact with each other in such a way that careful architects imperceptibly guide our gaze through variously perforated elements.

Katona, Vilmos: BROTHERLY BOND

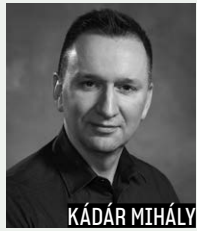
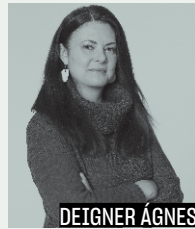
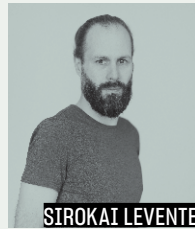
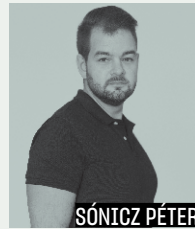
Citation: *Metszet*, Vol 14, No 4 (2023), pp 52-57, DOI: 10.33268/Met.2023.4.7

REFORMED CHURCH CENTRE, BUDAÖRS, HUNGARY | Architect: ZOLTÁN BERZSÁK

Taking inspiration from biblical references to grape vines this church is decorated using perforated steel sheet set against a background of raw concrete and white

painted brickwork. The church is located on the street side of a narrow suburban plot enclosing a courtyard with the pastor's home placed at back of the site, with its own

private walled garden. Although bounded on both sides this church is unexpectedly bright takes advantage of perforated materials and pergolas to make a play with daylighting.

BALÁZS MIHÁLY**BARTÓK ISTVÁN****BRADASCHIA, M.****BERZSÁK ZOLTÁN****FALVAI BALÁZS****FEJÉRDY PÉTER****JANDA, PETR****NAGY MÁRTON****TÖRÖK DÁVID****VOSS, EKKEHARD****TCHOBAN, SERGEI****KÁDÁR MIHÁLY****KONKRÉT STÚDIÓ:****DEIGNER ÁGNES****BALOGH CSABA****SIROKAI LEVENTE****SÓNICZ PÉTER**

TERVEZŐK

Balázs Mihály

Kossuth-díjas, Prima Primissima díjas építész, egyetemi tanár. 2011-2020 között a BME Középülettervezési Tanszék vezetője, 2015 óta a BME Építőművészeti Doktori Iskola vezetője. 2022-ben alkotói, közéleti-publikációs és pedagógiai tevékenységéért, a magyar építészeti örökség védelme és gazdagítása terén végzett munkájáért „Jože Plečnik Közép-Európai Építészeti Díj” kitüntetést kapott. A strasbourgi székhelyű Európai Tudományos és Művészeti Akadémia, valamint a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

Bartók István DLA

Diplomáját 1991-ben védte meg a BME Építészmérnöki Kar Középülettervezési Tanszékén, Török Ferenc tanítványaként. Építész szakmagyakorlását 1991-1993-ban Heinz Tesar bécsi műtermében kezdi, majd 1993-1997 között a Török és Balázs Építészeti Kft.-ben folytatja, 1994-96 között elvégzi a MÉSZ Mesteriskolát, majd 1997-2000 között a BME DLA-képzését, ahol 2003-ban szerez DLA-fokozatot. 1997-2004 között a BME Középülettervezési Tanszék meghívott oktatója. 2010-től a BME főállású oktatója. 2015 óta a BME Építőművészeti Doktori Iskola témavezetője. 1997 óta dolgoznak együtt Fejérdy Péterrel közös építész műtermükben.

Bradascchia, Maurizio

1987-ben diplomázott az IUAV építészmérnöki karán Luciano Semerani (oktató) mellett. Doktori fokozatát a római La Sapienza Egyetemen szerezte; egyetemi docens Triesztben, ahol Építészeti tervezés tárgyat tanít. Az Il Progetto nemzetközi építészeti, művészeti, kommunikációs és dizájnmagazin alapítója és igazgatója. Számos díjat nyert (IF Design Award 2017, Iconic Awards 2017, 2018, German Design Award 2018, 2019, 2020, Big See Award 2019, 2020, 2021, 2022). A 2010-es Nemzetközi Építészkongresszus előadója.

Berzsák Zoltán

A BME Építészmérnöki Karát 1993-ban Diplomadíjjal végezte el. 1993-ban alapította a 4 plusz építész stúdiót, melynek tulajdonosa és vezető tervezője. Számos lakó-, műemlék és középületet - ezen belül több egyházi épületet - tervezett. Budafok és Újpest tervtanácsának tagja.

Munkáját 2015-ben Budapest Építészeti Nívódíja dicséret oklevéllel, 2016-ban Építőipari Nívódíjjal, 2017-ben Pro Architectura díjjal ismerték el.

Falvai Balázs DLA

Junior Prima, Molnár Péter- és Pro Architectura díjas építész, jelenleg a BME Lakóépülettervezési Tanszékének adjunktusa, a dmb műterem alapító tagja. Diplomáját 2003-ban szerezte a BME Középülettervezési Tanszékén, majd Karácsony Tamás műtermében szerzett építészeti gyakorlatot. 2013-ban DLA címet szerzett.

Fejérdy Péter

1990-ben diplomázott a BME Építészmérnöki Kar Középülettervezési Tanszékén, Török Ferenc tanítványaként. Tanulóéveit Laczkovics László (KÖZTI), majd Török Ferenc és Balázs Mihály építészműtermében töltötte. 1992-94 között a MÉSZ Mesteriskola, majd 1996-tól az egyetem posztgraduális képzése DLA-hallgatója volt. DLA-fokozatát 2003-ban szerezte meg. 2000-től a Középülettervezési Tanszék oktatója. Közben Bartók Istvánnal megalapították saját építész műtermüket.

Janda, Petr

Építész, művész. A prágai Cseh Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán (Jan Bočan professzor iskolája) és a Prágai Képzőművészeti Akadémián (Aleš Veselý professzor monumentális művészeti iskolája) szerzett diplomát. 2008-ban alapította meg petrjanda/brainwork néven saját irodáját. Gyakran vesz részt építészeti versenyeken és kiállításokon (zsűritagként is), számos díjat nyert (2007-es Építész Nagydíj, BigMat 13' - A kommunizmus áldozatainak emlékműve Liberecben stb.).

Konkrét Stúdió

Az irodát 2014-ben alapította Balogh Csaba (1994 BME Építészmérnöki Kar, 2008 BME, Építésztervező szakmérnök), Deigner Ágnes (2008 BME Építészmérnöki Kar), Sónicz Péter (2008 BME Építészmérnöki Kar), Sirokai Levente (2010 BME Építészmérnöki Kar). Év Háza díjat (2015, 2020), ICOMOS-díjat (2017, 2022), MÉD-et (2020, 2022) nyertek.

Nagy Márton DLA

Molnár Péter- és Pro Architectura díjas építész, jelenleg a BME Lakóépülettervezési Tanszékének docense és tanszékvezetője, a dmb műterem alapító tagja. Diplomáját 2004-ben szerezte a BME Lakóépülettervezési Tanszékén, majd Róth János műtermében szerzett építészeti gyakorlatot. 2013-ban DLA címet szerzett.

Török Dávid DLA

Molnár Péter- és Pro Architectura díjas építész, jelenleg a BME Lakóépülettervezési Tanszékének adjunktusa, a dmb műterem alapító tagja. Diplomáját 2003-ban szerezte a BME Középülettervezési tanszékén, majd Balázs Mihály műtermében szerzett építészeti gyakorlatot. 2013-ban Formációk című doktori értekezésével DLA címet szerzett.

Tchoban Voss Architekten

A Németországban működő tervezőirodát Ekkehard Voss és Sergej Tchoban vezeti. Projektjeikben fontos az épített környezet gondos figyelembe vétele, az értékteremtő munka és a hosszú távú, időálló

építészeti megoldások alkalmazása. Mintegy 180 főt számláló, három városban (Hamburgban, Berlinben és Drezdában) is jelen lévő, generáltervező irodájuk elsősorban németországi munkákat vállal, de Oroszországban, elsősorban Szentpéterváron is több projektjük megépült. A cég igen nagy múltra tekint vissza, 1931-ben alapították – a jelenlegi vezetők 1995-ben csatlakoztak az irodához.

TSPC Csoport - Kádár Mihály

A cégcsoport 2012-ben azzal a céllal jött létre, hogy részmegoldások helyett teljes körű szolgáltatást nyújtson megrendelőinek, végigkísérve őket projektjeikben az ötlettől a megvalósulásig. A TSPC Európa egyik leggyorsabban növekvő építész- és mérnöki vállalata, amelynek irodái Magyarországon, Németországban, Szlovákiában és Hongkongban találhatóak. A cég tulajdonos ügyvezetője Kádár Mihály.

SZERZŐK

Adorján Anna PhD

Tájépítész, településtervező, urbanista, 2017 óta főállású oktató. 2005 óta településtervek és tájépítészeti alkotásokban tervező, vezető tájépítész tervezőként vett részt a Pro Architectura díjas ózdi Kultúrgyár projektben. 2020-ban doktorált a MATE-n.

Csanády Pál PhD

1994-ben végzett a BME építészkarán, 1997-ben ugyanott a Rajzi és Formaismereti Tanszék PhD-képzésén, Török Ferenc témavezetésével. 1997-2009 között az Alaprajz felelős szerkesztője, magántervező, 2010-től a Metszet és a Tervlap.hu főszerkesztője. 2019-ben Magyar Arany Érdemkeresztrel tüntették ki. 2022-ben doktorált a PTE-n.

Gyürki-Kiss Pál

A BME Középülettervezési Tanszékén diplomázott, egy évet Helsinkiben tanult. A Marp építészstúdiót 2008-ban alapították Dévényi Mártonnal. Pro Architectura díjas, Budapest építészeti nívódíjas, Molnár Péter-díjas.

Katona Vilmos (Dr. habil.)

Építész, építészteoretikus, szakíró, a PTE egyetemi docense. A BME-n diplomázott (2008) és doktorált (2015), majd Sopronban habilitált (2020). Az MTA köztestületi tagja. A MÉSZ, az International Symmetry Association és több nemzetközi tudományos szaklap szerkesztőbizottságának tagja. Részt vesz az aberdeeni Robert Gordon egyetem Urbanism at Borders kutatócsoportjának megalapításában, 2020-ban létrehozza az Architectura et Scientia Alapítványt. Az MMA-MMKI ösztöndíjasa.

Szabó Levente

Építész, 1999-ben diplomázott a BME Középülettervezési Tanszékén, 2007-től ugyanott főállású oktató, 2020-tól tanszékvezető egyetemi tanár. 2012-2015 között és 2020-tól az MTA Bolyai János kutatási ösztöndíjasa. A Hetedik Műterem ügyvezetője, középületek, közterek, műemlék-rekonstrukciók és emlékművek tervezője. 2010-ben és 2016-ban Pro Architectura díjat, 2017-ben Magyar Formatervezési Díjat és Molnár Péter-emlékdíjat kapott, 2018-ban Ybl Miklós-díjjal tüntették ki. 2020-tól a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia rendes tagja. 2022-ben az Év Oktatója.

Szövényi Anna DLA

Építész-mérnök, urbanista, docens, 2022 óta a Településépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra Tanszék vezetője a MATE-n. Számos szakcikk, szakkönyv szerzője, társszerzője és a Budapesti terek c. könyv szerzője. Szakterülete a városépítész, a külső terek morfológiáját, szabályszerűségeit kutatja. Építésztervezőként is tevékenykedik. 2018-ban és 2022-ben az MMA ösztöndíjasa. Tájépítész, Városépítészeti Díj 2007, Hausmann-diplomadíj 2004.

Ware-Nagy Orsolya

2010-ben végzett a BME Építész-mérnöki Karán, majd tervezőirodáknak szerzett gyakorlatot. Műemlékvédelmi szakmérnök, a Metszet főszerkesztő-helyettese és a Tervlap.hu szerkesztője, okleveles népi bútorfestő, három gyermek édesanyja.

Zombor Gábor DLA

2000-ben diplomázott a BME-n diplomadíjjal, 1997-2000 között oktató asszisztens, illetve meghívott oktató a Középülettervezési Tanszéken. 1996-1999 között az N&n Építész Stúdió munkatársa, majd 2005-ig a Janesch-Karácsony Stúdió tervezője. Közben mesterképzésen és a mesteriskolán is részt vesz. Többedmagával megalapítja az EgyPerEgy Építész Műtermet, 2009-től önállósodik monoSTUDIO néven. 2015-ben szerez DLA-fokozatot, jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem adjunktusa, Molnár Péter- és Icomos-díjas, 2020-ban Budapest Építészeti Nívódíj dicséretet kapott.

Zöldül a főváros

A zöld és élhető
Budapestről szóló viták,
a térkövek, sziklaker-
tek és méhlegelők tag-
lalása közben áll-
junk meg a Blaha Lujza
téren, és vessünk egy
pillantást a házakra is:
él a főváros, virágzanak
a szakszerű felújítások!

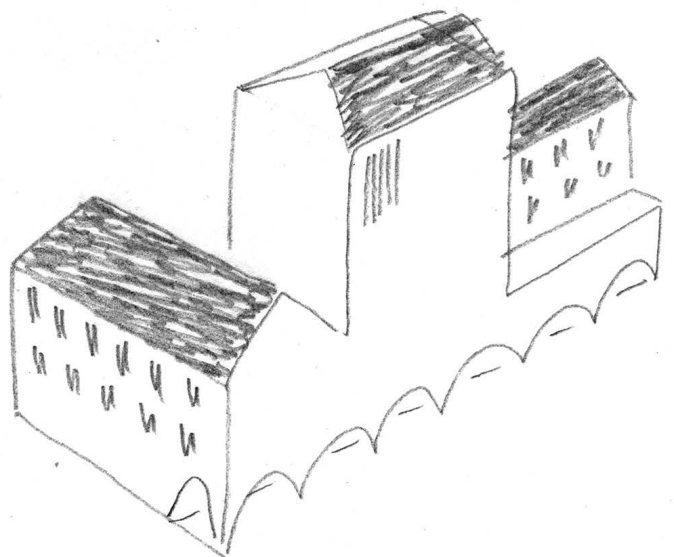
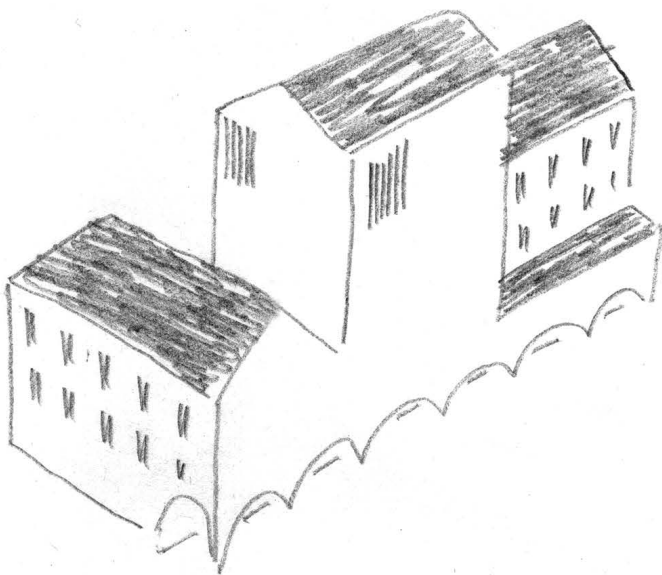
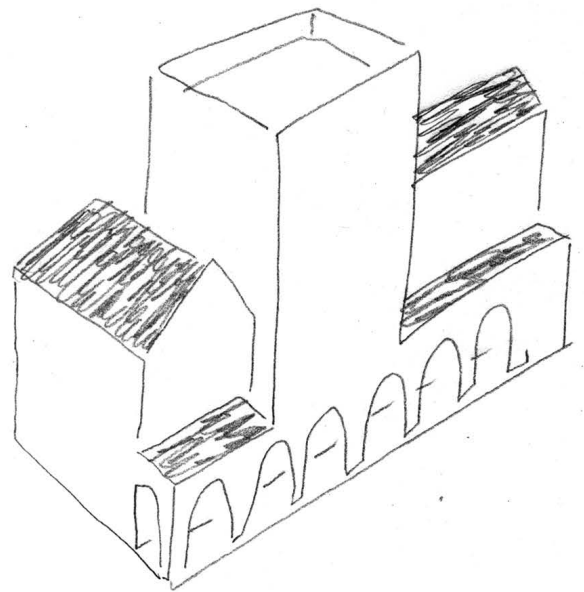
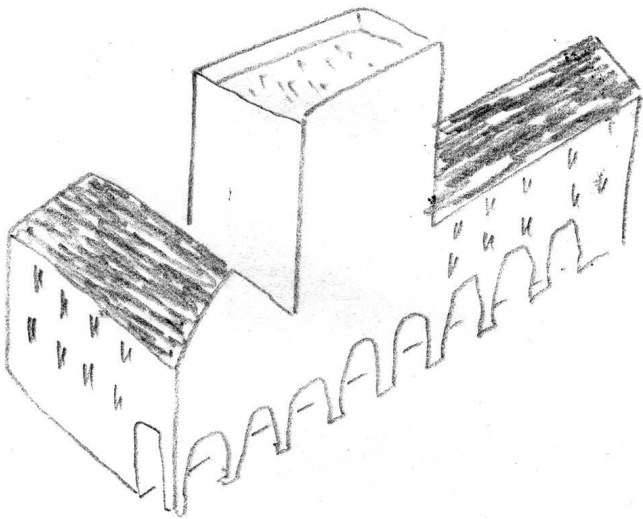
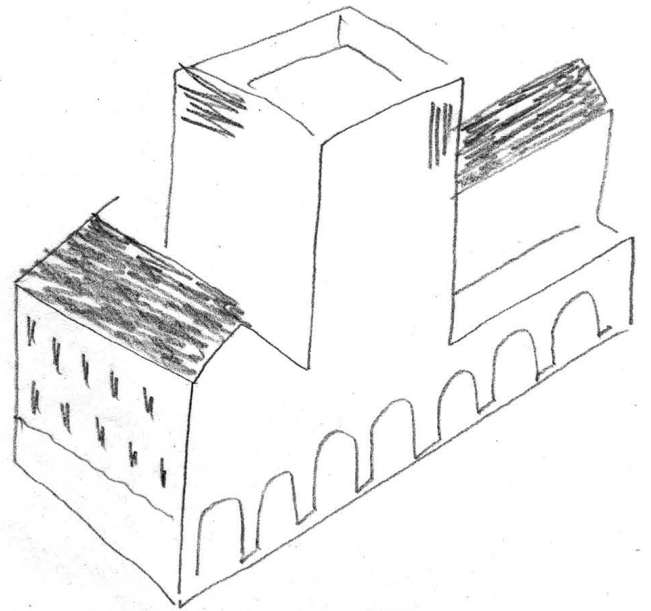
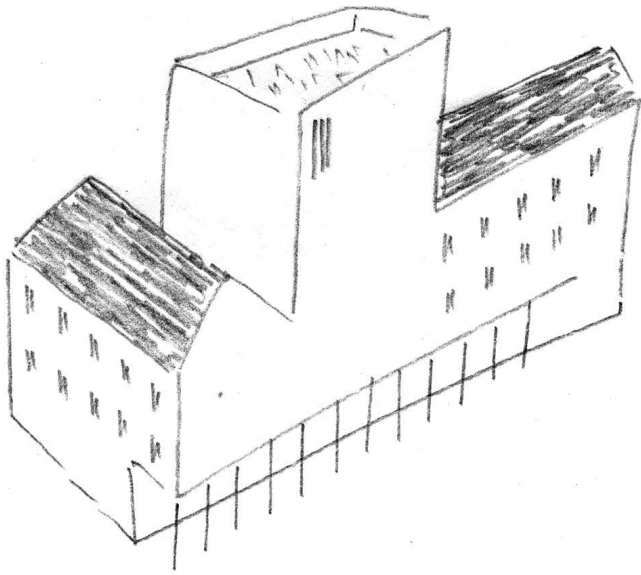
„Tudod, ahogy nő az ecetfa — évről évre
több ecetet adva, kifehérednek az álmok
mediterrán teraszai, újra érthetlenné
lesznek az éjszakai denevér-fütyögések.”
(Stanczik Ervin: Tudod, ahogy nő az ecetfa...)

„Zöld máslit kötött minden ág hegyére
az ecetfa. Különbözik még csupasz.
Nyurgán, esetlen álldogál a fényben,
akár maga a serdülő tavasz.”
(Nemes-Nagy Ágnes: Ecetfa)

„Rend ez is. Véli magáról. Görcsös
Okker ecetfa lóg be az ablak mély poharába.
Mozdul az ág, ki-kivág a lombkoronából,
S összekavarja a rendet.”
(Tózsér Árpád: Leltár)

FOTÓ | GYŰJTÉS |
Csépe

„Képtelen vagyok követni,
hogy mikor milyen
építési jogszabály változik...”

„Rengeteg időm elmegy
azzal, hogy megtaláljam a választ
építési jogi problémáimra...”

„Bizonytalan vagyok,
hogy milyen jogszabályra hivatkozzam
építési jogi vitámban...”

„Tartok tőle, hogy egyszer
bírságot kapok vagy nem fizetik ki
a munkámat, mert nem ismerek
valamilyen jogszabályt...”

ITT A SEGÍTSÉG:

ÉPÍTÉSI § JOG

PONTOSAN, EGYSZERŰEN, KÖZÉRTHETŐEN

- értesítés minden fontos építési jogi változásról
- közérthető, gyakorlatias magyarázatok a jogszabályok értelmezéséhez
- pontos hivatkozások a hatályos jogszabályokra
- szerződésminták és szerződéskötési útmutatók
- a bírósági és hatósági gyakorlat bemutatása
- konkrét, gyakorlati kérdések-válaszok

§ www.epitesijog.hu

A PORTÁL HASZNÁLATÁVAL

- ✓ naprakészen tájékozódhat az építési jog dzsungelében
- ✓ értékes mérnökórákat takarít meg a gyors információszerzéssel
- ✓ elkerülheti a fölösleges jogvitákat és bírságokat

Időben értesítjük Önt a jogszabályváltozásokról – iratkozzon fel
az **INGYENES változásértesítőre!**

Tájékozódjon az **ELŐFIZETÉS** lehetőségéről és előnyeiről az epitesijog.hu
oldalon!

Csatlakozzon az építészek és mérnökök telefonos csoportjához! **Metszet Klub** | Csökkentett tarifák és készülékvásárlási akciók!

Kedvező mobiltelefon- és mobilnet-előfizetések építészeknek, mérnököknek, műszaki területen dolgozó szakembereknek és családtagjaiknak.

A csatlakozás lehetőségéről honlapunkon találja a részleteket:

<http://metszetklub.hu>

Néhány információ a lehetőségekről

Percdíjas
csomagok már
havi bruttó
2480 Ft-tól
[nettó 2131 Ft]

Korlátlan
beszélgetést
biztosító csomagok
már bruttó
5310 Ft-tól
[nettó 4512 Ft]

A csoporthoz tartozó
kollégákkal,
családtagokkal
korlátlanul,
ingyen
beszélgethet

Tapasztalt
telefonos
ügyfélszolgálat
segít minden
felmerülő
kérdésben

Bővebb információ kérhető: **+36 30 181 2222**

Metszet Klub ügyfélszolgálat: info@metszetklub.hu | telefon: 06 30 181 2222 | hétfőtől csütörtökig 8 és 18 óra között, pénteken 8 és 16 óra között.

A telefonos csoportot a MediPhone Szolgáltatóház Kft. üzemelteti az Artifex Kiadó Kft.

[a Metszet folyóirat, a Tervlap.hu és több más szakmai kiadvány kiadója] aktív közreműködésével.